Serie nouă
SEPTEMBRIE 2023
9
(CCLXVI)
48 pagini
ISSN 1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

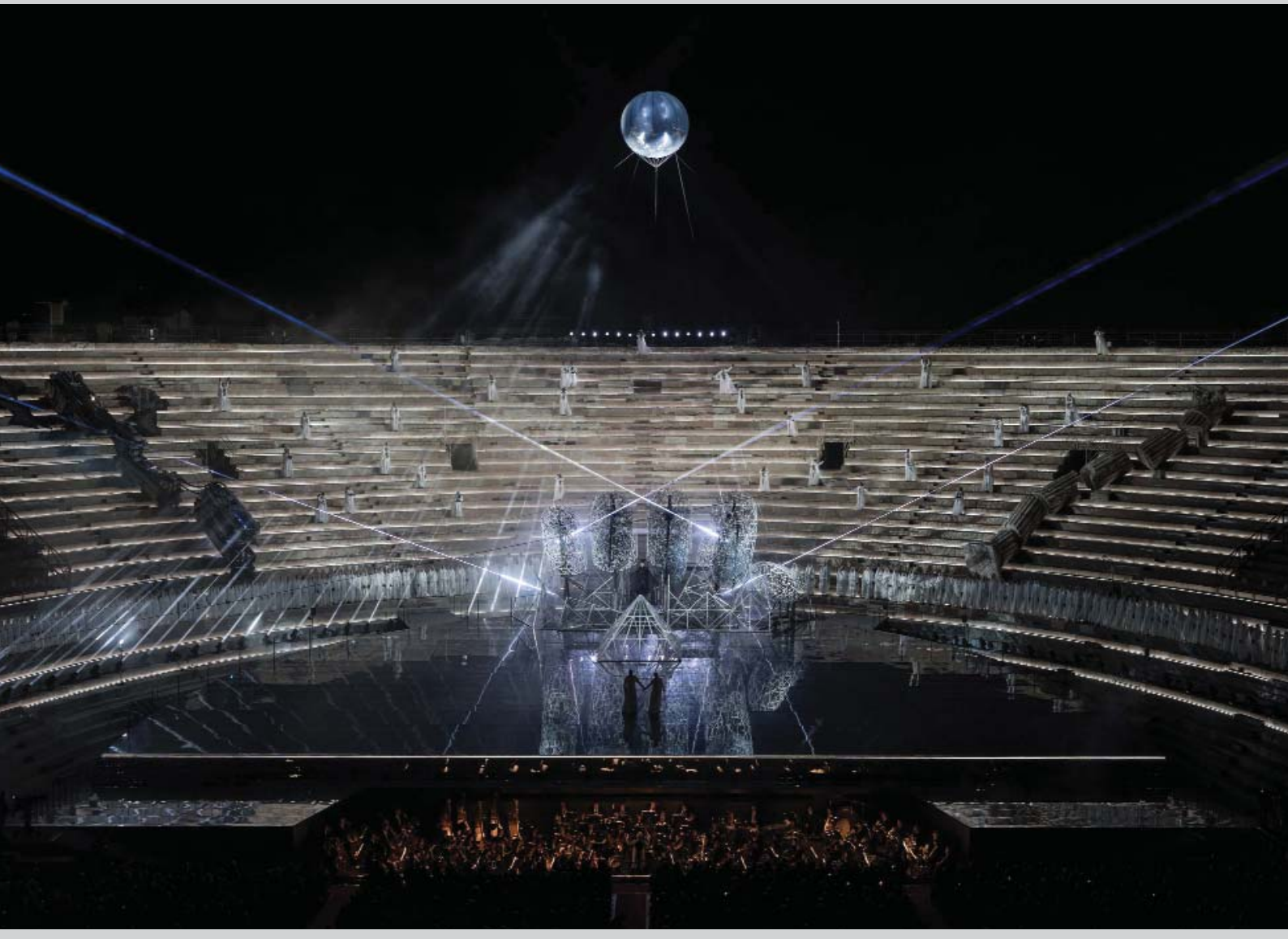

Din sumar:

✓Aida@Verona100
✓Trista Moldovan în *Fantoma de la Operă*
✓Întâlnire cu György Kurtág
✓Ah, Mamaia!
✓Stagiune estivală în Herăstrău
✓Aniversări: Margareta Pâslaru

În imagine:
***Aida* la Arena din Verona**
Foto: Fondazione Arena di Verona

Punct final la Festival

S-a încheiat cea de-a XXVI-a ediție a Festivalului Internațional "George Enescu" – poate una dintre cele mai dense şi mai ample dintre toate cele de până acum. Cifrele oficiale puse la dispoziție de ARTEXIM, producătorul evenimentului, arată faptul că au fost programate nu mai puțin de 90 de concerte în programul oficial, pe parcursul a 29 de zile, ceea ce situează reuniunea muzicală dedicată lui Enescu într-o poziție fruntaşă într-un iluzoriu clasament al celor mai mari festivaluri de muzică clasică din lume. Dacă aceasta a fost ținta, o putem considera atinsă, pentru că ar fi greu să găsim multe alte asemenea evenimente în alte țări, chiar dintre cele mai bogate şi dintre cele cu aplecare spre cultură şi cu tradiții în acest domeniu. Câtă vreme însă ARTEXIM are doar un director interimar şi nu un director definitiv, ales prin concurs, este mai puțin evident care ar putea fi misiunea şi viziunea care trebuie să guverneze un proiect de management, conform legii din România.

În 1958, la lansarea ideii organizării Festivalului şi Concursului Internațional "George Enescu", misiunea acestuia era promovarea imaginii României prin intermediul unui vector artistic de indiscutabilă valoare: compozitorul, violonistul, pianistul, pedagogul şi dirijorul George Enescu, a cărui moştenire se cerea a fi promovată. S-a considerat că viziunea ar trebui să conțină două direcții importante: atragerea unor interpreți străini către interpretarea partiturilor enesciene şi prezența pe scenele de concert şi de operă de la Bucureşti a celor mai mari muzicieni străini. Se pare că, cel puțin formal, nu s-a abdicat de la acestea, iar când vine vorba mai ales despre cea de-a doua, este clar că lucrurile au avansat spectaculos, inclusiv la ediția din acest an. Pentru că a fost un festival variat, cu foarte multe orchestre şi desigur cu foarte mulți soliști, nelipsind şi capete de afiş de maximă notorietate, cum ar fi Zubin Mehta, Martha Argerich, sir Simon Rattle, Yuja Wang, Olga Peretyatko, Luca Salsi, Fazil Say, Fabio Biondi, William Christie, dar şi tineri formidabili precum Lawrence Brownlee, Sheku Kaneh Manson, Klaus Mäkelä, Lahav Shani – desigur, am citat doar câteva nume. Nu au lipsit orchestre de top, precum Wiener Philharmoniker, Royal Concertgebouw, London Symphony, Gewandhaus, Maggio Musicale, Santa Cecilia, Tonhalle şi altele. Chiar dacă a fost o schimbare de ştafetă la conducere şi conceptul+selecția nu au mai fost făcute de excepționalul manager Mihai Constantinescu şi de excelentul dirijor Vladimir Jurowski, primul a fost păstrat ca sfătuitor şi astfel Cristina Uruc (veche membră a echipei Festivalului) a putut să continue la nivel înalt munca predecesorului şi mentorului ei. Mi-aş fi dorit ca şi prima, principala misiune a Festivalului, să fie implementată mai adânc: preluarea partiturilor enesciene în repertoriul marilor artişti. Deocamdată – cu câteva excepții notabile şi meritorii – acest lucru rămâne un deziderat, pentru că, pe de-o parte, oaspeții tratează cu superficialitate (cu largul concurs al gazdelor) precizarea din invitație care le sugerează să cânte şi muzica lui Enescu, alegând fie piese scurte şi neimportante (chiar dintre cele doar schițate şi apoi abandonate de către compozitor), fie fragmente de lucrări în locul unor piese complete. Apoi, ideal ar fi ca aceste orchestre şi aceşti dirijori sa introducă şi în programele lor curente muzica lui Enescu, lucru care rareori se întâmplă. Faptul că Orchestra Națională a Franței are un proiect discografic vizând *Simfoniile* lui Enescu este meritoriu, dar apare ca singular; chiar şi acolo, simpla înregistrare a *Simfoniei a doua* fără interpretarea ei în concert, în fața publicului, este un minus, care ar putea fi corectat. Încă mai suntem în situația în care se contramandează interpretarea unor opus-uri majore, lucru greu de acceptat: s-a renunțat din nou la *Oedipe* - "opera vieții mele" după spusele compozitorului - dar şi la *Sonata a treia pentru pian şi vioară* în aranjament orchestral, ambele fiind pilonii centrali ai creației lui Enescu. Încă se mai acceptă trunchierea unor piese precum *Suita nr. 1 pentru orchestră*, din care un foarte bătrân maestru a extras doar începutul, pe care l-a contopit cu o simfonie de Bruckner (?!)... Ca să nu mai vorbesc de cătrănita includere în programul unei mari orchestre şi al unui mare dirijor a unui fragment de doar 4-5 minute din *Oedipe* (Preludiul), secțiune care nu are încheiere şi care în niciun caz nu a fost gândită ca independentă, ori ca piesă de concert (cum sunt, desigur, unele Uverturi ori unele Preludii din epoca romantică).

S-a cântat şi muzică românească nouă, contemporană, dar ca de obicei izolată şi programată la ore imposibile. Excepțiile în acest caz au fost binevenite: muzica lui Dan Dediu a răsunat la Ateneu, cu o orchestră bună, iar cea a lui Cornel Țăranu la Sala Palatului (de data aceasta partitura aleasă nefiind una foarte convingătoare). Au existat concerte în provincie, concerte în aer liber, o neobişnuită secțiune pentru copii şi familii. Majoritatea evenimentelor s-au putut viziona şi prin streaming live direct pe site-ul Festivalului, după cum Radio România şi TVR au preluat, ca de obicei, o mare parte dintre concerte. Orchestrele bucureştene au avut programe meritorii, dificile, pe care le-au prezentat onorabil, spre cinstea lor.

Personal cred că de data aceasta anvergura Festivalului a fost nu neapărat un avantaj, ci o provocare, pentru că este greu să menții interesul publicului pe parcursul unei luni întregi, după cum este frustrant şi redundant să existe şi zile cu 7 evenimente, evident imposibil de acoperit, care impun 1-2 opțiuni, în detrimentul celorlalte 5-6. Acest lucru s-a văzut în numărul nedrept de mic de spectatori de la Sala Palatului, în antiteză cu calitatea concertelor respective, ceea ce m-a determinat să cred că publicul a ajuns la suprasaturație, reacția de respingere venind nu din perspectiva artistică, ci din cea a oboselii acumulate. De altfel au fost voci care au mai adăugat o cauză a apetenței reduse pentru participarea la concerte: prețul destul de mare al biletelor, nu neapărat în sine, ci în varianta însumării costurilor participării la, să spunem, câte un concert în fiecare zi...

Oricum, cu plusuri şi minusuri, a XXVI-a ediție a Festivalului a fost un prilej de bucurie şi de satisfacții deosebite, ceea ce reprezintă o încurajare pentru organizatori, care se pot considera mulțumiți şi, după anumite ajustări, pot să continue pregătirile pentru ediția viitoare – poate mai suplă, mai restrânsă ca durată şi mai concentrată pe misiune şi viziune.

Mihai COSMA

PS Am cam pierdut orice speranță privind existența unui cadru de concert demn de arta muzicienilor invitați... Este penibil să nu avem la Bucureşti o sală de concerte modernă, fie ea şi polivalentă: deopotrivă pentru gloria genurilor pop-rock-folk-folclor şi pentru conservatorii care încă mai cred în valorile muzicii...

DIN SUMAR

Aida@Verona100.....14-16

Trista Moldovan în *Fantoma de la Operă*..20-23

Ah, Mamaia!.....26-31

Aniversare: Margareta Pâslaru.....38-40

Zilele Enescu

Anul acesta, Muzeul Național „George Enescu” a celebrat 142 de ani de la naşterea compozitorului printr-o serie de evenimente la sediile sale din țară şi la cele ale partenerilor.

Printre manifestări se numără vernisajul expoziției foto-documentare „George Enescu pe continentul

american”, realizată de cercetător dr. Irina Nițu şi graficianul Horia Nițu, vernisaj care a avut loc pe 19 august la Bucureşti Mall Vitan, fiind urmat de un recital extraordinar susținut de violoniştii Gabriel şi Simina Croitoru. În aceeaşi zi, la Casa Memorială „George Enescu” de la Sinaia, se va desfăşura recitalul susținut de soliştii Orchestrei Junior. Tot acolo, în data de 20 august, va avea loc un recital cameral susținut de Cristina Popa-van Grootel (pian) şi Evert van Grootel (tenor), iar la Tescani, se va

desfăşura recitalul participanților la masterclass-ul de artă vocală al sopranei Ruxandra Donose, alături de pianista Alina Pavalache, coordonarea scenică fiind asigurată de Anda Tăbăcaru, dar şi vernisajul expoziției „Remember Ion Mihalache”, care va putea fi vizitată până pe 30 septembrie 2023.

Seria evenimentelor a continuat miercuri, 23 august, la Casa Memorială „George Enescu” din Sinaia, care a găzduit Turneul „Dialogul Artelor – Tineri interpreți la Vila

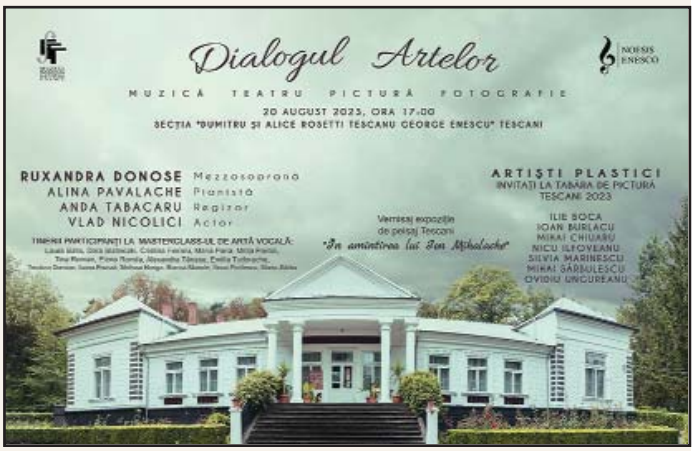

Luminiş”, unde publicul s-a delectat cu concerte, lectură şi o expoziție de pictură. Tot acolo, în datele de 26 şi 27 august, au avut loc ateliere de pictură tematică şi colaj în tehnică mixtă pentru copiii cu vârste între 7 şi 12 ani. Manifestările au continuat cu câteva expoziții foto-documentare şi un concurs online.

Teodora CONSTANTINESCU

Ecouri bănățene în structura repertorială a Festivalului Internațional „George Enescu”

În mod constant, cu prilejul desfăşurării ultimelor ediții ale grandiosului Festival Internațional „George Enescu”, aflat în topul evenimentelor festivaliere europene, managerii au împărtăşit secvențe din marea muzică melomanilor unor oraşe de provincie. În toamna acestui an, la 7 septembrie, pe scena

istoricului teatru lugojean (inaugurat la 1 decembrie 1900, prin prezentarea a trei spectacole cu artişti reprezentativi pentru cele trei principale comunităţi etnice şi culturale – români, germani şi maghiari), Romanian Chamber Orchestra va dărui, sub bagheta lui Gabriel Bebeşelea, un concert sub egida festivalului închinat Orfeului moldav. Un eveniment inedit, de bun augur pentru viaţa muzicală din cetatea lui Ioan Vidu, oraşul muzicii.

Unii melomani lugojeni îşi amintesc, cu siguranţă, de suita celor patru proiecte închinate memoriei lui George Enescu (Zilele George Enescu), organizate între 2012 (când a fost evocată muzicologic şi concertistic prima prezenţă a lui Enescu la Lugoj) şi 2018. Din păcate, pandemia şi unele sincope manageriale la nivelul administraţiei locale au împiedicat reluarea proiectului, care se derula, cu ritmicitate, cu contribuţia unor artişti consacraţi şi a unor prestigioşi muzicologi, pe scena teatrului lugojean, în parteneriat cu Festivalul Coral Internaţional „Ion Vidu", rămas astăzi într-un duios şi trist remember.

Din structura repertorială a actualei ediţii a Festivalului Internaţional „George Enescu", care ne oferă conexiuni cu istoria muzicală lugojeană, reţinem, în primul rând, trioul Aubade (pentru vioară, violă şi violoncel), care va fi interpretat de Fine Arts Quartet, şi Sonata nr. 3 pentru vioară şi pian „în caracter popular românesc". În 1904, la Lugoj, două tinere au interpretat, în primă audiţie mondială (o ipoteză pe care ne-o asumăm), varianta pentru vioară şi pian a opusului, la puţin timp după editarea partiturii, iar în 2013, în cadrul unui aşa-numit „Concert al lugojenilor",

manageriat de subsemnatul, au reverberat, pe scena Teatrului Municipal „Traian Grozăvescu", efluviile sonore ale trioului (dedicat de Enescu, în 1899-1900, celebrării a trei decenii de la căsătoria cuplului regal), dar şi cele din Sonata nr. 3 pentru pian şi vioară în la minor, op. 25, „în caracter popular românesc". După premiera absolută de la Oradea (16 ianuarie 1927), creaţia enesciană, capodoperă a literaturii camerale universale, a fost împărtăşită, în 13 februarie, şi melomanilor timişoreni. Includerea Sonatei în programul proiectului Timişoara Capitală Europeană a Culturii ar fi fost binevenită. De asemenea, punerea în operă a unui proiect, sugerat de noi cu insistenţă, în ultimii ani, forurilor responsabile, privit însă cu indiferenţă: evocarea epocalei prezenţe a lui Enescu la Timişoara, în 1921 (prima în Banat după Marea Unire), şi reluarea concertistică a repertoriului oferit cu acel prilej. Altfel, nu rezultă care sunt interferenţele lui Enescu cu universul baroc timişorean, un burg cu o generoasă deschidere multiculturală. Să ne reamintim şi ipostaza de creator a lui Enescu pe pământ bănăţean: aflat în tren, în apropierea Timişoarei, Enescu finaliza (potrivit înscrisului de pe manuscris) schiţa părţii finale din *Sonata pentru pian op. 24, nr. 2*.

Şi includerea lui György Ligeti pe afişul festivalului (*Concert românesc*, cu Orchestra Simfonică din Göteborg, pe scena Sălii Palatului) ne sugerează interferenţe cu spaţiul cultural bănăţean. Ligeti a preluat în *Concert* (finalizat în 1951, după un excurs folcloristic în Transilvania), *in*

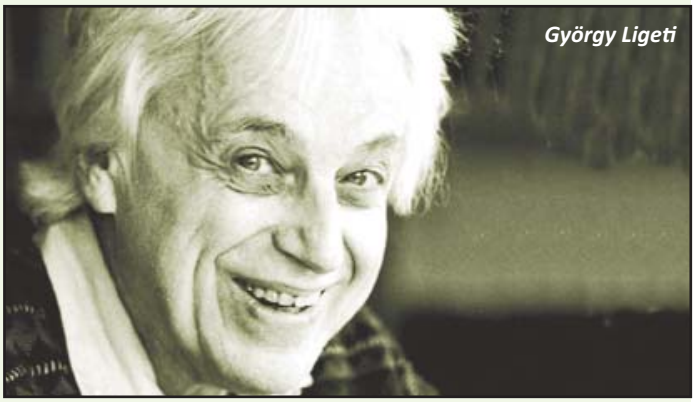
György Ligeti

integrum, ductul melodic al unei *Mioriţe*, varianta culeasă de Sabin Drăgoi, în 1934, în comuna Belinţ, baladă care a circulat în zonă cu funcţie de colind. În acelaşi timp, prezenţa (izolată) a unui opus semnat de Paul Constantinescu (*Triplu concert pentru vioară, violoncel, pian şi orchestră*, la Ploieşti, cu Filarmonica locală) ne induce o sensibilă rememorare a episodicului popas pedagogic al compozitorului la Lugoj, în 1935, ca magistru la venerabilul liceu „Coriolan Brediceanu".

Remarcăm inserarea în programul festivalier, pe scena Casei Memoriale „George Enescu", a două cântece de Tiberiu Brediceanu (*Floricică de pe apă* şi *Bade, pentru ochii tăi*, în interpretarea Rodicăi Vică, cu aportul pianistic al Adinei Cocargean). Un limbaj muzical desuet (clasicul major-minor, fără apelul la modalism) al folcloristului bănăţean, dar care poartă, aidoma opusurilor corale ale lui Nicolae Ursu, frust, nealterat, parfumul folclorului românesc, cu priză la publicul meloman contemporan românesc, dar şi de pe alte meridiane.

Din structura repertorială a unui eveniment festivalier de anvergură, cu recunoaştere în cele mai importante centre muzicale europene, nu putea să lipsească universul sonor al lugojeanului György Kurtág, corifeul muzicii noi: *Ligatura – Message to Frances-Marie, op. 31b*, şi *Ruhelos* din *Kafka-Fragmente*, cu Camerata Bern şi violonista Patricia Kopacinskaia.

Organizat sub egida Festivalului Internaţional „George Enescu", Simpozionul de Muzicologie (coordonator: Nicolae Gheorghiţă, secondat de Olguţa Lupu şi Mihai Cosma) se va desfăşura sub genericul „George Enescu şi muzica secolului XX") şi va reuni muzicologi şi

cercetători din România (Universitatea Națională de Muzică Bucureşti, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj-Napoca, Universitatea „Transilvania” Braşov, Muzeul Național „George Enescu”), Germania, Marea Britanie şi Tunisia. Vor fi părtaşi ai selectului eveniment şi câțiva muzicologi bănățeni: Lucian-Emil Roşca (Facultatea de Muzică şi Teatru a Universității de Vest din Timişoara), Daniel Milencovici (doctorand la Universitatea de Vest din Timişoara) şi lugojeanul Constantin-T. Stan, care va reprezenta Universitatea din Oradea.

Un reper luminos în istoria biseculară a coralei „Ion Vidu” (urmaşa vechii şi glorioasei Reuniuni Române de Cântări şi Muzică, cea mai veche alcătuire vocală din mediul urban românesc) rămâne prezența pe marea scenă a Festivalului la ediția din 2011. Impresionat de nivelul interpretativ şi profesionalismul lui Remus Taşcău, maestrul Kurtág îşi consemna impresiile, în 2008, în Cartea de Aur a corului: „În copilărie am auzit adesea corul «Vidu» şi mi-a rămas o amintire de o sonoritate magică. Acum, n-am auzit încă niciodată corul la concerte, nici la repetiții, dar cunosc înregistrările magistrale ale maestrului Taşcău şi aş vrea să încerc să scriu ceva demn de acest cor. Cine ştie, la vârsta mea, oare mai reuşesc?”

În final, consemnăm participarea pe scena Festivalului a unor ansambluri şi creatori din spațiul bănățean: Filarmonica „Banatul”, Trio „Contraste” (o constantă a ultimelor ediții, cu un opus semnat de timişoreanul Gabriel Mălăncioiu), dar şi oferta mai multor creații bartókiene, care ne reamintesc de excepționalele sale contribuții inspirate din folclorul românesc, dar şi de originea lugojeană, pe filieră maternă, a Dittei Pásztory, cea de-a doua sa soție.

Constantin-T. STAN

O memorabilă întâlnire cu maestrul György Kurtág

Recent, în organizarea Asociației pentru Cultură Bănățeană, prezidată de Lucian-Emil Roşca, titularul catedrei de Folclor de la Facultatea de Muzică şi Teatru a Universității de Vest din Timişoara, am fost oaspetele maestrului György Kurtág. La reşedința sa de la Budapest Music Center, marele creator, aflat la o venerabilă vârstă (născut la Lugoj în 19 februarie 1926!), ne-a întâmpinat cu căldură şi emoție, cu amintirea încă vie a mirificelor momente petrecute la Lugoj, în 2008, prilej cu care i s-a decernat diploma de Cetățean de Onoare al oraşului său natal. Un moment astral, memorabil şi irepetabil, l-a consituit, atunci, sosirea la Lugoj, într-un gest de o uimitoare noblețe şi spontaneitate, a staffului Universității Naționale de Muzică din Capitală (Dan Dediu, Dan Buciu, Doina Rotaru), pentru a oficia ceremonia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al instituției bucureştene.

Ca dar muzical oferit nonagenarului maestru, trei tineri universitari (Adrian Boba, Lavinius Nikolajević şi Adrian Balla, foşti doctoranzi şi actuali asistenți ai magistrului Lucian Roşca) au interpretat, la voce, vioară şi caval, cântece de inspirație folclorică. Maestrul, impresionat şi atras irezistibil de ancestralele rezonanțe, şi-a notat cu sârg liniile melodice şi a transcris, *ad-hoc*, textele, animat de dorința de a iniția un nou demers componistic. Cu o adolescentină jovialitate, ne-a mărturisit că este dedicat şi în prezent travaliului creator şi că, în momentele de răgaz, îşi perfecționează cunoştințele de greacă veche, dedicându-se, totodată, cu perseverență, studiului şi însuşirii unui nou grai, limba sanscrită. Profund devotat matricii sale spirituale, maestrul priveşte cu o uimitoare tonicitate spre viitor, bucurându-se de prețuirea contemporanilor.

Vizitarea Arhivelor Bartók (o entitate care are şi funcția de Institut de Cercetare Muzicologică) a încununat un periplu dens. Am admirat expoziția documentară György Ligeti (din cadrul Muzeului Istoriei Muzicii), dedicată celebrării centenarului naşterii marelui creator, o expoziție a instrumentelor de epocă, apoi, consiliați de muzicologii dr. Márton Kerékfy şi dr. István Pávai, amfitrionii noştri, am pătruns în fascinantul univers documentaristic al aşezământului: o opulentă bibliotecă de specialitate, manuscrise, cilindri şi role păstrate şi conservate în spații special amenajate, recondiționate cu dispozitive de ultimă generație. O excepțională experiență muzicologică, dăruită de Asociația pentru Cultură Bănățeană, organizatoarea evenimentului.

Constantin-T. STAN

Constantin-T. Stan, Adrian Balla, Adrian Boba, Lavinius Nikolajević, Judit Kurtág, Lucian-Emil Roşca
În faţă, în prim-plan: maestrul György Kurtág

In memoriam Şerban Lupu

O veste tulburătoare a întrerupt toropeala copleşitoare a mijlocului de lună august: decesul neaşteptat şi tragic al violonistului şi profesorului Şerban Lupu. Avea 71 de ani, de curând împliniți. S-a stins în urma unei embolii care l-a secerat în câteva secunde, în apartamentul său din vecinătatea parcului bucureştean Cişmigiu.

Vestea ne-a surprins pe toți, melomani, prieteni, foşti colegi de şcoală… Îl ştiam cântând şi studiind încă la vioară, punând în plan noi idei artistice, lucrând asupra editării

unor pagini inedite de Ysaÿe sau asupra reeditării altora de Enescu… Nu pot să cred că trebuie să scriu la trecut despre colegul meu de şcoală (de clasă şi de bancă), colaboratorul în atâtea şi atâtea recitaluri şi înregistrări, camaradul, prietenul.

Şerban Lupu a studiat vioara la Liceul de Muzică nr. 1 din Bucureşti (actualul Colegiu Național de Arte „Dinu Lipatti"), absolvit în 1971, având printre profesori pe maestrul George Manoliu, un elevat spirit enescian şi purtător al tradiției compozitorului. De aici cred că a pornit dragostea violonistului pentru George Enescu şi înțelegerea deplină a esenței muzicii lui. Dragoste ce nu l-a părăsit o viață întreagă. Şerban a cântat ca nimeni altul lucrări esențiale sau inedite de Enescu, dar *Sonata a III-a op. 25 „în caracter popular românesc"* rămâne vârful repertoriului său.

La începutul anilor 1970, când încă mai exista o oarecare deschidere politică în România, Şerban a putut pleca în Vest cu o bursă, mai întâi la Londra, apoi în SUA. A venit în contact cu personalități celebre (Henrik Szering, Nathan Milstein, Yehudi Menuhin, Dorothy DeLay, Josef Gingold, Yfrah Neaman, Menahem Pressler…), care i-au modelat gândirea muzicală la un înalt nivel. S-a stabilit în Statele Unite, unde a predat ani buni la Universitatea Urbana Champaign, Illinois, ajungând la gradul de profesor emerit, şlefuind la clasa lui de vioară zeci şi zeci de tineri din multe colțuri ale lumii. La această universitate de tradiție a predat master-classes şi George Enescu, în anii de exil.

De câte ori trebuie să scriu sau pur şi simplu să îmi amintesc despre un prieten trecut la cele veşnice, încerc să rememorez cel mai luminos moment. Pe Şerban mi-l amintesc în repetițiile noastre, multe şi migăloase, când descifram amândoi tainele *Suitei „Impresii din copilărie"* de Enescu, una dintre cele mai complexe, dificile şi criptice lucrări pentru vioară şi pian. Acum 30 de ani, şi el, şi eu învățam *Suita* şi ne minunam la fiecare pagină de geniul enescian, de esența căruia încercam să ne apropiem.

După 1990, când s-a putut reîntoarce în România, ne-am reîntâlnit după 20 de ani şi am cântat împreună în țară şi în străinătate, de nenumărate ori, *Suita „Impresii din copilărie"* şi *Sonata a III-a*: în recitaluri la New York (celebra Merkin Hall), la Stockholm (marea Sală Albastră a Primăriei, unde se decernează Premiul "Nobel"), la Helsinki (Sala Mare a Academiei „Sibelius"), la Budapesta (Sala de Marmură a Radiodifuziunii Ungare), în Cehia, la Festivalul Internațional al Boemiei de Sud (patronat de Lordul Yehudi Menuhin), la Ateneul Român, în Studioul de Concerte „Mihail Jora" al Societății Române de Radiodifuziune (program Schubert, Schumann, Enescu, Jora), la Festivalul Internațional „George Enescu" – 1995 (interpretând sonate de Enescu, Bartók, Prokofiev, Janáček)… şi multe, multe altele. Pretutindeni, publicul a fost emoționat, cronicile specialiştilor pe măsură.

Şerban era un om complicat, interesant, original, dificil, fragil… Nu era un violonist oarecare, un simplu

virtuoz de succes. Era un muzician care îşi punea întrebări adânci, încerca să le desluşească. Era mereu neliniştit. Fiindcă ne cunoşteam atât de bine de mici copii, am reuşit să trecem de multe ori, cu un hohot de râs, peste neînțelegeri şi peste încăpățânările fiecăruia.

Şerban Lupu a murit pe 11 august şi a fost înmormântat pe 13 august în localitatea Purcăreni, de lângă Braşov… Nu pot încheia fără să trimit un gând de alinare, din partea prietenilor, pentru soția sa, Daniela, înger păzitor, camarad care i-a fost alături lui Şerban la bine şi la greu, în multele situații ivite de-a lungul unei existențe ieşite din comun, plină de evenimente.

Ilinca DUMITRESCU

Renata Scotto

A încetat din viață soprana Renata Scotto, artistă cu un impact imens asupra vieții muzicale în anii 50-60-70-80 ai secolului trecut, ajunsă la venerabila vârstă de 89 de ani.

"Renata Scotto este o adevărată artistă şi o profundă cunoscătoare a vocii şi repertoriului, înzestrată cu tehnică, muzicalitate, o personalitate de o putere rară, mereu în slujba compozitorului şi capabilă să emoționeze publicul din întreaga lume în fiecare etapă a lungii sale cariere", a spus soprana Cecilia Gasdia, superintendent al Fondazione Arena din Verona.

A cântat pe toate marile scene ale lumii, dintre care reține atenția cele 314 reprezentații cântate la Metropolitan Opera. După încheierea carierei de solistă a

Cu René Pape, James Levine, Deborah Voigt, Ben Heppner

început să regizeze spectacole de operă, primind aprecieri şi pentru această nouă fațetă a activității sale. De asemenea, a susținut numeroase master classes, fiind pasionată de lucrul cu tinerii cântăreți.

Renata Scotto a debutat la Savona, orașul ei natal, în 1952, în rolul Violetta din *La traviata*, cântând a doua zi rolul şi la Teatro Nuovo din Milano. A crescut într-o comunitate mică, de pescari, tatăl ei fiind polițist iar mama croitoreasă. Dar avea să ajungă să trăiască în lux şi în adulația întregii lumi. La Teatro alla Scala a fost prezentă pentru prima dată în 1957, când a interpretat, la deschiderea stagiunii, rolul titular din *La Wally* de Catalani, alături de Mario Del Monaco şi sub bagheta lui Carlo Maria Giulini.

A fost o perioadă în care ea şi Maria Callas au fost rivale, lucru perceput şi de public, împărțit în două tabere. Scotto a făcut parte din distribuția primei transmisiuni TV în direct de la MET, în 1977 în *La Bohème*, alături de Luciano Pavarotti.

Titlul autobiografiei sale din 1984, "More Than a Diva"/"Mai mult decât o divă" (o carte sursă a criticilor ei acerbe ale colegilor), a recunoscut implicit personalitatea pentru care a fost renumită. Barry Millington în "The Guardian" reaminteşte faptul că "Nu s-a temut să-l pălmuiască pe Giuseppe di Stefano peste față în timpul spectacolului (el a coborât de pe scenă pentru a mânca un măr în timpul unui duet cu ea); ea şi-a cunoscut propria valoare şi a cerut să fie recunoscută. La începutul carierei sale, ea a fost percepută ca o rivală a celeilalte mari dive, Maria Callas, şi a fost, de asemenea, supusă unor comparații invidioase cu cântăreți precum Renata Tebaldi şi Joan Sutherland. Sursa principală a atracției pentru Scotto a constat în capacitatea ei de a pătrunde sensul interior al textului, intensitatea dramatică cu care şi-a investit interpretarea şi prezența ei scenică. În ceea ce priveşte tonul pur, ea nu era, fără îndoială, egala lui Tebaldi; nici nu putea rivaliza cu Sutherland pentru tehnică. La fel ca Maria Callas, puterea ei a constat în convingerea cu care a redat un rol şi în tonul încărcat de emoție generat pentru a proiecta starea emoțională a personajului."

Rivalitatea Tebaldi-Callas a fost intensificată de fani, pentru că este ştiut faptul că însăşi Callas a ajutat la lansarea carierei internaționale a lui Scotto: nu a mai dorit să cânte încă o dată rolul din La Sonnambula de Bellini la festivalul de la Edinburgh din septembrie 1957 şi a propus-o pe Scotto ca înlocuitor. Cu acel prilej Interpretarea ei în rolul Amina a fost un succes uriaş, aducându-i nesfârşite chemări la rampă şi generând aprobarea entuziastă din partea lui Callas. Dar este adevărat că temperamentul celor două

Cu Luciano Pavarotti

doamne ale belcanto-ului era coleric şi că fiecare a alimentat nu o dată zvonurile privind faptul că ele nu se pot suporta una pe cealaltă.

În 1975, ea a atras aproximativ 100.000 de oameni la un concert cu *Madama Butterfly* în Central Park, sub egida MET, condus acum de James Levine, după plecare lui Rudolf Bing, cu care Scotto se certase şi în mandatul căruia nu a mai apărut pe scena new-yorkeză. În anul următor a devenit prima soprană care a interpretat toate cele trei roluri principale din trilogia pucciniană la Met în aceeaşi seară. "Renata este o descendentă directă a marilor şi expresivelor soprane italiene", a spus dirijorul, care a devenit directorul muzical al Met în 1976.

Alături de Yuri Gagarin

Având doar 1,52m, ea a fost considerată de unii ca fiind prea scundă pentru a juca alături de partenerii de scenă disponibili pe atunci; a fost, de asemenea, obligată să poarte un nas fals, deoarece al ei era considerat prea mic. Cu toate acestea, ea a primit mai multe apeluri la cortină decât distinşii ei colegii, Tebaldi şi Mario Del Monaco, la un loc, precizează acelaşi Barry Millington în "The Guardian". Ajungând la o greutate prea mare, care îi limita acțiunile în scenă, a decis să slăbească 10-15kg, deşi unii o sfătuiseră să nu rişte efecte secundare asupra cântului.

În partea de mijloc a carierei sale a avut loc o reorientare din rolurile mai uşoare de belcanto spre roluri precum Lady Macbeth – şi pentru altele mai grele, cum ar fi Leonora (*Il trovatore*), Amelia (*Un ballo in Maschera*), Desdemona (*Otello*), Elisabeth de Valois (*Don Carlos*), Manon Lescaut, *Adriana Lecouvreur* şi *La Gioconda*. Mai târziu, ea a interpretat roluri care cer o intensitate vocală şi mai specială, cum ar fi Kundry, Elle în *La Voix Humaine* de Poulenc, Klytämnestra, Mareşala şi chiar Femeia anonimă din *Erwartung* de Schoenberg.

Este ştiut că nu strălucea prin perfecțiunea cântului, însă carisma şi prezența ei scenică i-au făcut pe critici să-i treacă cu vederea minusurile. "Vocea ei poate fi un pic dură şi rareori trece printr-o arie fără vreun defect vocal, dar cel mai important lucru este că atunci când cântă, o minte sensibilă este la lucru şi o personalitate puternică iese la iveală", a scris criticul muzical şef al "The New York Times", Harold C. Schonberg, într-o recenzie a unui recital Scotto la Carnegie Hall în 1973.

În 1987 a fost prima femeia căreia i s-a încredințat regizarea unei opere pe continentul nord-american, la MET (*Madama Butterfly*). Despre regie, artista a declarat pentru Associated Press următoarele: "Îmi place. Este complet diferit, desigur. Există mai multă responsabilitate – ai responsabilitate pentru toată lumea – scena, decorul. Este o altă perspectivă. Vezi spectacolul diferit."

Tot ea a fost cea care a pregătit debutul sopranei americane Deborah Voigt în *Tosca*: "Lucrul care a fost cu adevărat impresionant este că nu a încercat să-şi pună ştampila pe rolul făcut de mine", a spus Voigt. "Ea m-a condus prin partitură şi m-a ajutat să-mi găsesc drumul prin rol şi să fac Tosca mea, care este diferită de cea a Renatei Scotto."

Ultima ei apariție ca solistă a avut loc în 2002, după o carieră de 50 de ani.

C. MIHAI

Adio, Tanța Diaconescu!

Cu mare tristețe ne exprimăm regretul şi deplângem trecerea la cele veşnice a muzicologului Tanța Diaconescu (25.10.1952-03.08.2023).

Absolventă a Conservatorului bucureştean la clasa unor remarcabili dascăli (Victor Giuleanu, Octavian Lazăr-Cosma, Mircea Chiriac, Ştefan Niculescu, Ovidiu Varga, Viorel Cosma, Emilia Comişel etc.), Tanța Diaconescu a fost unul dintre profesorii de marcă ai Şcolii Militare de Muzică din Bucureşti pentru mai bine de două decenii, începând cu anul 1980 şi până spre anii 2000. Generații de profesionişti ai muzicilor militare ale Armatei au studiat armonie, estetică muzicală şi istoria muzicii cu Domnia sa, având alături un spirit lucid şi profund, cu o aşezare spirituală aparte.

În afara instituției militare, Tanța Diaconescu a fost profesor de muzică şi dirijor la diferite şcoli Buzău şi

Bucureşti, iar mai apoi a predat cursul de citire de partituri la Universitatea Naționale de Muzică de astăzi pentru o perioadă de cinci ani (1994-1999).

Activitatea sa muzicologică se regăseşte în paginile unor reviste importante („România Literară", „Muzica", „Actualitatea muzicală" etc.), iar volumul de cântece pentru copii intitulat *Melc, melc, codobelc* (Ed. Muzicală, 1987), una dintre colecțiile de referință pentru genul în cauză. (**Red.**)

Remember Arta Florescu

S-au împlinit în această vară 25 de ani de la dispariția neașteptate a Artei Florescu, celebră soprană şi reputat pedagog al Conservatorului bucureştean. A fost una dintre solistele de prim rang ale Operei Române din Bucureşti, unde a debutat în 1942 şi a devenit din 1945 angajată, poziție deținută 3 decenii. A interpretat circa 72 de roluri (!), nu puține dintre acestea fiind din partituri de compozitori români, unele chiar în primă audiție. A cântat şi în străinătate, în turnee ale Operei Române dar şi în urma unor invitații individuale.

Totodată, este probabil cea mai cunoscută profesoară de canto din România, care a deținut şefia acestei catedre timp îndelungat şi a format multe generații de tineri artişti, în special soprane. Printre acestea, celebra Eugenia Moldoveanu, care spunea despre profesoara ei următoarele: "*A fost nu numai prima artistă a Operei Române, dar cred că adevărata ei vocație, cea care face ca astăzi să omagiem numele ei, este aceea de profesoară. Această femeie, de o amplitudine unică, printr-o inteligență, printr-o forță, printr-un curaj, printr-o voință care s-au transformat pentru noi, elevii, într-un motor, ne-a făcut să păşim în fiecare zi mai sus, acolo unde harul fiecăruia dintre noi ne-a aşezat de-a lungul anilor. De-a lungul a 50 de ani, această femeie a pregătit toți artiştii români lirici - cei foarte importanți, cei care au făcut o mare carieră, cei care au fost slujitorii de zi cu zi, zeci de ani, în teatrele româneşti şi chiar cei care au devenit pe urmă profesori. În amintirea mea, această femeie unică rămâne un exemplu şi un model, aşa cum fiecare dintre noi cred că am avut în profesia noastră, prin extraordinara energie şi dragoste pentru copiii tineri, prin acel dar, pe care nu-l are oricine, de a descoperi şi de a crede în talentul, în talentul care, vai, este atât de sensibil de măsurat, al unui artist*" – sunt cuvintele Eugeniei Moldoveanu, rostite de la tribuna Camerei Deputaților la moartea profesoarei sale, citate de Radio România Muzical. Printre cele mai cunoscute studente ale sale se numără Eugenia Moldoveanu, Maria Slătinaru-Nistor, Viorica Cortez, Mioara Cortez, Marina Krilovici, Cleopatra Melidoneanu, Bianca Ionescu, Leontina Ciobanu-Văduva, Lucia Țibuleac, Angela Burlacu-Gheorghiu, Iulia Isaev etc.

Nu a ocolit muzica de cameră, care i-a oferit multe satisfacții, debutul său public fiind de fapt pe scena de recital. Totodată, a cântat şi muzică vocal-simfonică, una dintre aparițiile memorabile fiind sub bagheta lui Ionel Perlea, la Ateneu. Vocea ei rămâne în arhiva Radio România, cu pagini din opere preluate în direct sau cu înregistrări speciale, cu arii interpretate în limba română, cum era obligatoriu în acei ani. A reprezentat România în juriul unora dintre cele mai prestigioase concursuri internaționale de canto, fiind o voce respectată şi o personalitate cu autoritate profesională şi cu un spirit combativ, apărând concurenții români în fața eventualelor încercări de a minimaliza prezența lor, pentru că veneau dintr-o țară mică. A fost unul dintre puținii muzicieni care a deținut titlul de Artist al Poporului.

A fost o persoană distinsă, elegantă, care impunea respect prin ținută, prin modul de a fi, prin intensitatea cu care îşi expunea convingerile. Foarte autocritică, s-a retras de pe scenă la primul semn de ezitare a vocii. Tot această tendință spre perfecțiune a făcut ca să se implice în pregătirea studenților pentru prezențele lor internaționale, la concursuri, lucrând în cantonamente sau la ea acasă, până la obținerea maximului de formă al tinerilor care reprezentau România. Dorindu-şi ca ea însăşi să fie "perfectă", chiar la o vârstă înaintată, a optat pentru o operație de tromboflebită care să elimine nedorite varice care ar fi putut fi observate de cei din jur. Din nefericire operația a provocat un stop cardiac şi marea noastră profesoară s-a stins cu mult înainte de a-şi spune ultimul cuvânt în pedagogia vocală.

Au existat voci critice care au înfierat prezența ei în funcția de secretar de partid la Conservator, promovarea celor mai buni studenți în emisiuni TV dedicate sărbătoririlor oficiale din perioada comunistă, ori posibile/probabile delațiuni către Securitate despre colegii ei de la Operă... Desigur, asemenea umbre nu pot fi şterse, dar personalitatea ei rămâne în istorie prin rolurile interpretate şi prin formarea următoarelor generații de cântărețe care i-au luat locul la Opera Română şi apoi pe marile scene ale lumii.

Muzicologul Viorel Cosma o caracteriza astfel: „Cântăreață cu largi disponibilități vocale în toate genurile şi formele muzicale, nu a cunoscut granițe între creația clasică şi contemporană, între muzica universală şi muzica românească, între operă şi operetă, între lied şi oratoriu. Dispunând de un fizic excepțional, de o inteligență scenică particulară, de o probitate profesională exemplară, Arta Florescu a realizat eroine de neuitat în teatrul liric românesc".

Amintirile şi comentariile sale au rămas transcrise datorită lui Iosif Sava, care a realizat cu celebra artistă două cărți de dialoguri: "Polifoniile unei vieți" (1985) şi "Contrapunct liric" (1987). (**C .MIHAI**)

Aniversări, comemorări...

În 15 septembrie 1908, la Iaşi venea pe lume compozitorul **Matei Socor**. A studiat la Conservatorul din Bucureşti şi la cel din Leipzig, perfecționându-se în arta dirijatului şi a compoziției. A fost un membru activ

Matei Socor

al Partidului Comunist Român, devenind preşedinte al Comitetului de Radiodifuziune şi secretar al Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România. Ideolog convins, a luptat cu îndârjire pentru a elimina curente precum „formalismul", „atonalismul" şi tot ceea ce putea fi caracterizat drept „artă burgheză". Lucrările sale au fost, desigur, inspirate din actualitatea României socialiste, fiind deseori folosite pentru a anima evenimentele politice. Matei Socor a încetat din viață la 30 mai 1980 în Bucureşti.

La Botoşani, în 24 septembrie 1888 se năştea **Didia Saint-Georges**, compozitoare şi pianistă. A primit o educație temeinică, studiind încă din copilărie pianul. A urmat cursurile Conservatorului din Iaşi şi mai târziu a plecat să studieze compoziție la Conservatorul din Leipzig. A legat o prietenie profundă cu George Enescu, cel care a şi încurajat-o să compună. Opusurile sale, dedicate în principal vocii şi pianului, au un puternic caracter românesc, în 1929 şi 1930 fiind premiate în cadrul Concursului de compoziție „George Enescu". Condițiile politice nu i-au permis să compună atât de mult cât şi-ar fi dorit, însă partiturile sale sunt caracterizate de originalitate şi bun-gust. Didia Saint-Georges a părăsit această lume în 1979, pe 24 ianuarie.

Didia Saint-George

La Galați, în 28 septembrie 1888 s-a născut **Emil Scarlat Skeletti**, compozitor de muzică de scenă, corală şi vocală. A

Emil Scarlat Skeletti

urmat studii muzicale încă din primii ani de viață, însă doar mai târziu a început să compună, după ce a părăsit cariera militară. Persoană cu o prezență plăcută, cu o bogată cultură şi poliglot, a fost numit în funcția de aghiotant al regelui Ferdinand I, rămânând în această funcție pentru un întreg mandat, timp de patru ani. După 1932 (anul morții regelui) s-a stabilit la Roma, în calitate de ataşat militar. Ajuns în Italia, a descoperit spiritul muzical tradițional din peninsulă şi a început să compună cançonete şi cântece napolitane ce au văzut lumina tiparului atât în Italia cât şi în România. Piesele sale se situează la granița dintre muzica clasică şi cea de divertisment, acestea fiind readuse la lumină în cadrul Festivalului „Crizantema de Aur" de la Târgovişte, în interpretări ale unor artişti cunoscuți. Între 1937 şi 1939 a fost votat drept cel mai popular compozitor de către publicul napolitan, o recunoaştere acordată aproape exclusiv compozitorilor italieni. S-a stins la vârsta de 81 de ani, în 10 martie 1969.

Roman Vlad

În 21 septembrie s-au împlinit 10 ani de la trecerea în eternitate a lui **Roman Vlad**, compozitor născut în 29 decembrie 1919 la Cernăuți. A studiat pianul la Conservatorul din oraş iar în 1938 a emigrat în Italia, unde şi-a continuat studiile la Academia Națională din Santa Cecilia îndrumat de Alfredo Casella. A absolvit în 1942, an în care a obținut şi premiul „George Enescu". A compus numeroase lucrări simfonice, camerale şi de teatru, muzică de scenă şi muzică de film – aceasta din urmă fiind premiată în 1950 cu premiul Nastro d'Argento. O parte importantă a activității sale muzicale a fost muzicologia, Roman Vlad susținând conferințe în Europa, Statele Unite ale Americii şi Japonia. De asemenea, a deținut funcții de conducere în cadrul mai multor instituții muzicale italiene precum cea de preşedinte al Societății Italiene de Muzică Contemporană, director artistic la Scala din Milano şi al Orchestrei Simfonice RAI din Torino, director al Operei din Roma.

S-au scurs 15 ani de când compozitorul **Horațiu Rădulescu** a părăsit această lume. Născut în 7 ianuarie 1942 la Bucureşti, a studiat la Conservatorul din oraş alături de nume mari ale compoziției româneşti precum Aurel Stroe, Tiberiu Olah şi Ştefan Niculescu. Lucrările sale au avut încă de la început un puternic caracter neconvențional, fiind apreciate de către contemporanii săi şi prezentate în numeroase festivaluri de profil din Europa. Deşi a părăsit țara natală pentru a studia la Paris, stabilindu-se chiar în Franța şi mai apoi în Germania, muzicianul s-a întors de câteva ori în România, pentru a prezenta diferite compoziții proprii. Mai mult, muzicianul s-a inspirat din folclorul românesc pentru multe dintre lucrările sale, acestea constituind o sursă de inspirație pentru Horațiu Rădulescu.

Norela Liviana COSTEA

Horaţiu Rădulescu

Pe mapamond

Protest

Celebra regizoare americancă de operă Francesca Zambello, autoare a multor puneri în scenă memorabile, la cele mai mari teatre lirice din lume, s-a delimitat public de modificarea de ultimă oră apărută în politica repertorială a Concursului Internațional de Canto „Karol Szymanowski" de la Katowice, unde acceptase inițial să fie membră a juriului.

În urma deciziei organizatorilor de a interzice tinerilor concurenți să prezinte în concurs arii din opere ruseşti (măsură luată recent, despre care regizoarea povesteşte că a aflat prin intermediul baritonului Thomas Hampson), Francesca Zambello a declarat că se retrage din juriul acestui Concurs, considerând inacceptabilă interzicerea interpretării unor partituri care fac parte din patrimoniul culturii universale şi care nu au nimic de-a face cu politica, cu liderii actuali ai Rusiei sau cu războiul din Ucraina.

Francesca Zambello

Incident neaşteptat

John Elliot Gardiner (80 de ani), unul dintre cei mai valoroşi dirijori contemporani, a fost în centrul unui neaşteptat scandal, în Franța. La finalul unei reprezentații concertante cu opera *Les Troyens* de Berlioz el l-a pălmuit şi i-a tras un pumn cântărețului William Thomas (29 de ani), în culise, înfuriat peste măsură de faptul că acesta a părăsit scena pe partea opusă şi nu în direcția în care se decisese la repetiție.

Ulterior dirijorul şi-a cerut scuze şi şi-a exprimat profundul regret pentru situația creată, sperând să învețe din această greşeală. A luat hotărârea să nu mai dirijeze niciuna dintre reprezentațiile ulterioare programate cu această operă la Festivalul BBC Proms. În Marea Britanie, maestrul Gardiner este socotit un muzician desăvârşit şi se numără printre preferații regelui Charles al III-lea, care l-a şi invitat să interpreteze o parte din programul muzical al Încoronării. După incident dirijorul a emis un comunicat în care se exprimă foarte critic şi foarte tranşant şi declară că nu are nicio scuză pentru ceea ce a făcut şi că regretă profund cele întâmplate, violența fiind ceva inacceptabil iar muzicienii având dreptul să se simtă în siguranță atunci când apar pe scenă. Purtătorul său de cuvânt a mai adăugat că dirijorul a suferit din cauza căldurii extreme în Franța şi că este posibil ca recentele modificări în medicația pe care şi-o administrează să fi cauzat această izbucnire necontrolată. Pe de altă parte, există destule voci care povestesc faptul că maestrul Gardiner este recunoscut pentru aroganța sa şi pentru lipsa de eleganță în relațiile cu muzicienii.

Potrivit revistei britanice Opera, dirijorul a declarat recent că îşi anulează toate angajamentele din acest an deoarece a înțeles că este nevoie de o pauză în care să consulte un specialist şi să caute un tratament care să evite pe viitor o asemenea atitudine agresivă.

John Elliot Gardiner

Aniversare

Anul acesta se împlinesc 150 de ani de la naşterea lui Feodor Şaliapin, socotit la începutul secolului XX drept cel mai bun bas al acelor timpuri. Celebrul cântăreț a emigrat în Franța după revoluția bolşevică şi s-a bucurat de un imens succes şi de o largă popularitate. A avut turnee în întrega lume, fiind prezent şi la Bucureşti - eveniment

Feodor Şaliapin

relatat pe larg de presa din Capitală. Este ştiut faptul că George Enescu l-a abordat la Paris pentru a-i oferi rolul lui Oedipe la premiera absolută a operei sale, programată în 1936, dar basul a refuzat, considerând că este prea bătrân pentru un rol de o asemenea întindere şi cu asemenea provocări vocale şi artistice în partitură. La mijlocul lunii octombrie va avea loc prima ediție a Concursului Internațional de Canto care poartă numele marelui cântăreț din Rusia imperială şi care se va încheia cu o Gală a laureaților programată la Filarmonica din Sankt Petersburg, la pupitru fiind invitat binecunoscutul dirijor italian Fabio Mastrangelo, care va conduce orchestra teatrului muzical care poartă numele celebrului bas.

Tineri laureați pleacă să cucerească Roma

Refăcând în sens invers incursiunea lui Traian în Dacia, trei foşti participanți şi laureați ai Grand Prix se regăsesc pe lista semifinaliştilor unui prestigios şi important concurs internațional, cel de la Roma, care poartă numele lui Ottavino Ziino. Aceştia sunt soprana Ipeleng Kgatle din Africa de Sud, soprana Aida Pascu şi baritonul Lasha Sesitashvili din Georgia. Alături de ei, încă un român printre cei 72 de cântăreți aleşi să ajungă pe scena Operei din Roma: baritonul Alin Munteanu. O putem socoti de-a noastră şi pe soprana Gina Gloria Tronel, chiar dacă în concurs reprezintă Franța (a absolvit UNMB). Din juriul celei de-a 22-a ediții fac parte nume importante din lumea operei, precum Joan Matabosch (Madrid), Jesùs Iglesias Noriega şi Beata Klatka (Varşovia),

toți trei foşti membri ai juriului Concursului Grand Prix de la Bucureşti, Dominique Meyer (Scala), Peter Katona (Londra) etc. De reținut că tenorul care a câştigat ultima ediție a Grand Prix (desfăşurată la Tg Mureş în parteneriat cu Concursul Virginia Zeani), Paride Cataldo, a câştigat şi concursul Ottavino Ziino în anul 2021. Ulterior doi dintre ei s-au calificat în finală, unde au fost admişi 10 cântăreți: ambii baritoni au impresionat juriul, aşa că atât Alin cât şi Lasha se numără printre finaliştii! În cele din urmă, singurul laureat din acest grup a fost soprana Gina Gloria Tronel, care a primit un Premiu special din partea Jessicăi Pratt, preşedintele juriului, celebră interpretă care a evoluat pe cele mai mari scene de operă ale lumii.

Donație

David Popovici alege în acest an să îşi doneze cadourile primite pentru aniversarea zilei sale de naştere

pentru ca 5 frați muzicieni să aibă parte de un cămin stabil, unde visele să devină realitate, scrie News.ro. El face apel la donații pe hhc.galantom.ro/p/david pentru Andrei, Matei, Bogdan, David, Teodor şi mama lor. La finalul campaniei (4 – 30 septembrie 2023), unul dintre donatori va câştiga, prin tragere la sorți, o întâlnire cu campionul român.

„Se apropie ziua mea, împlinesc 19 ani. Şi nu pot să nu mă gândesc la câte am realizat, la câte am învățat din munca şi din parcursul meu de până acum, dar mai ales că mereu, mereu, lângă mine au fost doi părinți care au putut să îmi ofere tot ceea ce am avut nevoie pentru a face performanță. Pentru că, fără susținere, un copil nu poate excela, oricât şi-ar dori de mult.", a afirmat David Popovici. Pentru ca cei 5 frați să îşi poată urma pasiunea fără nesiguranța zilei de mâine, este necesară strângerea sumei de 45.000 de euro. Inițiativa Hope and Homes for Children, Fundație al cărei Ambasador este David Popovici, îşi propune să le ofere liniştea unui cămin al lor şi şansa de a avea propriul drum către lumea muzicii.

Recunoaştere internațională

Radio România se alătură Operei Europa, organizație internațională cu sediul la Bruxelles, Belgia, dedicată promovării şi dezvoltării muzicii clasice, instituțiilor de operă, orchestrelor simfonice şi festivalurilor de profil din Europa.

Radio România devine, astfel, parte a unei rețele internaționale influente, consolidându-şi statutul de lider în peisajul cultural românesc. Această inițiativă deschide, pentru segmentele de producție muzicală ale Radio România (Formațiile Muzicale, Radio România Muzical, Radio România Cultural) şi nu numai, oportunități către expertiza globală din industrie şi furnizează un cadru propice pentru colaborare şi, în special, pentru expunerea la nivelul unei audiențe specializate şi internaționale, pe patru direcții distincte:

Know-how, bune practici, dar şi recunoaştere internațională, Deschidere europeană, mentorship şi stimularea inovației, Expunere internațională, Autoritate şi deschidere pentru colaborare cu instituții culturale locale.

Alături de instituții de mare prestigiu internațional precum Royal Opera Covent Garden, Opera din Paris, Teatro alla Scala din Milano, Opera de Stat din Viena, Radio România are acum acces la un ecosistem de resurse valoroase şi expertiză oferite de cele mai prestigioase instituții culturale din Europa şi din întreaga lume. În aceeaşi măsură, Radio România are rol de membru activ în acest ecosistem, reprezintă şi aduce contribuții semnificative în numele publicului român. Astfel, se dezvoltă un mediu propice pentru producții culturale de înaltă calitate, în care schimbul de bune practici este doar începutul. Colaborarea şi promovarea operelor şi a muzicii clasice la nivel internațional devin o realitate palpabilă. În acest context, Radio România îmbogăţeşte standardul producțiilor culturale autohtone cu idei şi bune practici internaționale, deja testate şi validate, participând, concomitent, la recunoaşterea contribuției României pe plan cultural la nivel european.

Retragere

Maestrul Corului Metropolitan Opera Donald Palumbo şi-a anunțat decizia de a renunța la sfârşitul sezonului 2023-24 la poziția pe care a deținut-o în ultimii 17 ani.

De-a lungul mandatului său Palumbo a ridicat Corul MET la noi înălțimi şi a fost responsabil pentru pregătirea şi interpretarea corului în aproape 25 de titluri de operă în fiecare sezon. În 2021, Met Chorus a primit premiul pentru cel mai bun cor din lume la International Opera Awards (din juriul cărora face parte şi redactorul nostru şef, Mihai Cosma).

Într-o declarație, Palumbo a spus: "Trebuie să-mi exprim admirația şi mulțumirile tuturor celor cu care am lucrat la Metropolitan Opera în ultimii 17 ani. Personalul administrativ şi muzical, cântăreții, Met Orchestra sub strălucitul său director muzical Yannick Nézet-Séguin şi salariații acestui teatru sunt fără egal. Îi mulțumesc lui Peter Gelb pentru sprijinul său neclintit. Corul MET mi-a oferit cea mai mare bucurie în timp ce repetau şi cântau neobosit pentru a obține aprecierea pe care o meritau pe bună dreptate. Aştept cu nerăbdare să continui să lucrez cu următoarea generație de cântăreți."

Managerul general Peter Gelb a adăugat: "Când am devenit director general în 2006, una dintre primele mele misiuni artistice a fost să obțin serviciile lui Donald Palumbo ca maestru de cor al MET, deoarece era considerat în mod unanim a fi cel mai bun. Activitatea sa la MET din ultimii 17 ani s-a ridicat la înălțimea aşteptărilor noastre. Sub conducerea sa, Corul MET nu are acum egal."

Născut în New York, Palumbo şi-a lansat cariera la Opera din Dallas în anii 1980, debutând ca asistent al lui Roberto Benaglio, un renumit maestru de cor de la Teatro alla Scala. S-a alăturat MET în 2006, după un mandat de 16 ani ca maestru de cor la Chicago Lyric Opera. Palumbo va continua să lucreze la MET la câteva dintre operele din repertoriu, urmărindu-şi în acelaşi timp celelalte interese ca profesor la Juilliard School şi Opera Santa Fe, precum şi la alte proiecte speciale.

Donald Palumbo

Metropolitan Opera a anunțat că va începe căutarea unui nou maestru de cor. (Sursa: OperaWire).

Orchestra de Tineret a Uniunii Europene

Tinerii muzicieni români cu vârste cuprinse între 16 şi 26 de ani sunt invitați să participe la selecția anuală pentru Orchestra de Tineret a Uniunii Europene (EUYO). Termenul limită pentru înscriere este 30 septembrie 2023, iar audițiile vor avea loc în zilele de 16 şi 17 octombrie 2023, la Bucureşti. Începând cu anul 2010, participarea muzicienilor români la EUYO este sprijinită de Institutul Cultural Român. Pentru înscrieri accesați link-ul: https://euyo.eu/auditions/

M. C.

Aida@Verona100

Anul acesta, celebrul Festival de Operă de la Verona, găzduit de nu mai puțin celebra arenă romană, serbează 100 de ani. În vara anului 1913, celebrând centenarul nașterii lui Giuseppe Verdi, organizatorii au oferit o atracție pentru un public care își dorește să vadă o montare monumentală, desfășurată pe cea mai mare scenă din lume.

Până în anii contemporani *Aida* a fost reprezentată în montări tradiționale, conservatoare, pe gustul publicului italian dar și a multora dintre străinii care vizitează orașul în care s-a născut povestea lui Romeo și a Julietei. Semnătura lui Zeffirelli asigura succesul unei versiuni intens prezentate de-a lungul anilor, dar în 2014 pentru prima dată scena a adus în prim-plan inventivitatea regizorală și imaginația fără limite, într-o producție ultra-inovativă realizată de echipa creativă catalană La Fura dels Bauls.

Ediția centenară și-a propus să prezinte nu una, ci două versiuni ale *Aidei*: să readucă pe scenă chiar prima producție a acestei opere (cea care inaugura istoria Festivalului), dar și o producție în premieră: viziunea modernă și tehnologizată a lui Stefano Poda, artist complet care este autorul regiei, al scenografiei, costumelor, coregrafiei și a conceptului luminilor.

Am avut șansa să văd această din urmă montare, care atrage atenția și devine subiect de discuții, montare a operei *Aida* în arena antică a orașului de pe fluviul Adige, lansând moda unor spectacole grandioase, desfășurate într-un spațiu generos și în fața unui număr record de spectatori (comparabil doar cu cel de pe stadioane), măsurat în zeci de mii de plătitori de bilete. Cronicile vremii precizează faptul că printre spectatori s-au aflat Puccini, Mascagni și alte celebrități.

Aida a devenit opera-fanion a Festivalului, cu toate că, în timp, au fost prezentate multe alte opere, de compozitori italieni sau străini, repertoriul variind de la un an la altul. Cu toate acestea, *Aida* rămâne preferata publicului Arenei, fiind singura operă reprezentată în circa 2/3 din edițiile Festivalului, rămânând parcă principala

poate chiar în detrimentul muzicii - într-atât de important este impactul vizual cu care captează atenția creatorul italian în palmaresul căruia există de asemenea cifra 100, referitoare la spectacolele montate până acum (și-a început cariera în 1995).

Este o viziune modernă, tehnologizată, dar și foarte dinamică, cu acțiuni principale și secundare, cu puncte de interes variabile, cu o copleșitoare desfășurare umană ce cumulează prezența a circa 300 de persoane pe scenă (soliști, cor, balerini,

figuranți). Chiar dacă nu mai suntem în perioada antichității egiptene simboluri ale acestei epoci sunt văzute la tot pasul, tratate însă într-o cheie modernă, fie prin imaginația debordantă cu care au fost create costumele foarte diverse şi foarte numeroase, grupate desigur în funcție de rolul personajelor principale, colective sau anonime, fie prin intermediul scenografiei ori al luminilor (design de lasere liniare şi 3D), piramide transparente, folosirea din plin a trapelor şi a ridicării decorurilor la înălțime, pe platforme, ba chiar şi printr-un glob-oglindă, care urmărea/reflecta acțiunea, încă de la momentul ceremonialului pregătirii de război, până la secvențele în care, ridicat la cer, reflecta înapoi spre scenă şi spre public fascicole albe orbitoare.

Zeci de costume au atras mereu privirea, diferențiate ca linie şi croială, dar şi prin cromatică. Cu totul speciale au fost ținutele preoteselor, îmbrăcate în rochii de mireasă/regină, albe, dar cu căşti cu vizieră tip moto, lucioase, negre, adaptate artistic. Solul care vine şi anunță atacarea Egiptului de către etiopieni este însoțit de un grup de răniți dintre care o parte nu supraviețuiesc şi sunt îmbălsămați cu migală şi apoi duşi la locul veşniciei. Marşul triumfal a fost o desfăşurare cu totul specială, prezența zecilor de prizonieri etiopieni revelându-se doar la momentul la care Radames imploră milă pentru aceştia.

Ei apar din închisori subpământene - podeaua scenei, transparentă, a fost înălțată pentru a permite să existe şi un „subsol" al acesteia, din care să apară personaje ori chiar elemente de scenografie.

Fiecare moment şi fiecare grup de personaje a avut costume gândite personalizat, după cum a fost, de asemenea, mişcarea scenică, realizată prin combinare unor gesturi mici, mozaicate, care creau sens nu la nivelul unui interpret ci la nivelul grupului de interpreți, privit de la distanță şi urmărit în evoluție. Ca un puzzle care se modifică mereu, de la mişcări minimaliste la realizarea unor trasee, şiruri sau aglomerări rapide şi spectaculoase, cu ajutorul unui număr copleşitor de actori. Mai mult, inevitabilul zgomot de paşi pe care îl face o „armată" de actori mai ales când se deplasează în viteză a fost integrat în sunetul muzicii şi i s-a dat sens şi valoare dramatică.

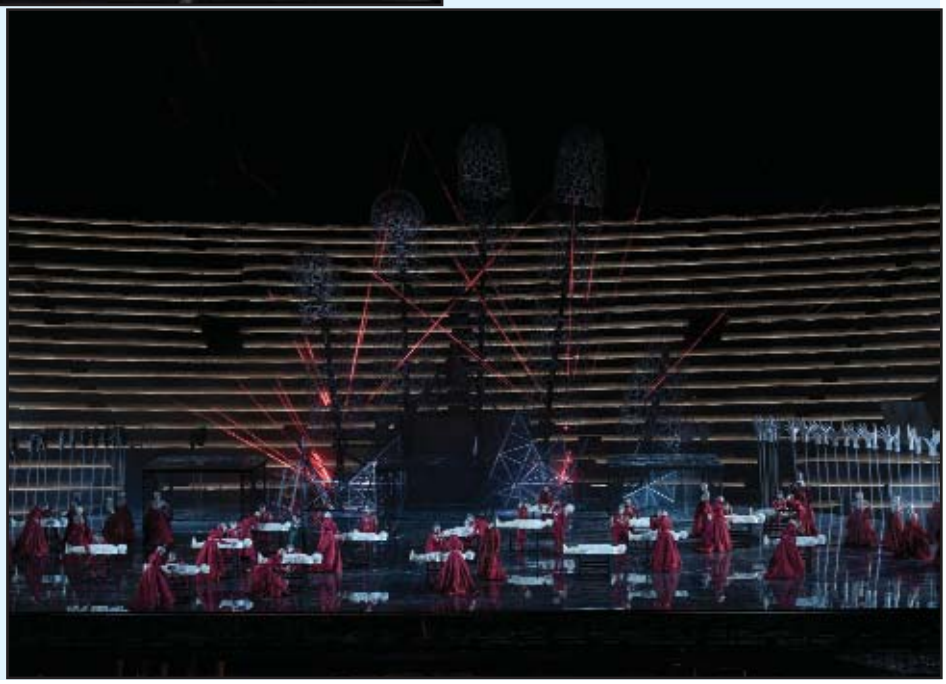

Un spectacol vizual şi de mişcare memorabil, ultra-dinamic şi permanent, fără pauze de acțiune, cu desfăşurări pe orizontală, pe verticală dar şi pe adâncime, în spatele scenei, în peluzele din fundal.

Spectacolul este copleşitor la nivel ideatic, simbolistic, tehnic - există nu doar designul cu lasere dar şi maşinării hidraulice complexe, pe centrul tronând o imensă palmă, deschisă, semi-deschisă, închisă în pumn, pic cu pic, falangă cu falangă, manevrată de la distanță prin computer.

Şi totuşi, suntem la operă, iar opera, pentru mulți, înseamnă doar muzică, un prilej de a asculta mari voci. Iar acest tip de spectatori au fost cu siguranță mulțumiți,

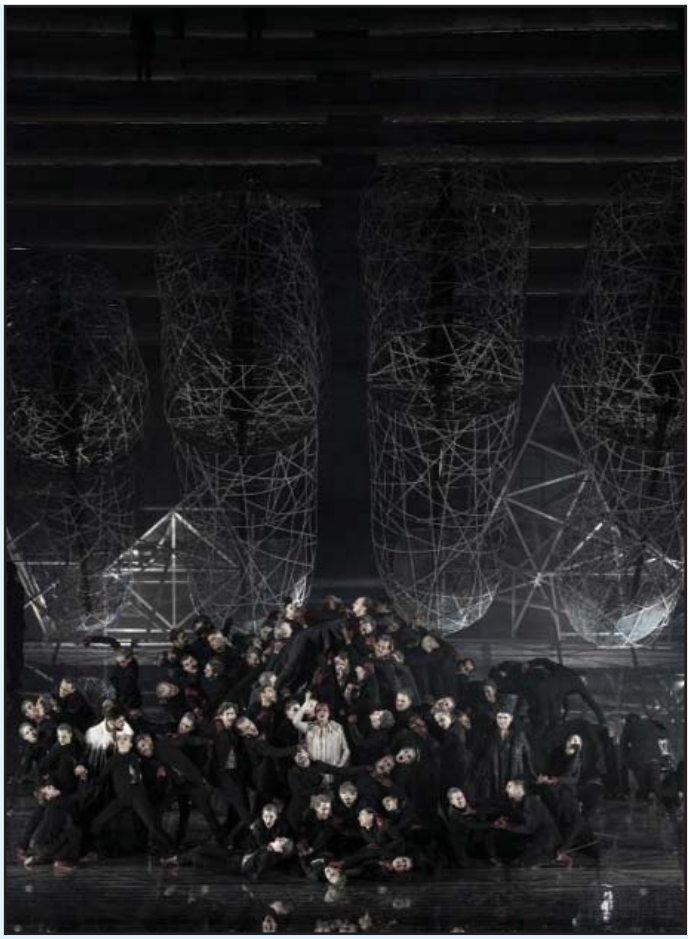

pentru că interpretarea soliştilor a fost de cea mai bună calitate. Pe parcursul celor 14 reprezentații din stagiune este rulată o garnitură bogată de staruri, în reprezentația văzută de mine dominând Anna Netrebko (Aida), imbatabilă în muzicalitate şi rafinament, cu pianissime divine, Olesya Petrova (Amneris) – o voce fantastică şi o solistă cu temperamentul potrivit, Yusif Eyvazov, soțul Annei Netrebko, foarte bun în Radames, cu acute metalice şi un timbru incisiv, apreciat de public chiar dacă a ales să nu se complice cu vreun efect vocal special la finalul ariei „Celeste Aida”. O voce amplă, tunătoare, copleşitoare are baritonul din Mongolia Enkhbat Amartuvshin, şi el lansat la Sankt Petersburg, ca şi cele două protagoniste. Marco Armiliato a condus cu elan şi cu tempii cei mai bine aleşi, alegând să valorifice tradiția vechilor maeştri italieni dar să impună şi un aer proaspăt, personal, modern, în ton cu vivacitatea de pe scenă.

Fiind ediția centenară, Festivalul din acest an are cele mai multe evenimente, multe producții de operă diferite dar şi seri dedicate integral unor personalități precum Placido Domingo sau Jonas Kaufmann. De notat că spectacolul văzut de mine, cel din 2 august, a fost dedicat amintirii Mariei Callas, care cu fix 76 de ani în urmă şi-a început cariera în Italia debutând pe cea faimoasă scenă în aer liber din lume. (Foto: Fondazione Arena di Verona)

Mihai COSMA

O viață dedicată corului: Diodor Nicoară – monografie

Cu toate că istoriografia muzicologică din acest colț de țară nu este prea abundentă Editura Nouă din Timişoara a prezentat o importantă monografie: OMUL ŞI ARTISTUL DIODOR NICOARĂ, subintitulată semnificativ „Muzica,

Vocație şi Măiestrie" - o adevărată monografie a dirijorului de cor al Filarmonicii „Banatul". Beneficiind de concepția editorială a reputatul ziarist Teodor Bulza şi de o viziune grafică datorată Laviniei Vereş, reuşitul volum ne prezintă viața şi realizările unui muzician de prim rang. El se bazează în primul rând pe documentele vremii, articole omagiale, cronici de concerte, interviuri şi diferite referiri bine alese şi încadrate în ideea realizării unui amplu şi bine conturat portret de maestru de îndrumător şi făuritor de formație artistică, de ansamblu coral, de cântare corală.

Alcătuit din 3 capitole, volumul ne introduce în lumea cântării corale prin: „File de istorie", capitolul întâi, care demarează cu vigoarea şi impulsul tradiției în care Teodor Bulza lărgeşte chiar orizontul şi peste granițele Mureşului. Urmează o Predoslovie a profesorului Tohăneanu şi o Scrutare într-un bilanț (la 75 de ani) al muzicologului Lava Bratu. Apoi o parte consistentă prezintă repere ale unei excepționale cariere, parcurgând pe ani, din 1969 până în 2000, întreaga-i activitate extrasă din volumul lui Ioan Tomi: „Monografia 50 de ani activitate a corului". Aflăm astfel etapele preocupărilor sale, dar, în primul rând, repertoriul abordat în diferitele etape de la muzica corală *a capella* renascentistă a unui Palestrina, Lasso sau Gastoldi la cea barocă de Bach, Haendel sau Scarlatti, apoi clasicii Mozart şi Beethoven, urmat de nesfârşitul şir al romanticilor, cu precădere Brahms, Schubert sau Schumann, până la contemporanii de toate orientările şi originile posibile. Dar nu trebuie să trecem cu vederea salba oratoriilor şi a lucrărilor vocal simfonice pregătite în decursul anilor de la Vivaldi la Britten sau Orff, în compania orchestrei noastre sau din alte colțuri ale lumii.

O atenție deosebită şi-a îndreptat-o şi spre creația autohtonă şi în special spre cea a compozitorilor din Banat, pentru care a nutrit o mare afinitate şi o deosebită înclinație afectivă – Vidu, Drăgoi sau Ursu i-au stat aproape de inimă.

Din Capitolul II – „Piese antologice din creația cronicarilor" – se desprinde calitatea interpretărilor, impactul asupra ascultătorilor şi valoarea intrinsecă a lor chiar citând titlurile cele mai sugestive: „O intuiție exactă a etosului românesc" sau „Ceea ce face se numeşte artă" de Doru Murgu, „În spiritul glorioasei tradiții de cânt coral" sau „Impresionantă premieră muzicală" de Ovidiu Giulvezan, „Un maestru al sonorităților rotunde" sau „Capodopere, Într-o măiastră interpretare" de Lava Bratu, „Soli ai artei interpretative româneşti" de Ioan Tomi, „Concert de neuita"t de Mihai Sorin Lazăr, şi desigur şi al celor din capitală, ca Silvian Georgescu: „Corul a sunat admirabil", Edgar Elian: „Un artist de o autentică înzestrare", precum şi Doru Popovici: „Printre cei mai mari dirijori din țară".

Cel de al III-lea capitol - „... ş-atunci am cântat dumnezeieşte" – „Incursiuni în cariera artistului – Mărturisiri, amintiri, evocări, interviuri" – vine să întregească imaginea complexă a omului şi muzicianului Diodor Nicoară, dirijorul corului Filarmonicii „Banatul"

Corul Filarmonicii „Banatul"

căruia îi este dedicată această amplă monografie, alcătuită cu deosebită grijă şi considerație pentru maestrul îndrăgit de cei care au cântat sub îndrumarea lui. Volumul se încheie apoi cu „Discografia corului", ce va rămâne mărturia sonoră a realizărilor artistice.

Damian VULPE

Masterclass la castel

Mii de spectatori i-au aplaudat pe mezzosoprana Ruxandra Donose, tenorul Ramón Vargas şi soprana Leontina Văduva în concertul care a încheiat International Salbek Opera Masterclass şi Zilele Aradului.

Gala Salbek Opera Festival, care a avut loc duminică, 27 august, în Piaţa Primăriei din Arad, a încheiat prima ediţie a International Salbek Opera Masterclass şi, totodată, Zilele Aradului.

Concertul extraordinar de operă în aer liber a fost susţinut de Orchestra Filarmonicii din Arad, dirijată de

Ruxandra Donose şi David Crescendi

David Crescenzi, alături cei trei soliştii, mezzosoprana Ruxandra Donose, tenorul Ramón Vargas şi soprana Leontina Văduva, împreună cu o parte dintre cursanţi.

Mulţi dintre ei l-au impresionat pe tenorul Ramón Vargas: "Ştiam despre cântăreţii români că sunt foarte talentaţi şi am fost dornic să descopăr aceste talente. Am fost foarte plăcut surprins de calitatea tinerilor cu care am lucrat zilele astea în România. De asemenea, sunt extrem de bucuros că am avut ocazia să fiu pe aceeaşi scenă cu două mari voci ale prezentului, Ruxandra Donose şi Leontina Văduva. A fost cu adevărat onorant să le am alături într-un concert extraordinar, în faţa a peste 2000 de spectatori, la finalul unui curs intensiv în care ne-am ajutat reciproc să evoluăm."

"Mă bucur că am avut oportunitatea să studiez alături de maestrul Ramón Vargas - spunea Ivan Dikusar, unul dintre cursanţi. A fost extraordinar pentru mine să am posibilitatea de a prelua de la maestru multe dintre secretele pe care el ni le-a dezvăluit pe parcursul cursului. Acest curs m-a ajutat mult pentru viitoarea carieră."

Raluca Iolanda Mălăeru a povestit cum au fost pentru ea aceste cursuri de măiestrie: "Acest masterclass a fost atât de bine organizat încât fiecare dintre noi a putut beneficia de lucrul cu maeştrii. Soprana Leontina Văduva este o persoană foarte caldă şi calmă, dar foarte exigentă. Nu lasă să se strecoare nicio greşeală în piesele lucrate şi ne-a şi explicat de fiecare dată de ce nu trebuie să lăsăm greşelile să devină reflexe. Ne-a exemplificat cum să ne însuşim ceea ce cântăm şi, mai ales, cum să fim personaje. Este uimitor cât de modestă este şi cât de aproape am simţit-o de sufletul meu. Mă bucur enorm că am avut această şansă."

Soprana Leontina Văduva spunea că un masterclass este ca o vitrină a tinerei generaţii: "În România au existat voci frumoase dintotdeauna, de altfel numărul mare de tineri înscrişi la acest masterclass şi nivelul lor excepţional, ne-au dovedit încă o dată valoarea scolii româneşti de muzică şi cânt. Teatrul de operă nu moare cum spun pesimiştii, evoluează. Este datoria noastră, a profesorilor, să ţinem ştacheta cât mai ridicată, să îi ajutăm să înţeleagă în detaliu discursul muzical şi teatral şi să-i îndrumăm pe tinerii cântăreţi spre cariere de succes. Colaborarea cu Filarmonica din Arad a fost un enorm avantaj al acestui masterclass. A da posibilitatea de a fi pe scenă cu o orchestră şi dirijor – chiar dacă nu am putut fi toţi decât la momentul verdian final – a fost o experienţă unică."

Unul dintre cursanţii care au urcat pe scenă în concertul de duminică de la Arad a fost Mihai Damian, care declara cu emoţie înainte de concert: "Zilele acestea de lucru intens mi-au dat un imbold foarte mare, m-au ambiţionat, m-au făcut să cred că pot şi mai

Leontina Văduva şi David Crescendi

mult. Doamna Ruxandra Donose este absolut magnifică, după fiecare oră de studiu cu fiecare cursant puteai să vezi o îmbunătăţire enormă la fiecare. Mă bucur că am participat la acest masterclass şi sunt extrem de emoţionat să fiu pe aceeaşi scenă cu ei."

Cum a fost pentru profesori ca, după zile intense de studiu în natură, să îşi vadă o parte dintre discipoli efectiv pe scenă, a povestit mezzosoprana Ruxandra Donose la finalul concertului: "A fost atât de frumos să fii înconjurat de natură curată, pură şi să te aduni într-un loc şi să faci muzică! Toţi tinerii cu care am lucrat au fost extraordinar de entuziaşti, de pozitivi, de doritori şi totul s-a desfăşurat într-o atmosferă foarte, foarte frumoasă. Mă bucur că am făcut parte din această poveste şi mă bucur că i-am avut alături de noi şi în faţa publicului. Sunt convinsă că a fost o experienţă din care au avut multe de învăţat."

Ramón Vargas şi David Crescendi

Acesta a fost prima ediţie a International Salbek Opera Masterclass, dar nu ultima, după cum spunea la finalul concertului, care a adunat mii de oameni în faţa primăriei din Arad, Ana Maria Mihăescu, preşedintele Asociaţiei Castel Salbek, iniţiatoarea cursurilor de măiestrie de la Petriş: "Sunt foarte bucuroasă pentru modul în care s-au desfăşurat evenimentele întreaga săptămână. Pe domeniul Castelului Salbek din satul Petriş, în săptămâna care a trecut, trei profesori de renume internaţional, mezzosoprana Ruxandra Donose, tenorul Ramón Vargas şi soprana Leontina Văduva, au lucrat intensiv cu 22 de cursanţi dornici să le calce pe urme. Au lucrat zilnic ore întregi, ore de canto, de postură, de atitudine, de dicţie… a fost o încântare să văd cu câtă râvnă absorb tinerii sfaturile şi cunoştinţele transmise de maeştri. Prin mini concertul de la castel, în prezenţa reprezentanţilor comunităţii locale şi economice, am marcat începerea lucrărilor de conservare a castelului şi a activităţii culturale de pe Domeniul Salbek. Cred că a fost o primă ediţie de succes şi acum pot spune sigur că suntem decişi să fie prima dintre multe altele care vor mai avea loc pe acest domeniu."

Cristina Fieraru, Ruxandra Donose, Leontina Văduva

International Salbek Opera Masterclass are rolul de a oferi tinerilor muzicieni şansa de a întâlni profesori remarcabili, care vor contribui la dezvoltarea lor artistică şi personală şi de a crea oportunităţi viitoare pentru ei.

Începând din 2024, Salbek Opera festival va propune pentru prima dată în România un eveniment de tipul opera picnic festival şi va fi primul festival care va invita instituţii cu rang de operă naţională din România şi din ţările vecine, pentru a-şi prezenta pro-ducţiile în faţa unui public de elită sub o formă originală. (**A.M.**)

Ana Maria Mihăescu, Chang Oh Turkmani

Fantoma de la Operă, între tradiție şi contemporaneitate.

Trista Moldovan, de la Christine la Carlotta

Trista Moldovan, soprană, s-a născut în Cleveland, Ohio. A cântat pe Broadway, în turnee naționale în Statele Unite ale Americii şi în Canada. A revenit pe Broadway în *Fantoma de la Operă* în 2016, interpretând rolul Carlotta mai întâi ca rezervă, apoi ca titular şi a rămas alături de Companie până la ultima reprezentație a spectacolului din 16 aprilie 2023. Însă aceasta nu este prima prezență a sopranei în producția *Fantomei de la Operă*, Trista fiind una

dintre cele trei actrițe care au interpretat atât rolul lui Christine Daae (din 2008 până în 2013), cât şi rolul Carlotta în producțiile de pe Broadway. În timpul pandemiei de Covid-19, a studiat medicina pentru a lucra ca asistentă medicală şi a obținut autorizația de liberă practică în 2021. Am rugat-o pe Trista Moldovan să ne povestească experiența sa pe cea mai mare scenă de musical din lume; redăm traducerea dialogului în cele ce urmează.

Norela-Liviana Costea: *Trista Moldovan, ați putea să ne povestiți cum a început călătoria dvs. muzicală?*

Trista Moldovan: În familia mea s-a cântat dintotdeauna. Îmi amintesc când cântam colinde româneşti de Crăciun în jurul pianului şi mergeam în comunitatea ortodoxă română. În Cleveland este o minunată Biserică română, iar noi mergeam în fiecare an să colindăm casele membrilor congregației. Am amintiri foarte frumoase de atunci. Am făcut şi dansuri tradiționale româneşti, deci artele spectacolului au fost foarte prezente în viața mea. Tatăl meu nu este un cântăreț profesionist, dar are una dintre cele mai frumoase voci pe care le-am auzit vreodată, cânta mereu prin casă. Iar eu am iubit teatrul muzical încă din copilărie şi părinții mei m-au încurajat şi m-au trimis chiar la un curs de actorie când eram foarte mică, iar aşa am prins „microbul" acesta. Am mers apoi la o facultate de ştiințe politice dar am realizat imediat că nu vreau să fac asta aşa că am urmat facultatea de teatru muzical, după care m-am mutat la New York.

N.L.C.: *Ne puteți spune care este principala diferență de abordare între profesorii care predau canto clasic şi cei care predau* musical?

T.M.: Ei bine, atunci când vorbim despre canto clasic vorbim despre tradiționalism şi operă. Studenții care merg la canto studiază cu precădere opere şi stilul *belcanto*. Opera este o formă de artă foarte veche, în timp ce teatrul muzical este o formă de artă americană relativ nouă şi se concentrează mai mult pe cântatul contemporan; diferă şi stilistic, dar ajută mult să ai şi experiență de operă pentru ca apoi să poți cânta bine *musical*.

N.L.C.: *Cântăreții de operă sunt luați în considerare şi pentru* musical *sau nu se întâmplă foarte des ca cele două forme de artă să se întâlnească?*

T.M.: Aş spune că în urmă cu vreo 15 ani cele două lumi erau clar delimitate. Cântai ori operă, ori *musical*. Dar acum sunt artişti minunați precum Kelli O'Hara şi Audra McDonald's care le fac pe amândouă. Pot cânta la Metropolitan Opera şi nu au nevoie de microfon şi pot cânta şi pe Broadway, acolo unde este mai puțin vorba despre tehnica de cânt – contează expresivitatea şi intensitatea stilistică. Este clar că mentalitatea s-a schimbat, acum cu siguranță le poți face pe amândouă şi este foarte bine, pentru că aşa ai mai multe oportunități de colaborare.

N.L.C.: *Aş vrea să vorbim despre Christine, personajul principal din* Fantoma de la Operă, *pe care l-ați interpretat în urmă cu câțiva ani.*

T.M.: Da, am jucat-o pe Christine din 2008 până în 2013; am crescut ascultând *Fantoma de la Operă,* a fost unul

dintre spectacolele mele preferate. Deşi nu pot spune că am ştiut întotdeauna că vreau să joc acest rol, mi-a fost mereu drag; dar nu am crezut că vocea mea este suficient de mare, aşa că nu m-am gândit niciodată că voi avea oportunitatea de a o cânta.

M-am prezentat la audiție şi am fost angajată ca rezervă pentru turneul național care începea două săptămâni mai târziu. Voi încerca să scurtez povestea: soprana care o interpreta pe Christine în compania Broadway a plecat în concediu de maternitate, aşa că au luat-o pe Christine din turneul național în spectacolul de pe Broadway şi apoi au avut nevoie de o Christine foarte repede pentru turneul național al Companiei. Iar eu, deşi abia mă alăturasem companiei, am ajuns să interpretez

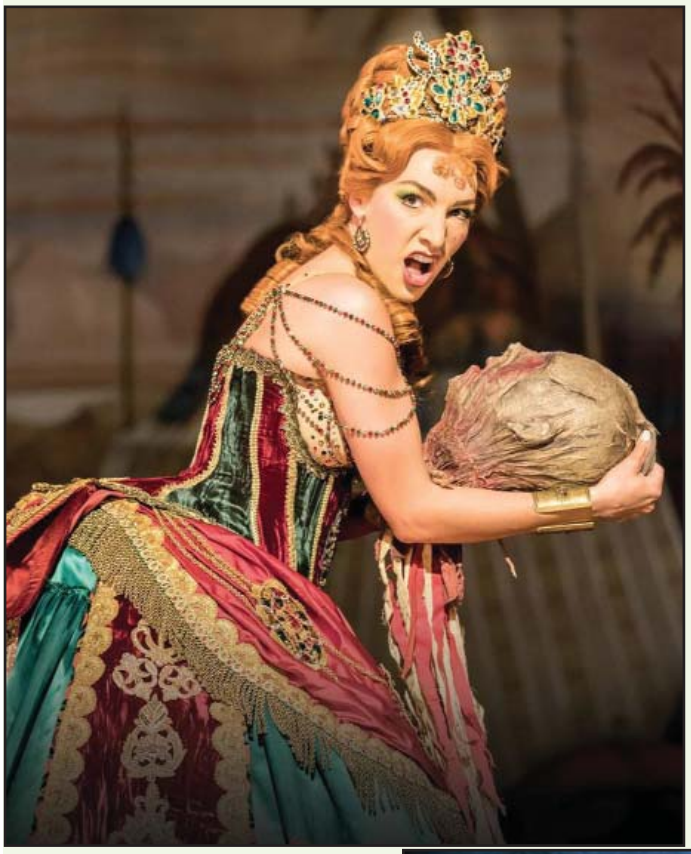

acest rol timp de trei ani. Ştiam foarte bine rolul şi producătorii şi-au dat seama că mă simt confortabil; de când am început repetițiile şi până am avut prima reprezentație a trecut mai puțin de o lună.

N.L.C.: *Ați putea să descrieți personajul Christine în câteva în câteva cuvinte?*

T.M.: Christine este un personaj cu un spirit artistic uriaş, care caută să se dezvolte continuu. Cred că ce o face diferită este faptul că se confruntă cu pierderea grea a tatălui şi Fantoma ajunge să ia locul tatălui ei, motiv pentru care lucrurile evoluează aşa cum ştim.

N.L.C.: *Cum ați perceput relația dintre Christine şi Fantomă? Ați perceput-o ca pe o relație toxică sau ca o relație absolut necesară pentru creşterea artistică a Christinei?*

T.M.: De fapt, aceasta este o întrebare foarte bună, pentru că în cei 35 de ani de montări ale Companiei, echipa de creație şi-a schimbat foarte mult optica cu privire la această relație (în special după pandemie şi după evoluția mişcării #*metoo*). După finalul pandemiei, s-a schimbat şi direcția scenografică, pentru a reflecta schimbările din ultimii ani – şi cred că este important pentru longevitatea unui spectacol să facă asta. Din punct de vedere tehnic, *Fantoma de la Operă* nu este o operă, dar emoțiile zdrobitoare sunt uşor de ascuns în spatele muzicii frumoase, iar regizorul are de ales dacă vrea sau nu să exploreze această relație problematică dintre cei doi. Se poate concentra pe muzică şi peisaj şi pe elementele romantice ale poveştii, însă eu mă bucur că producătorii de pe Broadway au mers şi în cealaltă direcție. Spre exemplu, în montarea originală, Hal Prince a folosit picturile lui Degas drept inspirație pentru a portretiza balerinele – o reprezentare pur estetică, în care se observau doar aspectele plăcute ale acestei meserii. În montările mai actuale, însă, este abordată şi cealaltă față a carierei dansatoarelor: viciul – abuzul de alcool, jocurile de cărți, admirația fugară a bărbaților față de aceste artiste. În turneul național, Laurence Connor a explorat şi acest subiect secundar – fără a ajunge la vulgaritate, desigur, însă pentru mine, această scenă a adăugat dramatism scenei oglinzii din culise.

N.L.C.: *Să vorbim acum despre Carlotta. Cum ați ajuns să interpretați acest rol?*

T.M.: Am terminat colaborarea pentru Christine în 2013 şi am început să cânt Carlotta în 2016. Când am părăsit Compania în 2013, eram deja prea bătrână ca să o mai interpretez pe Christine şi m-am gândit că zilele mele de *Fantomă* s-au terminat. Carlotta nu a fost niciodată pe radarul meu. Am fost foarte norocoasă să fi fost ținută minte. Producătorul Seth Sklar-Heyn mă văzuse cântând Christine, iar câțiva ani mai târziu a ținut să mă aducă în turneul național pentru Carlotta. Cred că este o alegere atât de interesantă să ai o fostă Christine care să o interpreteze pe Carlotta. Sunt atât de multe substraturi acolo, adaugă multă profunzime spectacolului... Mă gândesc de exemplu la faptul că, după ce ai interpretat Christine, încă îți doreşti să fii

personajul principal, crezi că poți fi şi ştii că poți fi personajul principal, dar pur şi simplu nu mai eşti potrivit pentru asta...

N.L.C.: *Cum ați perceput personajul Carlotta? Este superficială sau nu? Este depăşită, este copleşită de povara trecerii timpului şi a pierderii statutului de divă?*

T.M.: Carlotta este o stea. Este o Beyoncé a lumii operei şi chiar în această perioadă se întâmplă acele lucruri îngrozitoare la Operă: candelabrul şi decorurile îi cad în cap şi este evident că ceva nu este în regulă. Eu cred că o abordare mai interesantă este ca prezența ei să fie adusă din ridicol către normal: este normal să fie supărată şi speriată că i se întâmplă toate aceste lucruri şi da, este justificată reacția ei de a pleca de pe scenă. Nu cred că este corect să o înfățişăm ca pe un personaj superficial, interesat doar de felul în care o percep ceilalți.

Ştiu că în trecut a fost decizia regizorilor să o portretizeze ca pe un personaj tragi-comic, ridicol, pentru a introduce în spectacol un personaj antagonist. Aş spune că este un mod mai tradițional de a regiza spectacolul. Şi nu este nimic în neregulă cu abordarea tradițională. Dar mi-a plăcut că echipa de creație cu care am colaborat a săpat puțin mai adânc. Din nou, au vrut să actualizeze

spectacolul şi au încercat să schimbe percepția față de Carlotta, să se întrebe: „de ce?" De ce are acele reacții şi de ce pleacă de pe scenă după acel discurs? La început poate fi amuzant, dar în final cred că ar trebui ca plecarea ei să fie foarte neliniştitoare. Această femeie se simte în pericol şi este îndreptățită să plece de pe scenă.

Cred că echipa creativă cu care am lucrat a fost foarte inteligentă în a face aceste ajustări pe parcurs, fără de care nu cred că spectacolul ar fi supraviețuit. Acest lucru a fost foarte bun şi pentru noi, pentru că în cele aproape 700 de spectacole în care am jucat Christine era întotdeauna câte ceva diferit. Oricum, trebuie să fii mereu atent pentru că o secundă de neatenție poate duce la accidente.

N.L.C.: *Care a fost cea mai mare diferență dintre Christine şi Carlotta pentru dvs.?*

T.M.: Întotdeauna am comparat interpretarea rolului Christine cu alergarea unui maraton. Eşti pe scenă aproape permanent. În schimb, Carlotta poate fi comparată cu un antrenament în care faci multe ridicări cu greutăți într-un timp foarte scurt. Eşti pe scenă timp de câteva minute şi apoi ai câteva pauze, apoi în actul al doilea chiar poți să te odihneşti de-a binelea. Ambele roluri implică un volum mare de muncă, dar nu sunt la fel. Energia este distribuită diferit. Ambele personaje sunt în centrul atenției, ambele sunt cântărețe; însă provin din medii diferite, iar asta le face să fie într-o opoziție atât de mare din punct de vedere al caracterului. Carlotta provine totuşi dintr-un mediu privilegiat, aş spune, pe când Christine se confruntă cu pierderea imensă a tatălui său, încearcă să treacă peste această traumă.

N.L.C.: *Credeți că ați fi capabilă să o interpretați pe Christine acum? Ați schimba ceva în modul de abordare al rolului?*

T.M.: Nu ştiu dacă aş mai vrea. Eram foarte amuzată când o interpretam pe Carlotta şi mă uitam la actrițele ce o interpretau pe Christine. Erau transpirate, supra-solicitate şi mereu grăbite. Iar eu mă gândeam: „Doamne, nu-mi vine să cred că am făcut asta!" Cred că, dacă ar trebui să interpretez Christine acum, ar trebui să mă apuc serios de fitness, să-mi cresc rezistența. Ar fi totuşi interesant să o privesc prin ochii artistului acum, zece ani mai târziu, şi să integrez acele idei de toxicitate despre care vorbeam mai sus, să integrez ajustările pe care le-au făcut în producția din 2022.

În acest moment consider această experiență încheiată, am trecut mai departe. Sunt norocoasă că am avut această experiență în călătoria mea artistică, este ceva la care aspiră multe soprane. Mai mult, am fost dublu privilegiată să interpretez şi al doilea rol, acela al Carlottei.

N.L.C.: *În ce o priveşte pe Carlotta, ați schimba ceva în acest moment?*

T.M.: Nu, cred că sunt în vârful anilor mei de Carlotta chiar şi acum şi cred că mi se potriveşte ca o mănuşă. Mi-ar plăcea foarte mult să fac şi rolul lui Madame Giry şi să închei astfel cercul celor trei doamne din distribuție.

N.L.C.: *Cred că mai aveți mult până să vă apropiați de vârsta necesară...*

T.M.: Da, dar aş face-o. Şi cred că se va întâmpla şi asta pentru că *Fantoma* se va întoarce pe Broadway. Publicul iubeşte acest spectacol; iar strategia Companiei de a crea anticipație este una foarte eficientă.

Interviu de **Norela-Liviana COSTEA**

"O seară specială... echipă incredibilă!" – s-a auzit la London Coliseum

...atunci când, cu aproape trei luni în urmă, au exclamat într-un glas legendarul Brian May (ce apariție de senzație chitara sa!) şi îndrăgitul Ben Elton – autorul scriptului. Ropotele de aplauze care au urmat le-au adeverit spusa; într-adevăr, echipa care a dat viață musicalului *WWRY* (aşa cum este cunoscut, prin acronim, *We Will Rock You,* pe piesele formației Queen, înlănțuite în poveste de Ben Elton) a demonstrat că, la peste două decenii de viață şi un

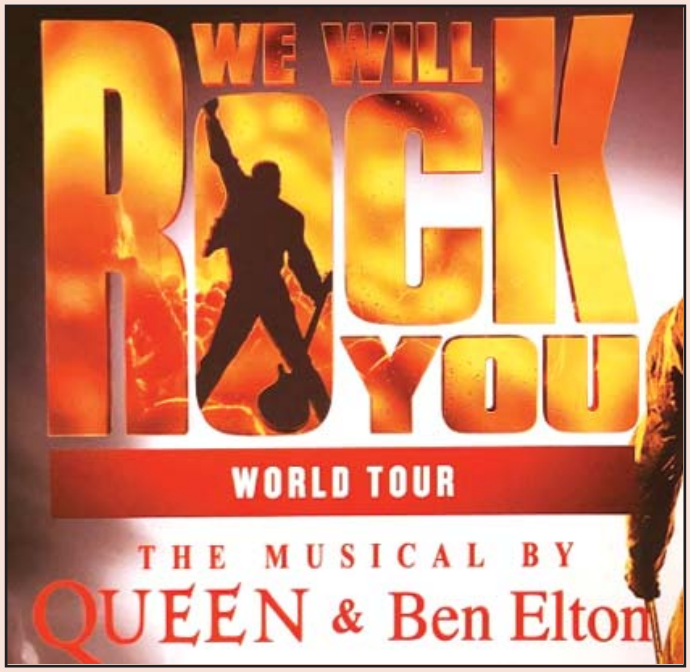

număr record de reprezentații în UK, dar şi înconjurând mapamondul, mult premiatul musical este la fel de proaspăt. Inițial în regia lui Christopher Renshaw şi coregrafia lui Arlene Phillips (în perioada 2002-2014, când a ținut afişul reprezentațiilor la West End), s-a reluat în nu mai puțin de şase garnituri interpretative – unele cu piese live pe scenă; acum este la a şaptea distribuție vocal-instrumental-coregrafică (regia Ben Elton, coregraf Jacob Fearey), instrumentiştii şi dirijorul fiind în culise, salutându-ne de pe monitoare, iar unii dintre ei apărând doar la momentul final, cel de "Curtain Call".

Am avut nesperatul prilej de a urmări pe viu performanța interpretativă a acestei a şaptea "garnituri": cei 24 de aleşi care şi-au făcut ucenicia în lumina generațiilor ce le-au precedat ieşirea la rampă şi care, în acest World Tour 2023, după 12 săptămâni (100 spectacole) la Londra, au susținut o serie de 16 reprezentații (chiar două în aceeaşi zi!) la Tel Aviv, pe scena Operei israeliene. Via dorință a publicului care a asigurat spectacole *sold out*, arhitectonica modernă a Operei (parte a complexului Performing Arts), acustica sălii, infrastructura tehnică fără cusur şi o serie întreagă de alți factori au concurat la succesul scontat, însoțit de trena de aplauze ritmate şi lanterne de mobil ce au însoțit ieşirea la scenă a protagoniştilor, rockeri pe viață...

În sine, povestea este simplă, fiind inspirată de Brian May (da, EL, chiar "Acela"!) şi pusă în replici pline de miez (şi haz) ce au întreținut vie memoria tuturor idolilor din al căror "praf de stele" s-a constituit prețioasa "galaxie" a repertoriului formației Queen: într-un viitor îndepărtat, când planeta Pământ (*iTerra*) este colonizată şi dezumanizată forțat prin ordinea seacă şi forța distructivă a unui supracontrol Orwellian (*Global Soft*), în acel pustiu de umanitate instaurat de Killer Queen (Brenda Edwards) şi acoliții ei – fără idei originale, fără gânduri proprii, fără sentimente, fără măcar o coardă de chitară! – există încă un "dreamer" care luptă contra uniformizării, visând lumea la modul ideal. Pornit în aventura vieții sale, Galileo Figaro (Ian McIntosh) o are alături pe Scaramouche (Elena Skye). Împreună, vor redescoperi forța cântării live şi uitata artă a *rock and roll*-ului; condiția este integrarea în grupul de "boemieni" (*Rezistența*) de la *Heartbreak Hotel* (ultimă "redută") – cu toții individualități conştiente de sine, luptând pentru libertatea de a gândi şi de a interacționa. Când orice cauză a fidelilor rock-ului pare pierdută, reamintirea marilor "voci", a marilor "regi" divinizați de alți *dreamer*-i (Elvis, Jim Morrison, Jimi Hendrix, Whitney Houston, George Michael, John Lennon....), două coarde ataşate unei mături cu coadă sau bețe lovind tăvi şi în cele din urmă descoperirea unei chitare la Wimbledon Stadium, vor reînvia suflul trăirii: ritmul, muzica, reducând artificiala distanțare sufletească.

Aici, în universul *WWRY*, orice chemare primeşte răspuns, iar acesta vine nu doar de pe scenă, ci chiar din sală, în corul ad-hoc constituit. Ştiind la perfecție piesele intrate deja în conştiința publică, aşteptându-le şi recunoscându-le de la primul sunet sau de la prima silabă a textului, publicul a reacționat prompt, acompaniindu-i pe interpreți sau susținând refrenele. Cunoscând din proprie experiență reacția solidar entuziastă a publicului israelian, mă întreb ce forță i-a putut ține pe scaune pe cei prezenți, care, în mod vizibil, fremătau; poate doar ideea că, spre deosebire de alte ocazii, nu sunt la un concert Rock în aceeaşi sală a Operei, ci la un spectacol ale cărui "legi" le respectă, nedorind să impieteze asupra curgerii acțiunii. S-au cântat îndrăgite hituri: *Innuendo*, *Radio Ga Ga*, *I want to Break Free*, *Somebody in Love*, *Killer Queen*, *Play the Game*, *Under Pressure*, *A Kind of Magic*, *I Want it All*, *Headlong*, *No One but You*, *Crazy Little*

Brian May

Thing Called Love (Partea I), *One Vision*, *Who Wants to Live Forever*, *Flash*, *Seven Seas of Rhye*, *Fat Bottomed Girls*, *Don't Stop Me now*, *Another One Bites the Dust*, *Hammer to Fall*, *These Are the Days of Our Lives*, *Bicycle Race*, *Love of My Life*, *We Will Rock You*, *We Are the Champions* (Partea II) şi, evident, la cererea expresă a publicului, intervenind după răspunsurile afirmative la întrebările afişate pe ecranul imens al scenei (*Do you want Bohemian Rhapsody?... Are you sure?...*), mult aşteptata *Bohemian Rhapsody*.

Aşadar, primiți în inimile voastre *jukebox*-ul *WWRY*? Contez pe răspuns afirmativ! De altfel, şi publicul din Bucureşti a reacționat entuziast văzând spectacolului la Sala Palatului, în regia lui Răzvan Mazilu.

Carmen STOIANOV

Numele unei depline reuşite: Csíki Jazz

Am fost prezent pentru prima oară în pitorescul, civilizatul burg harghitean Miercurea Ciuc, în trei (28-30 iulie) din cele cinci zile (27-31 iulie 2023) subsumate sărbătorii muzicale *CSÍKI JAZZ FESTIVAL* (concertele din serile de 27 şi 31 iulie fiind extra-festival, cu intrare gratuită). Un eveniment sonor judicios gândit, organizat fără cusur, agreat ca atare de un public realmente meloman. Precizăm că izbânda incontestabilă a acestei a treisprezecea ediții festivaliere se datorează cu deosebire eforturilor neprecupețite şi competenței dovedite de directoarea Szilágyi Nóra (ea însăşi vocalistă de gen), susținută cu dăruire de o echipă (N.B.!) exclusiv feminină. Fotograful profesionist Simion Buia a fost considerat membru onorific al amintitei echipe.

Principalele atu-uri ale recitalurilor oferite de artiştii invitați: **calitatea inter-pretativ-creativă** şi **diversitatea stilistică**. Sosiți din şase țări (România, Ungaria, Polonia, Norvegia, Brazilia, SUA), oaspeții au adus cu sine specificul şi autenticitatea jazzului din zona / stilul pe care îl reprezintă.

Vineri 28 iulie a evoluat în primitoarea curte interioară a Castelului Mikó (vechi de 400 ani) Bohem Trio – un admirabil combo ungar derivat din notoriul grup Bohem Ragtime Jazz Band deschizând cea dintâi seară festivalieră propriuzisă reformulând cu strălucire hituri ale jazzului tradițional de la începutul veacului trecut precum „Undecided" (Sid Robin, Charlie Shavers), „Deed I Do" (Fred Rose, Walter Hirsch), „St. Louis Rag" (Tom Turpin), „Exactly Like You" (Jimmy McHugh, Dorothy Fields). Ritmate abil de bateristul Falusi Alfréd, tălmăcirile sonore întruchipate cu alură de show de saxofonistul / clarinetistul Mátrai Zoltán şi cu dezinvoltă ingeniozitate de pianistul vocalist lider Ittzés Tamás, au captivat integral audiența, teleportând imaginația spectatorilor în ambientul miracolului muzical petrecut acum un secol în New Orleans – *jazzul*!

Deşi interesant prin intenția de cumulare a unor genuri şi specii sonore diverse – jazz, minimalism, muzică imagistică, electronic music, metal progresiv precum în compozițiile proprii „Thinium", „Digital Relations", „Screens" , „Orange Moons", „Intensity", grupul polonez *Immortal Onion* alcătuit din Michał Jan Ciesielski - saxofon tenor, Tomir Śpiołek - pian acustic şi electric, Ziemowit Klimek - contrabas şi bas electric şi Wojtek Warmijak - baterie, mi-a apărut totuşi excesiv de agresiv în dorința de a exhiba un stil contemporan, sută la sută original...

Un nume de certă rezonanță al jazzului scandinav: Nils Petter Molvær din Norvegia, cu a lui „sabie de foc" – definit astfel sound-ul incisiv al trompetei sale – inițial tributar (fără a fi o copie servilă) muzicii lui Miles Davis din anii 1970-1980, asimilând însă o notă de insolit sesizabilă în înregistrările albumului solo de debut „Khmer" (1997, înregistrări ce au evidențiat opțiunea pentru fuziunea dintre jazz, rock, peisaje sonore electronice şi ritmuri hip-hop). Însoțit la *CSÍKI JAZZ* de Jo Berger Myhre - ghitară bas, (acesta co-autor, împreună cu Nils Petter Molvær, al majorității secvențelor oferite spectatorilor la festival), de Johan Lindstrøm - ghitară, Erland Dahlen - baterie, ilustrul trompetist lider (dar şi compozitor, producător) a vădit odată în plus ținuta înaltă a afectelor, virtuozitatea, subtilitatea, – embleme ale măiestriei venind a pune în valoare inventivitatea nedrămuită a artistului în creații ca acelea numite „Ras Mohammed", „Lamna Reef", „Gilimanuk" etc.

Şi a venit data de 29 iulie, sâmbătă, ziua cea mai lungă, întrucât a oferit două concerte distincte, unul de matineu şi unul de seară. Astfel, la ora 18,00 în cafeneaua numită Kulissza – în fapt, aria din fața Teatrului Maghiar – subsemnatul a prezentat un talk show ilustrat audio / video având ca obiect o incursiune în evoluția jazzului românesc, prilej de a sublinia importanța contribuțiilor marcate de muzicieni ai etniilor conlocuitoare, maghiari, secui, saşi, evrei, romi, aromâni, ruşi de peste Prut (Theodor Cosma, Jancy Körössy, James Kok, Alexandru Imre, Eugen Gondi, Harry Reininger, Sam Schmidt, Sile Dinicu, Leonard Grünbaum, Aura Urziceanu, Marian Petrescu, Adi Chepa, Nadia Trohin ş. a.).

În continuare a urcat pe treptele Teatrului Maghiar un trio sui generis, alăturându-i pe vocalista Anamaria Galea cu glasul ei bine timbrat (şi actriță, realizatoare de emisiuni Radio, profesoară), pianistul improvizator Daniel Csikos şi un foarte talentat tânăr instrumentist ieşean, creativul trombonist (şi pianist, autor) Robert Cozma. Ei s-au angajat cu temeritate intenționând reconsiderarea în viziune proprie a unor notorii teme standard ale repertoriului internațional de jazz, printre care „Alone Together" (Arthur Schwarz), „Afro Blue" (Mongo Santamaria), „Caravan" (Juan Tizol), „Everything Happens To Me" (Matt Dennis), ca şi teme autohtone: „Iubirea noastră-i o vioară" (Richard Oschanitzky) şi creația Aneimaria Galea „Bourbon Street".

Peste câteva ore, reinstalați în curtea cetății (castelului) Mikó, ni s-a oferit o neaşteptată surpriză, venind tocmai din îndepărtata Brazilie. Doi muzicieni de excepție valorând cât patru, au adus cu sine lumina, culoarea aparte şi pulsația vitală a muzicii din São Paulo. Excelent ghitarist, dar şi compozitor, aranjor, Mario Bakuna a susținut traiectul melodic al pieselor interpretate imitând cu glasul său... trompeta bas! Iar partenerul lui, baterist şi

percuționist de origine afro-descendentă – Edmundo Carneiro a insuflat cu o energie rar întâlnită şi cu accente de show agreabil, nestăvilite impulsuri de **salsa** şi **bossa nova** în reînveşmântarea improvizatorică a unor hituri braziliene – „Deixa" (Baden Powell, Vinicius de Moraes), „Samba da Minha Terra" şi „Mercador de Siri", ambele semnate de Dorival Caymmi, „É Preciso Perdoar" (Alcyvando Luz, Carlos Coqueijo) şi altele asemenea.

Cel de al doilea recital al serii a revenit unui apreciat grup mixt, reunind muzicieni din Ungaria şi SUA. Purtând numele generic, Kéknyúl Hammond Band, octetul i-a inclus pe faimosul cântăreț american Andrew Hefler, pe virtuozul

Ittzés Tamás şi subsemnatul

Premecz Mátyás la orgă Hammond, pe Jász András - saxofon alto, Kovács Gergő - saxofon bariton, Puskás Csaba - trompetă, Csókás Zsolt - ghitară, Matus Péter - bas şi Badics Márk - baterie. Dominată de timbrul inconfundabil al orgăi Hammond, formația cultivă o fuziune a jazzului cu stilurile funk, soul, blues, intens accesibilă, relevabilă în teme precum „That Dance", „Rolling the Bones", „Rooftops", „Wild Cat" – cu toate purtând triplul autograf componistic Premecz Mátyás, Andrew Hefler, Badics Márk.

În seara celei de a treia zile, în curtea castelului Mikó am trăit cu toții satisfacția de a o reîntâlni pe extraordinara vocalistă Luiza Zan în fruntea propriului sextet. Neobosită în a iscodi mereu noi formule şi modalități de exprimare, Luiza Zan a prezentat în premieră noul său grup şi cele şase compoziții (inclusiv textele însoțitoare) înscrise pe recentul album discografic „In My Village". Stabilită în ultimii ani într-un sat de lângă orașul Sf. Gheorghe, Luiza, împreună cu soțul ei Zoltán şi fiicele Eva Luna şi Jasmine, a preferat aerul curat, liniştea şi puritatea ambientului rural, comuniunea cu natura constituind sursa de inspirație a admirabilelor creații intitulate „Stop and Stare", „Athene Noctua", „Her", „Somewhat So What", „She Reigns", „In My Village - Suite", piese beneficiind de aranjamentele de ținută realizate de ai săi coechipieri Vlad Briciu (pian) şi Răzvan Florescu (vibrafon). În componența sextetului au figurat totodată talentații instrumentişti Dimitrie Cristian Milea - ghitară bas, Anthony Gutierrez (Venezuela) - baterie, Philip Goron - percuție.

Cu mare priză la public, grupul vocal-instrumental maghiar Cotton Club Singers ce îi cuprinde pe corifeii Kozma Orsi, Szücs Gabriella, Fehér Gábor, Boldizsár László – de curând redeveniți quartet, după ce un timp fiecare din cei patru cântăreți ar fi dorit să se afirme în cariere de sine stătătoare. Cu armonii de o ireproşabilă acuratețe intonațională, cu un apreciabil sincronism ritmic şi cu capacitatea trăirilor expresive într-o binevenită comunitate, Cotton Club Singers şi-a dobândit pe merit o poziție valorică de top între grupurile vocale din Ungaria. Şi fiindcă formația a vizat inițial ca model celebrul quartet american The Manhattan Transfer, am reaudiat în programul grupului maghiar celebra piesă a acestuia „Tuxedo Junction", dar şi o preluare ABBA: „Chiquitita".

Recitalul - epilog al manifestării a fost încredințat tot unui colectiv interpretativ de certă audiență la public, de fapt la un public mai larg decât acela propriuzis al jazzului. Cunoscut din anterioare apariții, grupul Random Trip (alcătuit din Ági Szász - vocal, MC Kemon - rap, Jávor Delov - baterie, DJ Q-Cee - pick-up, beatbox, Norbert - keyboards, István Bata - ghitară bas, Gábor Heincz BIGA - vocal, ghitară) a evoluat de astă dată în parteneriat cu un personaj-vedetă, Dés László, prolific compozitor de melopei şi texte ale unor piese de genuri diverse, inclusiv muzică de film, admirat interpret / improvizator la saxofon sopran, laureat al Premiilor „Kossuth" şi „Liszt Ferenc", ales în anul 2004 preşedinte al Asociației Muzicienilor de Jazz din Ungaria.

În loc de bilanț de atribute lăudabile de netăgăduit, să constatăm cu gratitudine că am avut parte de un eveniment festivalier de notă mare. Am estimat pozitiv faptul că prezentările formațiilor au fost rostite trilingv, în graiurile maghiară, română şi engleză de charismaticii MC-s (adică Masters of Ceremonies) Prohászka Rád Boróka

Szilágyi Nóra

şi Günther Ottó; promovarea Festivalului a fost eficientă – dovadă numărul notabil de spectatori prezenți. Unic adversar, ploaia, nu a impietat efectiv asupra concertelor componente.

Ca la orice Festival muzical care se respectă, serile recitalurilor s-au prelungit până la orele mici ale dimineților prin ceea ce poartă numele întâlnirilor nepremeditate - *jam sessions*!

Aşadar: Bravo *CSÍKI JAZZ FESTIVAL*! Bravo Szilágyi Nóra! (foto Simion Buia, Kinga Kelemen)

Florian LUNGU

Supermarket Perla

Da, chiar asta apărea într-o latură a ecranului în transmisiile TVR2, reclamă involuntară, dar cât se poate de potrivită, pentru că asta au însemnat cele 3 seri din "Piațeta Perla" anunțate pompos, dar eronat, drept "Ediție aniversară Mamaia 60". Chiar dacă ar fi fost o reluare a celebrului festival - dar n-a fost cazul - am fi avut ediția cu nr. 42, deci nu vom avea anul viitor ediția a 61-a, cum au tot anunțat comperii. Ca în rafturile unui supermarket, "produse" de

Horia Moculescu, Corina Chiriac

toate felurile, un fel de "șaorma cu de toate", în care istoria festivalului de muzică ușoară românească lansat în 1963 a fost foarte puțin reprezentată semnificativ prin momentele sale importante - și au fost, Doamne, atâtea! Rezumând: multe informații greșite (dacă te iei după Wikipedia…), soliști, unii foarte slabi, și cântece (chiar… străine!) care n-au fost niciodată la Mamaia, defecțiuni tehnice (nu s-a anunțat echipa de sunet) - pauza penibilă în care am așteptat reascultarea vocii Mihaelei Runceanu de la Mamaia '88, evocată alături de Andreea și Xenti Runceanu - dar acestea sunt aparent doar câteva aspecte minore, manifestarea pregătindu-se evident în pripă. Pentru că gravă cu adevărat a fost ignorarea cvasi-totală de către prezentatori, unii interpreți și TVR, a autorilor melodiilor interpretate – compozitori, textieri și orchestratori! Pe ecranul TV apărea doar numele solistului (care oricum fusese anunțat) și titlul piesei! Doar Corina Chiriac (prezență încântătoare seară de seară - ea ar fi fost o moderatoare ideală a întregii manifestări!), Horia Moculescu, Marius Țeicu și Aurelian Temișan (în egală măsură comper elegant) au ținut să-i amintească pe semnatarii unor refrene nemuritoare. Ca să nu-și mai bată capul cu titlurile și cu autorii, producătorii au scris uneori pe ecran "Potpuriu" - noi însă ne facem o datorie de onoare să-i amintim în aceste pagini.

Unde sunt compozitorii?

Istoria festivalului de la Mamaia - în niciun fel evocată pe scenă, măcar succint - înseamnă sute de melodii extraordinare datorate creatorilor noștri. Lansat, reamintim, în 1963, din inițiativa UCMR, Festivalul național al muzicii ușoare românești a marcat atunci și inaugurarea Teatrului "Ovidiu", cu 1100 de locuri - acesta, acum o ruină, vărsând lacrimi amare de la doi pași de tribunele instalate în piațeta Perla… Din cele 443(!) de melodii înscrise atunci – a existat numai concurs de Creație – au fost reținute pentru finală doar 16, aparținând compozitorilor Florentin Delmar, Henry Mălineanu, Temistocle Popa, George Grigoriu, Dinu Șerbănescu, Eugen Teger, Florin Bogardo (student la Conservator) și interpretate, în dublă versiune, de nume reputate cum ar fi Ludovic Spiess, Ioana Radu, Constantin Drăghici, Luigi Ionescu, Dorina Drăghici, Gigi Marga, Nicolae Nițescu, Ilinca Cerbacev, Lavinia Slăveanu, Roxana Matei sau de tinerii Doina Badea, Margareta Pâslaru, Aurelian Andreescu. În acest context, cum este posibil ("Cum e oare?" de Bogardo, piesă laureată…) să nu fie omagiată, chiar și în lipsă, Margareta Pâslaru, singura legătură în viață cu ediția inaugurală? Breasla profesioniștilor muzicii, UCMR, a fost total ignorată, doar trei compozitori primind trofee de excelență – Horia Moculescu, Marius Țeicu și Ionel Tudor. În afara acestora se cuvenea să fie amintiți alți compozitori finaliști la Mamaia și contemporani cu noi – Jolt Kerestely (89 de ani, merita din plin și el un Trofeu), George Natsis, Viorel Gavrilă, Dani Constantin, Virgil Popescu, Andrei Tudor, Nicolae Caragia, Viorel Covaci, Mihai Alexandru, Bogdan Cristinoiu, Paula Seling, Marian Nistor, Mircea Baniciu, Nicu Alifantis, ca și autori de versuri cum ar fi Ioana Diaconescu, Dan Verona, Andreea Andrei, Carmen Aldea Vlad sau Dan V. Dumitriu.

Omagii uitate

Trist este faptul că deși manifestarea a fost retransmisă de TVR, care posedă în arhivă secvențe cu toți eroii

Ionel Tudor

festivalului, a fost proiectat doar un mic montaj, deși în cele 3 seri ar fi trebuit oferite imagini (sau măcar amintiți de prezentatori) cu toți cei plecați dintre noi, așa cum a făcut nu o dată în spectacolele sale, de pildă, Paul Surugiu Fuego. N-ar fi luat multe minute, mai ales că adesea s-a vorbit mult și neinteresant, dacă erau trecute în revistă numele celor cu contribuții mai mici sau mai mari în cele 41 de ediții, dacă ar fi fost rostite cu evlavie numele compozitorilor plecați dintre noi: Elly Roman, Noru Demetriad, Sile Dinicu, Paul

Urmuzescu, Alexandru Imre, Richard Bartzer, Romeo Vanica, Alexandru Simu, Valenţiu Grigorescu, Petre Găluşanu, Sergiu Malagamba, Petre Mihăescu, Iancsy

Marina Voica

Kőrössy, Ramon Tavernier (Constantin Alexandru), Mircea Drăgan, Ion Cristinoiu, Cornel Fugaru, Vasile Veselovschi, Laurenţiu Profeta, Vasile V. Vasilache, Aurel Giroveanu, George Grigoriu, Radu Şerban, Corneliu Meraru, Şerban Georgescu, Dumitru Lupu, Dinu Giurgiu, Marcel Dragomir, Dan Iagnov, Liviu Tudan, Temistocle Popa, Henry Mălineanu, Anton Şuteu, Camelia Dăscălescu, Nicolae Kirculescu, Titel Popovici, Dan Ştefănică, Edmond Deda, Dan Stoian, Gelu Solomonescu, Aurel Manolache, Adrian Enescu, Florin Bogardo, Claudia Daniela Nacu, Mişu Iancu, Alexandru Mandy, Alexandru Vilmanyi, Dan Beizadea –

Marius Ţeicu, Corina Chiriac

citaţi aici într-o ordine absolut întâmplătoare. Aşa cum, dacă tot s-a vorbit de scurgerea a şase decenii de la prima ediţie, se cuvenea a fi amintite numele semnatarilor versurilor, unele din ele memorabile: Mihai Maximilian, Aurel Storin, Ovidiu Dumitru, Gh. E. Marian, Angel Grigoriu, Romeo Iorgulescu, Roxana Popescu, Flavia Buref, Eugen Rotaru, Corina Brăneanu, Harry Negrin, Aurel Felea, Mihai Dumbravă, Saşa Georgescu, George Mihalache. Subliniem că este vorba doar de cei care şi-au înscris numele măcar o dată pe genericul festivalului de la Mamaia, aşa cum ar fi meritat măcar citarea, dacă nu şi, în cazul câtorva, reamintirea titlurilor emblematice lansate de ei pe scena festivalului de la Mamaia: Doina Badea, Constantin Drăghici, Laura Stoica, Doina şi Ion Aldea Teodorovici, Aurelian Andreescu, Mihai Constantinescu, Dan Spătaru, Anda Călugăreanu, Mădălina Manole, Marina Scupra, Dorin Anastasiu, Alexandru Arşinel, Angela Ciochină, Mihaela Runceanu, Ion Dichiseanu, Gică Petrescu, Victor Socaciu, Aida Moga, Alexandru Jula, Ionel Miron, Lucky Marinescu, Octavian Cadia, Ioan Luchian Mihalea, Voicu Enăchescu, Marilena Dobre, Mălina Olinescu, Cornelia Vorvoreanu, Mircea Dumitrescu, Valeriu Crişan, Luminiţa Raclariu, Adrian Dospinescu, Marian Spânoche… Câţiva dintre ei au fost amintiţi prin intermediul şlagărelor lansate, dar încă o dată s-a vădit lipsa unor cunoştinte elementare, anunţându-se de pildă cum că solistul X "a cucerit premiul Y în concursul de Creaţie", când el n-a făcut decât să interpreteze melodia laureată în acea secţiune, premiul revenind, fireşte, autorilor!

Veteranii

Evenimentul a fost organizat de Centrul cultural judeţean Constanţa "Teodor T. Burada" şi produs de Media Group Services International, parte a grupului AG Radio Holding, care deţine între altele posturi de radio unde nu se

Sergiu Cioiu

transmite practic muzică uşoară românească tradiţională, cum ar fi Kiss FM, Magic FM sau Rock FM! Dar ce să mai spunem de postul public TVR, care pe cele 9 (!) canale ale sale nu difuzeaza mai deloc muzică uşoară românească? Cum spuneam, n-a fost nici "ediţie aniversară", nici "eveniment jubiliar" cu "cei mai îndrăgiţi artişti din muzica uşoară românească". Aceştia din urmă figurau în număr mult mai mare pe lista citită cu curaj, jos pălăria!, de compozitorul şi dirijorul Ionel Tudor, care n-a ţinut seama că se încerca îmbunarea lui, după o ciudată licitaţie în ultimul moment, prin acordarea către el a unei "Diplome pentru merite deosebite la festivalul de la Mamaia". Regretabil însă, după această bizară respingere a unui proiect anunţat cu surle şi trâmbiţe chiar de gazdele constănţene, nu a existat

aproape nici o reacție din partea celor implicați (în afară de Daniel Iordăchioae), ceea ce dovedeşte o solidaritate inexistentă, lipsă de ataşament față de muzica uşoară românească şi la urma urmei fața de propriile cariere, asa încât ne meritǎm soarta… La acest eveniment artişti cu adevărat importanți au fost doar Corina Chiriac, Gabriel Cotabiță

Loredana Groza

(singurii care figurau şi pe lista inițială a lui Ionel Tudor), Marina Voica, Sergiu Cioiu, Carmen Trandafir (cu "Micul meu Univers" de George Natsis şi "Of, inimioară" de Edmond Deda), Anca Țurcaşiu (cu "Un albastru infinit" de Marcel Dragimir), Horia Moculescu, Marius Țeicu, Aurelian Temişan, Loredana Groza şi Silvia Dumitrescu. Marius Țeicu a primit un Trofeu pentru intreaga carieră şi a cântat creațiile proprii "O portocală" şi, în duet cu Corina Chiriac, "Mama, doar mama". Dar creațiile sale lansate sau laureate la Mamaia au fost altele, începând cu "Chemarea dragostei" (1973, debut), "Tineri", "Eşti visul meu", "Visata mea iubire", "Să cântăm azi omenirii", "Nimic nu poate să-nvingă iubirea", "Voi cânta pentru mileniul III", "Mă întreb ce să fac" şi "Ce va fi cu iubirea mea" (acestea două aduse încântător în scenă de Loredana Groza în vestimentațiile din urmă cu aproape patru decenii!), "Eu te voi iubi", "Muzica, a opta minune", "Dau viața mea pentru o iubire", "Nu-mi

Mihaela Marinache, Horia Moculescu

pare rău", "Dormeau pe-o frunză două stele", interpretate la vremea respectivă de soliști excepționali, de ale căror versiuni originale ne-a fost acum tare dor: Marina Voica, Mirabela Dauer, Adrian Romcescu, Mihai Constantinescu, Corina Chiriac, Angela Similea, Adrian Daminescu, Monica Anghel, Silvia Dumitrescu, Dida Drăgan. Marinei Voica i-a fost înmânat un Trofeu pentru întreaga activitate, ea amintindu-ne că uriaşul său şlagăr, compoziție proprie, "Şi afară plouă, plouă…" (Într-un colț de cafenea), reluat în cor de toți spectatorii, a fost… respins la vremea respectivă de selecționerii festivalului! De altfel aşa a pățit şi celebra "Salcie" a lui Horia Moculescu… Aflată într-o vervă deosebită, Corina Chiriac a condimentat în mod fericit cele 3 seri, cu amintiri, glume, nostalgii şi mai ales cântând melodii cunoscute de public (care era vădit de muzică uşoară şi nu de rock!): "Strada Speranței" de Vasile Veselovschi, "Ce mică-i vacanța mare" de Ion Cristinoiu, "Inimă, nu fi de piatră!" de Edmond Deda, "Îți mulțumesc" de Vasile Veselovski, "Opriți timpul". Tot ea i-a înmânat Diploma pentru merite deosebite la festivalul Mamaia lui Gabriel Cotabiță, care a dat viață neuitatelor şlagăre "Ave Maria" de Cornel Fugaru,

Aurelian Temişan

"Te rog, domnişoară, nu pleca!" de Horia Moculescu, "Noapte albastră" de Ionel Tudor, "Raiul e pe Pământ" de Ion Cristinoiu, fără a anunța însă autorii…

Unul din meritele incontestabile ale acestei manifestări l-a constituit invitarea unor "monştri sacri", cum au fost Marina Voica, Horia Moculescu, Corina Chiriac, Marius Țeicu sau Sergiu Cioiu, care au jalonat cu nenumărate succese istoria festivalului de la Mamaia. Acesta din urmă a fost laureat al secțiunii de Interpretare în tinerețe şi a purtat apoi către premii câteva melodii în cadrul secțiunii de Creație. Şi-a întrerupt special vacanța în Spania pentru a veni şi a ne reaminti titluri emblematice, cum ar fi "Cine a găsit tinerețea mea" de Radu Şerban, două neuitate piese de Alexandru Mandy, "Glasul tău" (şi nu "Maria Tănase", cum a apărut pe ecran…) şi "Cântecul vântului" ("Vântule, vânt nebun…"), din creația lui Mandy, compozitor-poet care i-a pus perfect în valoare lui Sergiu Cioiu talentul actoricesc – de altfel artistul a recitat emoționant versurile cântecului "Cred". Dintre cei amintiți, doar Cioiu (82) nu a fost recompensat, aşa cum merita, cu o distincție legată de cariera sa sau de

prestațiile pe scena festivalului de la Mamaia… În timp ce Corina Chiriac dădea viață piesei "Inima ta" a apărut din culise autorul șlagărului, Horia Moculescu, care a fost întrerupt de moderatoare (gest nepermi -, așa au procedat și la Marina Voica…). Dar Moculescu a rămas în scenă, așezându-se la pian pentru a o acompania pe Mihaela Marinache, "Miki" (dar de ce să tot repeți "de la Kpital", asta a fost cândva?), în celebrul "De-ai fi tu salcie…", îngemănare perfectă cu poezia lui Mihai Maximilian, solista reamintindu-ne și o altă melodie a compozitorului, "Păi de ce?". Ca și Loredana Groza (care a susținut și un recital alături de formația sa, Agurida), Silvia Dumitrescu a reprezentat generația de mijloc a festivalului, oferindu-i-se ocazia de a susține un consistent recital, incluzând melodiile "Și mama-mi spune" de Mihai Grigoriu (fiul textierului

Angel Grigoriu), "În amurg" de Aurel Giroveanu (evidențiind orientarea sa din ultima vreme către jazz), "Nu-mi pare rău" de Marius Țeicu și "Sperând pe mai târziu" de Virgil Popescu. Narcisa Suciu, navigând între România și Finlanda, a cântat "Chemarea dragostei" de Marius Țeicu, "Lioară, lioară" și "Țurai, țurai". Radu Fornea și colegii săi din trupa K1 (Dani Alexandrescu și Mircea Presel), deschizători de drumuri în genul "dance" la noi, au încântat cu o schimbare de registru, cântând "Fată verde" (de Nicolae Covaci), "Mă luai" și "Pentru România". Un minunat recital de muzică ușoară românească a oferit Aurelian Temișan, care a suplimentat excelenta orchestră cu doi instrumentiști care cântă de obicei cu Ionel Tudor (Vlad Popescu - baterie, Eugen Tegu - chitara bas) și cu două fete ca backing vocal, ceea ce am fi recomandat și orchestrei, cum erau pe vremuri

grupurile Cantabile, Studio 8 sau Choralis. Temișan a adus un omagiu, așa cum ar fi trebuit să fie întreaga manifestare, printr-un colaj, compozitorilor Ion Cristinoiu ("Te-așteaptă un om"), George Grigoriu ("Eternitate"), Anton Șuteu ("Nu-ți spun adio"), Florin Bogardo ("Tu ești primavăra mea"), Cornel Fugaru ("De ce-ai plecat din viața mea?"), Marius Țeicu ("Oameni"), Viorel Gavrilă ("Cine oare?"), neuitând să-l amintească pe Cornel Constantiniu, uitat de organizatori. Acesta, suferind, a urmărit manifestarea în fața televizorului și îi bănuim durerea…

Cei mai tineri

Călin Goia a cântat în recital și cu Voltaj, se înțelege, dar ne-a amintit piesa "3D", premiată în 2001. El a făcut parte din celebrul colectiv al lui Titus Munteanu, "Școala vedetelor-1" (cu recital la Mamaia), ca și Călin Geambașu, care cântat alături de fiul său DaviN (omagiu Mălina Olinescu) și de Xenti Runceanu (No Comment). În timp ce Ioana Sihota, "Jazzy Jo" (a cântat minunat "Spune-mi" de Cornel Fugaru) a fost componentă a "Școlii vedetelor-2". Tot la Mălina Olinescu ne-a trimis cu gândul Cristina Vasiu - "Mi-e dor de tine" de Adrian Romcescu. Anca Florescu s-a străduit să ne-o amintească pe Aura Urziceanu ("Dor de viață", "Vreau să vii în viața mea"), în timp ce Alexandra Ungureanu și-a respectat blazonul, aducând la microfon melodii lansate de ea la Mamaia, "Ploaie de vară" și "Plâng nopțile". Mădalina Manole merita un omagiu mai convingător decât acela adus de blonda actriță Romanița Duminică cu "Da, te iubesc", în timp ce Florentina Ciună s-a înscris și ea în rândul acelora care ne-au reamintit mari șlagăre ale lui Marius Țeicu - "Dau viața mea pentru o iubire". Au fost și nume mai puțin sau deloc cunoscute. Gabriela Atanasov din Rep. Moldova, debut neconvingător, s-a oprit la "Așa începe dragostea" de Nicolae Kirculescu. Vlad Nicolici a reluat "Copacul", toată lumea vorbind doar despre Aurelian Andreescu și absout nimic despre autori –

compozitorul Jolt Kerestely și textierul Ovidiu Dumitru… Dani Ionescu s-a declarat admirator al lui Dan Spătaru ("Mi-ai furat inima", "Drumurile noastre" - aceasta din urmă piesa… sârbească), repetând inepția pe care am mai auzit-o adesea, cu recordul de… 17 minute (încercați să cronometrați!) de aplauze la festivalul de la Sopot. Trecem peste faptul că am fost acolo, dar Guiness Book e o treabă foarte serioasă, cu diplomă de atestare și includerea oficială în catalogul recordurilor (asta ne-a amintit de așa-zisul "Premiul Grammy" al lui Damian Drăghici!). În fine, Ana-Maria Roșu a fost pe post de Laura Stoica, interpretând faimosul șlagăr compus de Bogdan Cristinoiu pe versuri de Andreea Andrei, "Un actor grăbit".

Festivalul cui?

Al marilor compozitori și textieri, ignorați aproape total, n-a fost. Al interpreților de vază, cu excepțiile de rigoare, nici atât. Al istoriei muzicii ușoare românești, în cele 41 de ediții ale festivalului de la Mamaia - foarte puțin,

îndeosebi edițiile ante-decembriste fiind slab reprezentate. În schimb, 5 din cele 6 recitaluri au aparținut unor trupe rock, e drept, toate valoroase, din prima linie, unele din ele chiar cu apariții pe scena de la Mamaia: Holograf, ProConsul

Loredana, Horia Moculescu, Pancirel Constandache

(Bodo a dat viață separat cântecului laureat "Cerul"), Voltaj, Direcția 5, Hara. Sigur, este comod să apelezi la formații rock, totuşi dintotdeauna la festivalul de la Mamaia recitalurile au fost în nota firească, de muzică uşoară. Aşa s-ar fi putut foarte simplu face şi acum, cu recitaluri de compozitor (Moculescu, Țeicu, plus câțiva din marii dispăruți), cu extinderea momentelor consacrate Corinei Chiriac, Marinei Voica, Silviei Dumitrescu, lui Gabriel Cotabiță, Aurelian Temişan sau Sergiu Cioiu, cu invitarea unor nume grele sau laureați importanți – Mirabela Dauer, Stela Enache, Doina Spătaru, Petre Geambaşu, Alina Mavrodin, Paul Surugiu-Fuego (care a debutat la Mamaia în 1993, deci în urmă cu exact 30 de ani, într-un grupaj consacrat lui George Grigoriu), Ovidiu Komornyik, Florin Apostol, Gina Pătraşcu, ş.a. Dar asta presupune, aşa cum vom arăta mai jos, o profundă cunoaştere a fenomenului, ceea ce evident n-a fost cazul. Sigur, posturile de radio producătoare sunt axate pe rock şi pe muzică străină, dar fiecare gen muzical are publicul său: aşa cum înainte exista un festival Mamaia de folclor, după cel de muzică uşoară, n-ar fi deloc rău să se facă, separat, unul similar de rock.

Pe scenă

Se cuvine elogiată cu majuscule prestația superlativă a Orchestrei Simfonice "Bucureşti" (botezată "Orchestra festivalului de muzică uşoara de la Mamaia"), dirijată cu mână de maestru de directorul Operei Naționale Bucureşti, Daniel

Călin Goia

Jinga, nu o dată implicat în concerte de factură specială (Iana Novac, Paul Surugiu-Fuego, ş.a.). Absolut încântătoare vestimentațiile estivale pastelate ale instrumentiştilor, mereu cu zâmbetul pe buze. Am fi dorit şi un grup vocal de "backing", aşa cum se impunea anunțarea aranjamentelor muzicale. Au existat şi proiecții pe ecran, chiar dacă unele nu aveau legătură cu ce se petrecea pe podium. În ce-i priveşte pe Liana Stanciu şi Aurelian Temişan, am fi curioşi cine anume le-a scris textele de prezentare înscrise pe foile din care citeau, fiindcă au fost cam multe erorile de informație şi inadvertențele, de care fireşte nu ei se fac vinovați, aflându-se la debut în această postură. Sigur, nu se poate ca o piesă să cucerească şi Trofeul, şi premiul I, aşa cum la acest nivel, televizat în direct, este recomandabil a se evita termeni din jargonul străzii, cum ar fi "nasol" sau "mişto", dar vorba personajului din celebra comedie cinematografică "Unora le plac blondele" (aşa s-a tradus la noi, dar în titlul original era "hot", nu blonde, deşi joacă superba Marilyn Monroe): "Nimeni nu e perfect"…

Absenții

A fost mai mult decât evident că "producătorii" n-au experiență (nici n-aveau cum, date fiind preocupările lor anterioare din alte zone). Au contactat probabil câțiva solişti pe care-i cunoşteau, întrebându-i dacă pot cânta ceva piese de muzică uşoară, de preferat lansate la Mamaia, şi cam atât. E clar ca n-a existat un proiect coerent, viabil, profesionist,

Holograf

îndeosebi legat de edițiile vechi. Nu se poate vorbi de "aniversarea a 60 de ani de la prima ediție", fără a-i "cita pe ordin de zi", cum se face în armată, pe absolut toți eroii festivalului, prezenți pe scenă sau nu. Trofeele şi diplomele sunt mai puțin importante, ele oricum pot fi înmânate ulterior. Asemenea distincții trebuiau acordate, între alții, Margaretei Pâslaru, Ancăi Agemolu, Pompiliei Stoian, Luminiței Dobrescu, Mirabelei Dauer, Stelei Enache, lui Jolt Kerestely, Paul Ghentzer, Acvilinei Severin, Puicăi Igiroşanu, Olimpiei Panciu, Mihaelei Mihai, Evei Kiss, lui Cornel Constantiniu, Angelei Similea, lui Vasile Menzel, Mirelei Voiculescu Fugaru, Janinei Matei, Doinei Limbaşănu, Aurei Urziceanu, Doinei Spătaru, lui Petre Geambaşu, aşa cum a făcut Mircea Minea, primarul de la Chiajna, la alt nivel fireşte, la inaugurarea Casei de cultură "Doamna Chiajna", când i-a invitat şi i-a recompensat cu trofee pe Marina Voica, Angela Similea, Stela Enache, Mirabela Dauer, Dida Drăgan, Adrian Romcescu şi Ovidiu Komornyik. Aşadar, se poate…

Pe de altă parte, ceea ce era absolut obligatoriu la o paradă a muzicii uşoare româneşti a lipsit, din păcate - O SĂRBĂTOARE A ŞLAGĂRULUI, adusă pe scenă de artişti care mai sunt în activitate. Nu se poate aduce un omagiu unui festival de legendă fără a implica, într-un fel sau altul, interpreţii şi compozitorii care mai sunt în viaţă. Fiecare solist, în primul rând cei din "Generaţia de aur", fiindcă ei au scris istoria strălucită a acestor ani tumultuoşi, să vină cu un şlagăr, cel puţin unul, al compozitorilor noştri. Cum probabil n-ar mai fi fost timp să se repete cu orchestra, ideea era să ascultăm versiunile originale, nu reluări ale altora, unii necunoscuţi sau chiar slabi. De aceea cea mai bună soluţie ar

Silvia Dumitrescu

fi fost apelarea la "negative" orchestrale (soluţie utilizată de altfel la câteva ediţii ale festivalului, în trecut) sau chiar la "pozitive". Important era să-i revedem şi să-i ascultăm pe soliştii care au lansat acele şlagăre! Dacă a "moderniza" festivalul, aşa cum au anunţat "producătorii" (între noi fie vorba, pe suma uriaşă de bani primită de la gazdele constănţene…), înseamnă a apela la tineri nereprezentativi şi la formaţii rock este o mare greşeală. Reluarea şi implicit continuarea festivalului de la Mamaia presupune respectarea spiritului manifestării, a identităţii sale! Cum am înţeles că vedetele din proiectul respins, cel al lui Ionel Tudor, n-ar fi participat, mai erau suficiente nume importante care ar fi putut fi invitate. În afară celor deja amintiţi mai sus, ne gândim aici la Doina Spătaru, Gabriel Dorobanţu, Cristian

Gabriel Cotabiţă

Popescu, Petre Geambaşu, George Enache sau la laureaţi emeriţi ai concursului de Interpretare, care şi astăzi sunt în prim-plan, lansează cântece, editează discuri, susţin concerte: Alina Mavrodin, Florin Apostol, Emilia Dinu, Aurel MogaGina Pătraşcu, Viorela Filip, Camelia Florescu, Ovidiu Komornyik, Alexandra Canareica, Ramona Bădescu (acestea două dublu laureate ale secţiunii de Interpretare, asemeni Ancăi Ţurcaşiu, de pildă).

Modelul Sanremo

Ne raportăm mereu şi pe drept cuvânt la festivalul "cântecului italian" (a se reţine această formulare, ce presupune primatul creaţiei originale), cel de la Sanremo, pe care îl urmăream fascinaţi încă dinainte de '89 (în ultimii ani, din păcate, TVR nu l-a mai retransmis, noroc că RAI Uno se "prinde" pe cablu). Este mult mai vechi decât cel de la Mamaia, debutând în anii '50 şi nefiind niciodată întrerupt, nici măcar în pandemie. La ediţia 2023 s-a văzut încă o dată ceea ce la noi lipseşte cu desăvârşire – respectul faţă de marile valori, indiferent de vârsta lor – din fericire acolo nimănui nu i-a trecut prin cap năstruşnica idee a "modernizării"! Gianni Morandi a fost co-prezentator, iar seara în care el a cântat alături de Al Bano (sărbătorit pe scenă la împlinirea a 80 de ani) şi Massimo Ranieri a fost un adevărat regal. La aceeaşi ediţie au fost cinstiţi cum se cuvine, răsplătiţi cu trofee şi ovaţionaţi în picioare de entuziastul public de la Teatrul Ariston (ca să vezi, italienii nu l-au lăsat în paragină!) Gino Paoli, Umberto Tozzi, Peppino di Capri, Ornella Vanoni, Eros Rammazotti. Şi mai este ceva din care am avea de învăţat, fiindcă şi în asta stă soliditatea manifestării. Prezentatorii Pippo Baudo, Claudio Baglioni (celebru cântăreţ), Carlo Conti, Amadeus, cu toţii importanţi oameni de televiziune, sunt în egală măsură producători-selecţioneri, alegând în bună măsură distribuţia, cântecele, programul, repertoriul,

Carmen Trandafir

recitalurile, făcând parte din comisiile de jurizare - totul bazat pe experienţa lor incontestabilă. Aşa ar fi trebuit să existe şi aici, mai ales că realizatorii se aflau, de necrezut, la prima încercare în domeniu: un "sfat al înţelepţilor", prezidat de o personalitate în materie, ideal pentru funcţia de Director artistic fiind Horia Moculescu. Reputatul muzician avea 27 de ani la prima ediţie a festivalului şi deja repurta un mare succes în fruntea formaţiei sale, inclusiv pe litoral.

Privind retrospectiv la această nefericită "reluare a Festivalului de la Mamaia", trist este că organizatorii constănţeni au reuşit nedorita performanţă de a duce la o scindare, la o schismă în lumea muzicii uşoare româneşti, împărţită în două tabere. Sigur, este bine că manifestarea din Piateţa Perla a existat, aşa cum a fost, că s-a mai cântat şi muzică uşoară românească, între care câteva şlagăre nemuritoare, că ne-am reîntâlnit cu vedete ale genului, că am mai vărsat chiar o lacrimă de emoţie. Dar după 11 ani de pauză, revenirea ar fi fost de dorit să fie cu totul altfel, în spiritul respectului faţă de cei care au scris istoria festivalului de la Mamaia – compozitori, textieri, interpreţi, orchestratori, dirijori, instrumentişti. Şi mai ales să nu fim nevoiţi să recurgem la celebra expresie tipic românească: "Merge şi aşa"…

Octavian URSULESCU

„Folk la altar”, ediția a III-a

Festivalul „Folk la altar” a fost înființat la final de pandemie de Asociația „Mioritics”, pentru a recupera legendele genului (inclusiv pentru arhiva TVR). Nu oriunde, ci în cadrul unic – interior și... exterior - oferit omului cu chitara de Biserica Evanghelică din Râșnov. După o primă ediție numită „Generația generică” (sintagmă împrumutată de la regretatul Horia Stoicanu, acesta denumindu-i astfel pe pionierii folk), festivalul a continuat să convoace veterani, dar și membri ai „Generației următoare”. Anul acesta, afișul a găzduit încă doi seniori ai genului (deopotrivă actori), un muzician celebru din anii ‘80 (apărut de la Brașov) și folkiști consacrați în anii ‘90.

Maria Ioana Mântulescu, Alexandru Andrieș, Sorin Romanescu

În prima seară, Alina Manole (premiată la concursuri importante în ‘98 – ‘99, retrasă, apoi revenită din 2006) a făcut și n-a făcut excepție de la regulă. Pentru că discurile și parte din concertele sale sunt orchestrate cu diverși instrumentiști, buni. Dar la Râșnov a apărut ca la începuturi – fata cu chitara. Dinu Olăraşu (care a cântat în duo cu Titus Constantin) a închis prima seară cu un recital din care nu au lipsit câteva melodii de pe discul de debut „Vărsător”, ajunse șlagăre după 25 de ani, dar și compoziții ulterioare (inclusiv „Folk you”, melodia-generic a festivalului cu același nume). Pe când un recital combinat cu recitări? (pentru că Dinu are publicate mult mai multe albume de poezie față de cele de muzică).

A doua seară a aparținut celor doi actori cântăreți: Eugen Cristea și Radu Gheorghe. Fiecare dintre recitaluri a fost presărat de povești cu tâlc. Din păcate, spectatorii nu au putut asista la întâlnirea celor doi (de la probele de sunet), când am descoperit că spectacolele puteau fi combinate, cu o minimă regie, într-un „two-men-show”... Deși nu ar fi respectat probabil nici o indicație, interacțiunea lor spontană fiind deasupra oricăror reguli. Din fericire, le-am ridicat la fileu, cum se spune, în interviurile pentru TVR Cultural, recuperând câte ceva din vorbele lor de duh... La final, Radu Gheorghe a proiectat un videoclip cu șlagărul „Broasca țestoasă”, filmat în anii ‘90, în care apar mulți cântăreți și actori celebri, parte din ei dispăruți între timp.

A treia seară (ieșită intenționat de sub auspiciile muzicii omului cu chitara) a început cu o cântăreață care a baleiat de la începuturile sale (folk),

Radu Gheorghe

Eugen Cristea

genul aflat în lumină la Râșnov, și jazz. Cătălina Bețea a fost acompaniată de Roxana Stroe (chitaristă recunoscută pe scena noastră blues), iar din repertoriu nu a lipsit un cântec al Aurei Urziceanu, totul acustic. A urmat Alexandru Andrieș, însoțit de perechea-i vocală de aproape patru decenii (Maria Ioana Mîntulescu) și cel mai important chitarist de jazz român, de la jumătatea anilor ‘90 încoace, Sorin Romanescu. De la bluesy, interpretarea s-a mutat așadar spre jazzy, iar eu personal am ascultat câteva versiuni inedite ale melodiilor arhicunoscute ale celui mai important exponent blues autohton. Ceea ce nu înseamnă că nu voi merge la măcar un show al turneului „Rock’n’Roll” pus la cale de cantautor în această toamnă, cu un al chitarist deosebit, din altă zonă stilistică – Călin Grigoriu.

Alina Manole

Ultima seară a început cu un muzician rock... întors în ultimii ani spre debutul său – Paul Prisada a fost liderul grupului tulcean de muzică progresivă Accent. Înainte să înființeze trupa, a cântat folk... dar ceea ce a prezentat la Râșnov s-a apropiat tot de rock, omul cu chitara fiind „trădat" de orchestrațiile de pe negativ, ceea ce nu a deranjat, ba dimpotrivă. La final, Maria Gheorghiu, ale cărei melodii sunt compuse parcă special pentru a fi cântate în biserică. Probabil că dacă am fi oprit amplificarea s-ar fi auzit şi mai interesant. Dar mai bine că nu s-a întâmplat aşa, pentru că destule cântece au fost cântate în cor de asistență.

Selecțiuni ample din recitaluri (plus interviurile aferente) vor putea fi văzute în această toamnă în emisiunea „Remix" (duminică, la TVR Cultural), din păcate fără ceea ce s-a întâmplat în fiecare seară în cadrul „The Garden unplugged" (afară, la centrul cultural Schubz), respectiv o scenă destinată artiştilor locali, din ce în ce mai mulți şi mai buni.

„Playback", un film de lăsat şi la îndemâna tinerilor

În 20 septembrie, în cadrul „Bucharest International Film Festival", am vizionat în premieră filmul „Playback" (regizor Iulia Rugină, 2023, Parada Film) la care am avut onoarea să fiu consultant cu parte din arhive. Acțiunea îl are personaj principal pe jurnalistul muzical Sorin Lupaşcu şi plonjează în anii '80, când acesta a fost DJ în discotecile ieşene, dar şi la Costineşti (în particular, în celebrul stabiliment Ring). Imaginile ilustrative sunt al doilea personaj, de la cele private până la cele extrase din TVR (coproducător). Iulia a organizat la Bucureşti şi la Cluj, în 2017, o expoziție multimedia numită „Disco BTT-Discotecile perioadei comuniste". Apoi l-a redescoperit pe Sorin printre artefactele păstrate de acesta, de la discurile vinil (fiecare cu povestea obținerii sale), scrisori, reviste, topuri până la unul dintre costumele de „ceremonie" şi echipamentele tehnice.

Nu mai spun că filmul este o raritate în România mileniului al III-lea, au fost ani în care nu a fost realizat niciun film documentar muzical independent!

Dincolo de sondarea memoriei afective (aici sunt subiectiv cu asupra de măsură), povestea e una vie şi haioasă. S-a râs pe rupte în sală (spectatori între 30 şi 50 de ani), că au fost revăzute imaginile coafate de cenzură din discotecile comuniste (aşadar „oficiale") ori am revizitat Costineştiul de astăzi; nu se poate povesti, trebuie văzut. Din punctul meu de vedere, al jurnalistului, cele mai tari imagini de arhivă au fost cele private, în care pot fi văzuți tinerii din anii '80, aşa cum erau ei. Sorin s-a reinventat după 1990 în acelaşi domeniu, publicând revista muzicală „Playback", apoi punând în undă emisiuni radio-TV. După 19 octombrie, premiera oficială, filmul poate fi văzut şi în cinematografe.

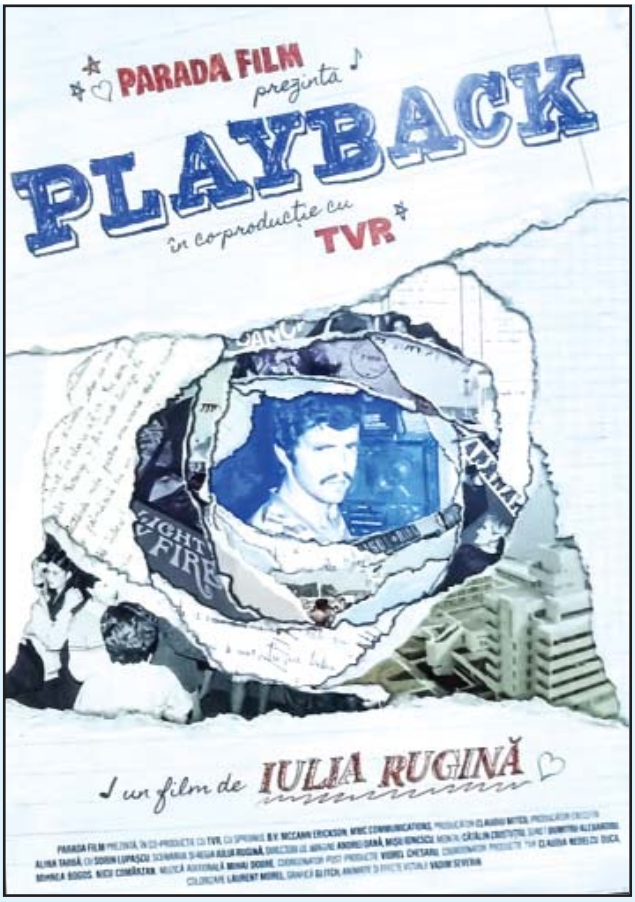

Sorin Lupaşcu

Ce nu cred că va mai putea fi refăcut – petrecerea retro care a urmat la Clubul Țăranului, cu muzica tinereții noastre, orgă de lumini şi alte asemenea ciudățenii parcă de pe altă lume. Dar DJ-ul trebuie urmărit, pentru că umblă ca o stafie prin țară şi are încă şi mai multe de povestit, dincolo de muzică.

Pagini de
Doru IONESCU

Stagiune estivală la „Tănase”

Vasile Muraru, Valentina Fătu

Premiera spectacolului “Grădina cu zâmbete” a anunțat oficial debutul Stagiunii Estivale 2023 la Teatrul de Vară “Herăstrău”, care a durat aproape toată vara, de la sfârşitul lui iunie şi până la început de august; a alternat cu spectacolul “Ce mică-i vacanța mare”, având-o ca invitată specială pe Corina Chiriac.

Spectacol clasic de varieté, “Grădina cu zâmbete” este cea mai nouă realizare a cuplului scenic Vasile Muraru şi Valentina Fătu, cei doi actori reuşind să colaboreze excelent încă odată, atât pentru conceperea ideii de bază a scenariului, a textelor şi cupletelor, cât şi în ceea ce priveşte interpretarea şi punerea lor în scenă. Scenografia este realizată de Francesca Cioancă, iar coregrafia este semnată de Oana Cocârță. Din echipa de creație fac parte compozitori Dan Dimitriu şi Cristian Faur, aceştia completând, în cel mai fericit mod, lista autorilor-textieri, scenarişti şi compozitori care garantează reuşita oricărui spectacol de Revistă.

Titlul mai mult decât potrivit pentru o stagiune estivală, “Ce mică-i vacanța mare” (regia Cezar Ghioca), este cel al unuia dintre cele mai îndrăgite şlagăre pe

Cezar Ghioca, Corina Chiriac

care Corina Chiriac îl lansa exact acum patru decenii: “Era o vară toridă, în 1983, când am intepretat pentru prima dată această piesă, la celebra emisiune-concurs «Şlagăre în devenire», acompaniată la pian de compozitorul Ion Cristinoiu. Şi, cum nimic nu e întâmplător, acea ediție a avut ca temă vara românească şi s-a desfăşurat la Teatrul de Vară «Soveja» din Constanța, care a fost inaugurat atunci! Piesa a luat premiu, a devenit peste noapte şlagăr şi am cântat-o mereu, şi vara, şi iarna, de sute de ori! Abia am aşteptat să mă reîntâlnesc în miez de vară cu publicul generos şi frumos de la Revistă, să cântăm şi să ne bucurăm de revederea cu spectatorii şi cu artiştii Teatrului Tănase, de care mă leagă cele mai frumoase amintiri!”

Orchestra şi Baletul Teatrului de Revistă “Constantin Tănase” şi-au pus ca de obicei amprenta pe dinamica, specificul şi unicitatea spectacolelor, în care momentele de umor, scenetele, cupletele, uverturile antrenante, baletele tematice, costumele, dar şi melodiile şi refrenele binecunoscute au alternat într-o feerie de culoare şi savoare care trebuie să caracterizeze un spectacol estival de divertisment.

La toate acestea s-au adăugat impresionantele decoruri realizate în colaborare cu arhitecți şi ingineri, printre care Petre Țalea, care au adus Teatrului de Vară

Mirela Vaida

Bianca Sârbu Romanescu

"Herăstrău" un aer modern, strălucitor şi versatil, potrivit cu cea mai mare scenă în aer liber din Capitală.

Raoul, Mioara Velicu

Din distribuția spectacolului "Grădina cu zâmbete" au facut parte Vasile Muraru şi Valentina Fătu, Raluca Guslicov, solistele Mirela Vaida, Bianca Sârbu Romanescu şi Daniela Tănase, iar invitații speciali au fost Mioara Velicu şi Raoul, care au cântat şi în duet, spre încântarea publicului. "Ce mică-i vacanța mare" i-a avut pe afiş, alături de celebra invitată specială, pe actorii Teatrului "Tănase" Liliana Mocanu, Cristian Simion, Nae Alexandru, Oana Ghioca, Miruna Birău, Monalisa Basarab, Diana Radu Stan şi Robert Emanuel, dar şi pe soliştii Adrian Enache, Alin Gheorghişan, Alexandra Penciu şi Radu Ghencea. Coregrafia e semnată de Cornel Popovici, scenografia şi costumele de Ana Iulia Popov, iar direcția muzicală de compozitorul Dan Dimitriu. Momentele umoristice, muzica live (cu piese româneşti şi din repertoriul internațional) şi baletul – aşa cum vezi numai la Revistă, au fost la înălțimea singurei stagiuni teatrale estivale bucureştene, al cărei succes este, de fiecare dată, garantat. La toate acestea s-au adăugat recitalurile extraordinare ale invitaților speciali - Corina Chirac, Mioara Velicu şi Raoul, care au încântat miile de spectatori dornici să asculte

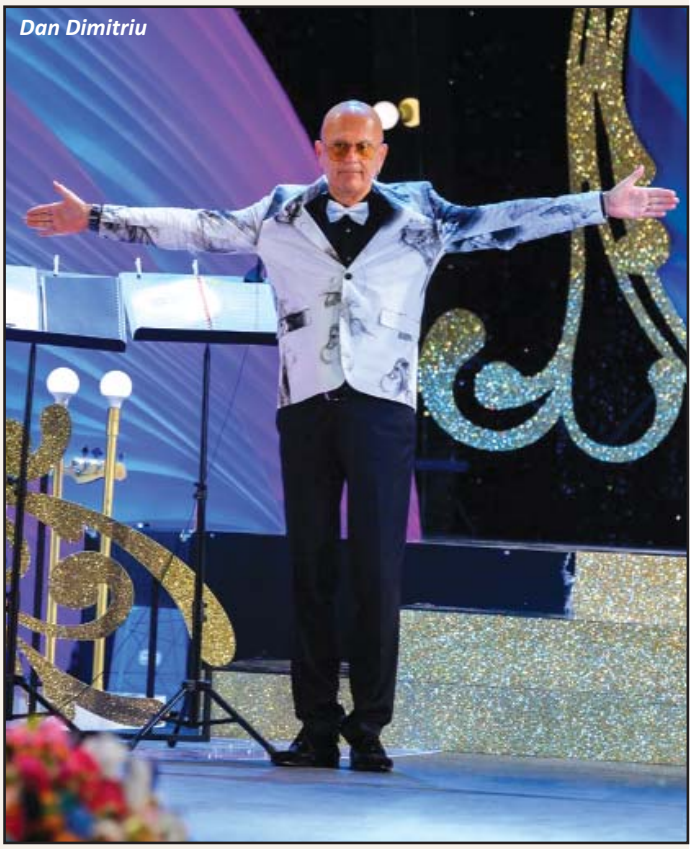
Dan Dimitriu

muzica lor preferată, să îi aplaude pe artiştii Teatrului de Revistă "Constantin Tănase" şi să se bucure de seri de vară de neuitat.

Oana GEORGESCU

Bibliotecarii

Încet-încet, Giurgiu devine un oraş al artelor, cu concerte, spectacole, lansări de discuri şi de cărți, cu siguranță şi teatrul local îşi va recăpăta audiența de altădată. Să ne amintim că după ce a ființat mult timp în Capitală, mai întâi peste drum de stadionul Dinamo, pe şos. Ştefan cel Mare, şi apoi în Piața Lahovary, în actuala sală a

Ileana Popovici, Lorena Oltean

Teatrului Țăndărică, Teatrul "Ion Vasilescu" devenise instituție a județului Ilfov şi se mutase la Giurgiu, cu o întreagă distribuție excepțională (era specializat pe music-hall, avea şi corp de balet), din care făceau parte compozitorul şi pianistul Edmond Deda (autor al concertului "De la Bach la...Tom Jones"), compozitorul, dirijorul şi trompetistul Valențiu Grigorescu, Doina Spătaru, Petre Geambaşu, Cornel Constantiniu, Dorin Anastasiu, Lucky Marinescu, Mihaela Dumbravă, Rodica Paliu, Ion Ulmeanu, Norina Alexiu – cu siguranță cea mai puternică trupă de muzică uşoară dintre toate teatrele de revistă din țară. Pe perioada directoratului dramaturgului Mircea M. Ionescu s-a chemat Teatrul Valah, după care a fost adoptată titulatura "Tudor Vianu", deşi evident cea anterioară era mai inspirată. Revenind la zilele noastre, motorul acțiunilor culturale este indiscutabil Biblioteca județeană, condusă de Daniela Bardan - o femeie energică, riguroasă şi decisă să readucă oraşului şi județului faima de odinioară, fiindcă de aici au pornit în viață o serie de personalități, între care scriitorul I. A. Bassarabescu (al cărui nume îl poartă biblioteca), compozitorul, dirijorul şi interpretul Dumitru Mitică Lupu (în memoria căruia doamna Bardan pregăteşte o frumoasă omagiere chiar în acest an – evident vom reveni), actrița Magda Popovici, regizorul Laurențiu Damian, binecunoscuții oameni de fotbal Gino Iorgulescu şi Ovidiu Ioanițoaia şi mulți alții, care nu-mi vin acum în minte. Am lăsat-o intenționat la urmă pe cea care de fapt este eroina reportajului de față – cântăreața, actrița, realizatoarea TV, jurnalista (an de an publică relatări de la festivalul de la Sanremo în revista noastră) şi, aşa cum vom vedea aici, scriitoarea Ileana Popovici. Încântătoarea artistă, în continuare cu o prezență activă pe micul şi pe marele ecran, nemaivorbind de diversele festivaluri muzicale şi de film din țară, s-a născut şi locuieşte în comuna Buturugeni din județul Giurgiu, fiind fiică (părinții săi au fost refugiați din Basarabia) şi nepoată de preot. A studiat vioara (colegă de şcoală cu compozitorul Ulpiu Vlad), a absolvit Conservatorul din Bucureşti şi până la pensionare a lucrat la TVR, atât în secția "Ilustrație muzicală", cât şi ca realizatoare şi prezentatoare de emisiuni. Pe tărâm muzical a colaborat mult cu Richard Oschanitzky, cântându-i multe compoziții şi fiind alături de acesta atât în viață, cât şi şi în muzica de film - de altfel a îngrijit apariția unui album discografic cu creațiile acestuia. Solistă diafană, cu o voce gingaşă, delicată şi sensibilă, Ileana Popovici a înregistrat numeroase melodii de muzică uşoară şi de jazz, dar mai presus de toate rămâne specialista noastră nr. 1 în tălmăcirea bossanovei. La precedenta lansare din ospitaliera grădină de vară a Bibliotecii județene din Giurgiu, anul trecut (a cărții biografice dedicate chiar Ilenei Popovici de nepoata ei Radmila Popovici), protagonista a avut surpriza de a se reîntâlni cu fosta sa colegă de rafinate interpretări vocale Puica Igiroşanu, astăzi călugărită sub numele de Maica Anastasiana. Evenimentul la care ne referim în aceste rânduri, fiind precedat de această lungă, dar necesară introducere, nu mai are nevoie de prea mult spațiu. Sub nucul marcat de o plăcuță ce-i poartă numele, Ileana Popovici a prezentat numerosului public (incredibilă audiență, în ciuda caniculei, pur şi simplu s-a stat şi în picioare!) cartea pe care a dedicat-o celebrului ei unchi Veceslav Harnaj, fondatorul apiculturii românești moderne şi timp de două decenii președinte al asociației internaționale de profil, Apimondia. De altfel, însăşi autoarea cărții a crescut printre stupii din grădina de

Daniela Bardan, Ileana Popovici, Dumitru Beianu, Valerica Micu, Mădălina Naipeanu

la Buturugeni, iar la lansarea de la Giurgiu a adus macheta, realizată de preotul Constantin Enache din com. Podişor, a stupului în formă de biserică al bunicului său din Basarabia! Evident, lumea apiculturii a fost consistent reprezentată de personalități în domeniu, unii foşti colaboratori sau elevi ai lui Veceslav Harnaj: venerabilul ing. dr. Ion Popescu, Roxana Spulber (de la Institutul pentru cercetare şi dezvoltare apicolă), Agripa Popescu (membru al filialei Bucureşti-Ilfov al asociației crescătorilor de albine), Marian Pătraşcu (preşedinte al acestei asociații şi şef al "Patrulei apicole urbane"). Legat de această inedită patrulă am aflat că mierea urbană este una de top şi că americanii au înțeles asta, instalând stupi pe acoperişurile clădirilor! Că a fost un eveniment apreciat şi respectat la cel mai înalt nivel local este faptul că au fost prezenți reprezentanți ai Consiliului județean (preşedintele Dumitru Beianu, vicepreşedintele Elisabeta Mihalcea), ai Primăriei (primarul Adrian Valentin Anghelescu – care este pilot comandant pe avioane Airbus 318!, viceprimarii Marian Damian şi Ionel Muscalu), ai Direcției județene pentru cultură (directorul executiv Şerban Crăciunescu), nemaivorbind de admirabila Mădălina Naipeanu, preşedinte al asociației Inner Wheel Danubius, care şi de această dată a fost alături de gazde, sprijinind financiar editarea acestui al 108-lea (!) volum din colecția "Biblioteca giurgiuveană", coordonată de Daniela Bardan. Evenimentul a fost amplu reflectat de mass-media locale, fiind filmat şi de posturile centrale Cinemaraton (realizator Cătălin Chirilă), Agro TV, TVR ("Viața satului"), aşa cum am remarcat prezența a numai puțin de patru fețe bisericeşti, a melomanului Ştefan Chiriacescu (colaborator al revistei "Actualitatea Muzicală") sau a inimoasei bibliotecare din com. Buturugeni, Valerica Micu. Remarcabila solistă Lorena Oltean, redactor la postul de radio "Antena satelor", a oferit un excepțional recital incluzând piesele "Miere dulce-i dragostea" (titlu excelent ales!), "Câte frunze îs în nuc", "Hai mândruță-n deal la vie", "La Nistru la Mărioara". În deschiderea şi în încheierea manifestării, în timpul şedinței de autografe, Ileana Popovici a oferit celor prezenți secvențe muzicale clasice legate de specificul întâlnirii şi de subiectul cărții sale. Aşa încât toată lumea şi-a reamintit, între altele, "Zborul bondarului/cărăbuşului" de N.A. Rimski-Korsakov, plecând către casă cu cartea sub braț şi cu amintirea unui eveniment dulce ca mierea...

Dorin MANEA

Daniela Bardan, Octavian Ursulescu, Ileana Popovici

Ileana Popovici, părintele prof. dr. Edmond Popa

O viață și o carieră exemplare

Îmi aduc aminte cum, foarte tânăr colaborator al cotidianului "Scânteia tineretului", m-am dus să văd un concert-raritate pentru acele vremuri – un "one woman show", pentru că până atunci existau doar concerte de "varietăți", cu numeroşi soliști cântând câteva piese fiecare, plus momente vesele. Ca şi în alte direcții ale carierei sale, Margareta Pâslaru a fost o deschizătoare de drumuri, cu un recital complex alături de formația Rolf Albrich, cântând nu mai puțin de 23 de piese în sala de la Casa Centrală a Armatei. Am descoperit zilele trecute pagina îngălbenită de

ziar cu cronica pe care am publicat-o atunci şi am zâmbit, fiindcă trebuia să găsesc eu ceva de amendat, june cronicar teribilist al vremii, probabil şi datorită show-ului inedit. Dar s-o luăm sistematic şi să descoperim împreună prioritățile de care aminteam.

Născută în București pe 9 iulie 1943, Margareta Pâslaru a copilărit într-un mediu artistic, pozând "cap de expresie" pentru sculptorii Ion Medrea şi Ion Dimitriu Bârlad. Cel din urmă a fost bunicul ei şi ne amintim că la una din galele premiilor revistei noastre doamna Anca Vlad a donat UCMR un bust al lui George Enescu realizat de acesta. Micuța Margareta a studiat harpa, a luat lecții de balet cu Floria Capsali, de pian cu Lia Romaşcu şi de pictură cu prof. Tofan. La doar 5 ani devine membru provizoriu al Sindicatului Artiştilor, jucând rolul copilului în "Madama Butterfly" de Puccini! A fost doar primul pas al unei precocități formidabile, cu debutul strălucit în muzica uşoară. Ne amintim că în 2008, la împlinirea a 50 de ani de la debut, a fost sărbătorită în Aula UCMR, cu acea ocazie gravând pe CD-uri piese ale celor 65 de compozitori care i-au încredințat creațiile lor, de la George Grigoriu, Temistocle Popa, Florin Bogardo, Radu Şerban, Ion Cristinoiu la Laurențiu Profeta, Titel Popovici şi Vasile V. Vasilache. 65 de compozitori în 65 de ani de carieră inegalabilă, în care înafară de muzică uşoară, inclusiv în postură de compozitoare şi textieră, a cântat folclor, a jucat teatru, a avut roluri importante în filme. Aşadar, a debutat la 15 ani pe scena Casei de cultură "Grivița Roşie", în anul următor, 1959, apare în diverse transmisii dedicate artiştilor amatori, pentru ca în 1960 să păşească pentru prima oară în vechiul studio al TVR, din str. Molière. Este întrucâtva un an al consacrării, câştigând premiul I pe Capitală la Festivalul artiştilor amatori. În 1963 devine membră a ATM (Asociația oamenilor de teatru şi muzică), mai ales că este invitată să joace un rol memorabil. Regizorul Liviu Ciulei o distribuie în rolul Polly Peachum din "Opera de trei parale" de Bertold Brecht, avându-l ca partener pe Toma Caragiu. Au urmat nu mai puțin de 400 de reprezentații pe scena Teatrului Bulandra, cu un succes uriaş de public, dar şi în rândul specialiştilor. Începe să abordeze şi folclor, la îndemnul Mariei Tănase, pe care a cunoscut-o la repetițiile de la teatru. Alături de Marina Voica lansează în duet melodia "Pe aripa vântului", versiune în limba română a unui cântec al Lolitei Torres, bătând recorduri de audiență şi fiind adoptată imediat de marele public iubitor de muzică uşoară. La TVR apare în emisiuni semnate de numele cele mai importante ale vremii – Valeriu Lazarov, Alexandru Bocăneț, Tudor Vornicu – impresionând de fiecare dată şi prin vestimentațiile imaginate chiar de ea. Începutul consacrării internaționale vine în 1968, când este distinsă cu Mențiunea juriului internațional la prima ediție a "Cerbului de aur" de la Braşov, în anul următor fiind invitată să susțină aici un recital la care şi-a creat singură coregrafia. Discurile sale totalizează tiraje impresionante (300.000 de discuri vândute), fiind distinsă cu Discuri de aur, drept care în 1969 primeşte la Cannes Trofeul MIDEM (Târgul internațional al discului şi editurilor muzicale), alături de monştri sacri ai muzicii uşoare din întreaga lume, fiind până azi singura artistă din țara noastră cu o asemenea recunoaştere. George Grigoriu, unul din compozitorii cu care a colaborat încă din anii debutului, a numit-o "Un mit al muzicii uşoare româneşti", purtând către lauri câteva melodii încă de la prima ediție a festivalului de la Mamaia,

în 1963! Nu greşea nicidecum reputatul compozitor, fiindcă Margareta Pâslaru lansa şlagăr după şlagăr, umplea stadioane, domina topurile, era solicitată, "cap de afiş" garantat, de toate instituțiile de spectacol.

Aşa încât după succesele din muzică şi teatru era inevitabil să rețină atenția regizorilor de film. Debutul se produce în coproducția româno-sovietică "Tunelul", în

Gala "MIDEM", Cannes, 1969: Margareta Pâslaru, Ginette Reno, James Last, Tunes Dizzie, Muslim Magomaev, Patty Bravo, Jaffa Jarkoni, Juan Manuel Serrat, Amália Rodrigues, Dalida, Mireille Mathieu, Udo Jürgens, Adriano Celentano

regia lui Francisc Munteanu, pentru rolul Iuliei fiind distinsă cu Premiul pentru debut în cinematografie la Festivalul filmului românesc "Pelicanul de aur" de la Mamaia, ediția a III-a, în 1966. În 1967 este Ruxandra Vancu în "Un film cu o fată fermecătoare", regia Lucian Bratu, în care îi are ca parteneri pe Ştefan Iordache şi Marin Moraru. Peste numai un an este distribuită alături de Ştefan Bănică, Nae Roman, Cornel Fugaru şi formația acestuia, Sincron, în filmul "Împuşcături pe portativ" regizat de Cezar Grigoriu, fratele lui George Grigoriu, care evident semnează muzica peliculei. Micuții se delectează şi azi cu melodiile compuse de Temistocle Popa pentru filmele de uriaşă audiență regizate de Elisabeta Bostan, "Veronica" (1973) şi "Veronica de întoarce" (1974), în care Margareta Pâslaru a fost rând pe rând zâna, o educatoare severă sau împărăteasa furnicilor (Lulu Mihăescu a jucat rolul Veronicăi, ea cochetând mai târziu cu muzica, ca membră a formației Timpuri Noi). Alexandru Bocăneț o distribuie în 1976 în rolul unei frizerițe în filmul "Gloria nu cântă", în care Margareta i-a avut parteneri pe Toma Caragiu şi pe Constantin Diplan, iar în 1978 se reîntâlneşte cu regizorul Francisc Munteanu, cu rolul Lia din comedia muzicală "Melodii, melodii", în care mai apăreau Cornel Constantiniu sau Cornel Patrichi. Cunoscutul caricaturist Nell Cobar o solicită pe Margareta Pâslaru pentru a compune muzica la două din episoadele serialului său TV de desene animate "Mihaela". Nu putem omite nici apariția sa în filme pentru micul sau marele ecran cum ar fi "Omul din umbră la soare", "Mens sana în corpore sano" (ambele în 1965), "Omul şi camera" (1966), "Game pentru televiziune" (1968), "Expresul de Buftea" (1978) sau "Clipa" (1979).

În serialele noastre consacrate festivalului de la Mamaia sau concursului "Şlagăre în devenire", ca şi în articolele publicate despre ea am trecut în revistă zecile ei de mari şlagăre, între care şi compoziții proprii, aşa încât nu mai revenim, oricum doar enumerarea lor ne-ar ocupa pagini bune de revistă, mai ales că publicul le cunoaşte. După 1983 a lipsit din peisajul autohton, stabilindu-se cu familia în SUA, dar şi dincolo de Ocean a avut o activitate artistică demnă de laudă, ca directoare de galerii de artă, editând discuri sau întreprinzând turnee. Prin firma sa "M" Soul Productions a semnat în calitate de scenaristă şi regizoare, editându-le ea însăşi, o serie de emisiuni TV culturale, pentru care a fost distinsă cu "The videographer award of distinction", "Telly award" sau "The communicator award". O recunoaştere înaltă a venit în 2002, când Union County Commission şi Senatul statului american New Jersey i-au conferit Margaretei Pâslaru trofeul "Women of excellence".

Revenită în țară, este primită cu afecțiune şi îşi dedică activitatea editării unor CD-uri şi DVD-uri cu finalitate caritabilă, cedându-şi drepturile de autoare unor cauze nobile, colaborând cu Crucea Roşie, Banca de alimente (concept importat chiar de ea, după ce s-a implicat serios în SUA), "Artiştii pentru artişti" (în beneficiul actorilor vârstnici cu probleme de sănătate), susține material, cu burse, tinerii talentați, pe această linie înscriindu-se şi CD-ul "Cum să te las?", produs de casa de discuri Eurostar în beneficiul răniților de la clubul Colectiv. Începând din 2010 se înmulțesc meritatele recunoaşteri, iar activitatea sa discografică este uimitoare. La 50 de ani de la primul disc primeşte Trofeul Electrecord,

lansează primul său album de autoare, "Lasă-mi, toamnă, pomii verzi", devine "Ambasadoare a anului european al volunta-riatului", lansează cartea autobiografică "Eu şi timpul" (la editura Curtea Veche), Fundația Radio România editează albumul "Margareta 70", ea însăşi produce CD-ul de autoare "Actorii cântă" în colaborare cu UNITER. Toate aceste albume au fost înregistrate şi mixate în studiourile Jot şi Andrei Kerestely. Primeşte Trofeul "Gala Crucii Roşie" şi diploma de excelență "Allegretto 40"... În 2014

donează Muzeului Național de Istorie propriile creații vestimentare, trofee, afişe, discuri, amintiri de familie, acestea intrând în patrimoniul muzeului. În 2015 a lansat CD-ul de autoare "Stelele filmului cântă", produs de UCIN

Cu Mireille Mathieu

în beneficiul actorilor suferinzi, iar Muzeul Municipiului Bucureşti a sărbătorit-o prin expoziția de afişe rare "Lasă-mi, toamnă, pomii verzi". Complexitatea excepțională a înzestrărilor sale a primit o nouă confirmare la gala din 2016 a UARF (Uniunea Autorilor şi Realizatorilor de Film), unde Margaretei Pâslaru i s-a acordat Premiul de excelență "Artist plurivalent", pentru întreaga activitate. În 2019 festivalul "Gong" de la Sibiu i-a decernat Trofeul "Platina Valorii", iar în 2021 UCIN (Uniunea cineaştilor) i-a conferit Premiul Academic şi Trofeul UCIN pentru întreaga activitate înmânate de prof. univ. dr. Laurențiu Damian la Gala Uniunii Cineaştilor. Tot legat de film, două din melodiile lansate de ea la primele ediții ale festivalului de la Mamaia, "Cum e oare?" de Florin Bogardo şi "Chemarea mării" de George Grigoriu, au fost incluse în banda sonoră a mult-premiatului lung-metraj "Moartea domnului Lăzărescu".

Margareta Pâslaru este membră de onoare atât a UNESCO, cât şi a UNICEF. După ce în 1999 am avut bucuria de a-i înmâna premiul A.M. "Vedete internaționale ale muzicii uşoare româneşti" chiar la New York. Margareta Pâslaru a reprezentat cu cinste țara noastră la diverse competiții muzicale internaționale, cum ar fi cele de la Sopot (Polonia), Tokyo (Japonia), Ankara (Turcia) sau în Malta, unde a cântat, firește, unele din piesele pe care le-a lansat, premiate inclusiv la festivalul de la Mamaia, aşa că trebuie să-mi încalc cele scrise mai sus şi să amintesc măcar câteva din aceste titluri mai vechi: "Două rândunici", "Această taină să rămână între noi" (ambele de Radu Şerban), "Soarele e-ndrăgostit de Mamaia" (Dinu Şerbănescu), "Ochii tăi" (Gelu Solomonescu), "Seri la malul mării" (Sile Dinicu), "Cu tine" (Vasile Veselovschi), "Aici, la mine acasă" (George Grigoriu), "Melodiile dragostei" (Ion Cristinoiu), "Pasărea măiastră" (Vasile V. Vasilache), cu acesta din urmă fiind premiată în 1979 pentru versurile proprii. Aşa cum nu pot lipsi din această foarte succintă enumerare compozițiile sale, în frunte cu "Lasă-mi, toamnă, pomii verzi", "Diamant fermecat" - premiul la Creație la emisiunea-concurs "Şlagăre în devenire" 1981, dar şi "Timpul", câştigător la Tele-Top 192 sau "Păsările nu mor niciodată".

De altfel, Margareta Pâslaru a editat până în prezent nu mai puțin de patru caiete-antologie conținând partiturile şi versurile compozițiilor sale, trei dintre ele la Editura Universității Naționale de Muzică Bucureşti şi al patrulea la Editura Muzicală a UCMR. Puse sub genericul "Margareta Pâslaru şi creațiile ei", ele poartă titlurile: "Lasă-mi, toamnă, pomii verzi", "Libertatea nu se învață", "Providența – 60 de ani de activitate pe multiple planuri", "Timpul nu moare – 65 de ani în showbiz".

Personalitate de mare complexitate, nu doar artistică, remarcabilă prin generozitate şi implicare socială, Margareta Pâslaru a scris şi scrie în continuare (în ultimii ani a lansat trei discuri cu Casa de discuri Roton!) pagini

În studio la New York cu Adrian Antonescu

strălucite în muzica uşoară românească. Îi dorim din toată inima să depăşească acei 65 de ani înscrişi în dreptul carierei sale. Dincolo de toate, "La mulți ani!" din partea redacției noastre la împlinirea vârstei de 80 de ani!

Octavian URSULESCU

Între Sile Dinicu şi Radu Şerban

Paiul din ochiul altuia

Am mai scris despre pretențiile exagerate ale unor artişti străini care concertează la noi, plătiți altminteri cu sume astronomice. Cu toate acestea, cu siguranță cheltuielile pentru produse adesea absurde sau greu de

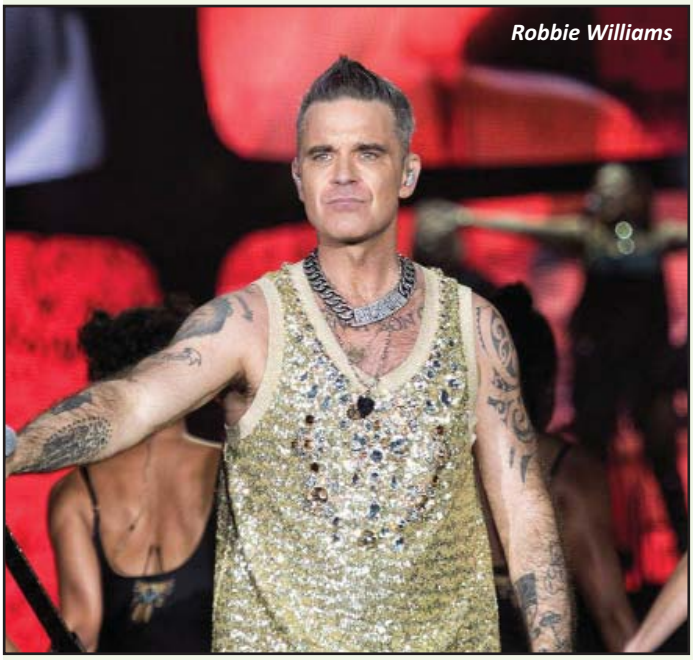
Robbie Williams

procurat la noi nu li se scad din "gajul" rotofei bine cu care pleacă acasă. Ne aducem aminte că la festivalul internațional "Cerbul de aur" de la Braşov au fost invitați care au pretins n prosoape (cifră exactă!) din diferite culori, ape minerale străine, de parcă ale noastre erau otrăvitoare, tot felul de ciudățenii culinare greu de îndeplinit. Fără supărare, dacă e aşa, la milioanele pe care le câştigă să vină cu bucătar personal, cu produsele lor şi să nu-i streseze pe organizatori să verifice dacă e destul rozmarin, coriandru sau tarhon în mâncăruri, asta neavând nici o legătură cu ospitalitatea şi respectul față de invitați. Iată de pildă câteva doar din exigențele culinare ale lui Robbie Williams, la mese sau în cabină, în zilele când a fost oaspetele Capitalei la manifestările muzicale "Summer în the city": chiles de salsa cu roşii prăjite la foc, foie gras prăjit Hudson Valley, batoane Keto, 5 pachete gumă de mestecat fără zahăr (!), cutii cu 30 de prăjituri Jaffa, sashimi cu somon, fasole edamame, chipsuri de linte, toate produsele fiind organice, fără gluten sau paleo şi folosindu-se neapărat tacâmuri de inox şi veselă de ceramică. Cum Robbie nu vine singur, ci însoțit de o echipă numeroasă de 20 de persoane, toate cu opțiuni vegetariene sau vegane, acestea cer la rândul lor meniuri princiare, între care: "obraji" de halibut de Alaska (un peşte) copți, piure de rădăcină de țelină, unt de grapefruit, risotto cu trufe negre, brânză reggiano învechită, burgeri vegetali acoperiți cu brânză vegană, tortilla cu fasole neagră, burrito cu cartofi dulci... Bănuim că organizatorii s-au dat peste cap să procure toată lista aceasta de la restaurante cu multe stele Michelin, ca nu cumva să cânte fals oaspeții! Şi o observație pentru semnatara articolului din care ne-am documentat, publicat într-un cotidian: Robbie Williams este un cântăreț popular, de succes, dar în nici un caz "legendar". Îi dorim să merite acest titlu într-o bună zi, dar nimeni nu e sigur de asta. Dacă ar fi concertat la Bucureşti cu adevărat legendarii Frank Sinatra sau Elvis Presley, probabil n-ar fi avut asemenea "fițe"... (**Dr. Bârnă)**

Muzicianul-poet

La Târgul de carte Bookfest de la Romexpo, din acest an, la loc de cinste s-au aflat şi două dintre cărțile semnate de cântărețul, compozitorul, actorul şi dirijorul Vasile Menzel. Adevărată legendă a muzicii noastre uşoare, artistul, jumătate din celebrul duet Frații Menzel, ajuns la 84 de ani, este neobosit şi debordează de activitate – compune şi înregistrează, scrie versuri nu numai pentru cântecele sale, dar şi destinate unor apreciate volume de poezie (în care, evident, include şi pe acelea ale şlagărelor sale). Dintre acestea din urmă nu lipsesc titluri cunoscute, cum ar fi "O stea", "Poveste de dragoste", "Statuile", "Cercuri", "Te zăresc mereu", "O sărutare dacă-mi dai", "Adorație", "De ziua ta", "Umbre şi lumini". Volumul "Fac un plonjon în ziua de mâine", apărut sub egida Academiei internaționale "Mihai Eminescu", este în ediție bilingvă, "I make a plunge into tomorrow" (traducere Veronica Anghelescu), coperta şi ilustrațiile aparținând autorului. Celălalt, "Fata în slip", este de ultimă oră, apărut în 2023 la editura Neuma din Cluj şi include la final aprecieri şi din partea unor personalități din domeniul muzical, nu numai literar, cum ar fi Sergiu Cioiu, Nicu Alifantis sau Doru Popovici. Iată ce afirma acesta din urmă în emisiunea radiofonică "Corespondențe spirituale": "Vasile Menzel este un liric fermecător, care preferă poemul fără rimă, dar cu o muzicalitate rafinată. Ca muzician, i-am apreciat meditația despre Mozart. Vasile Menzel a izbutit să dea naştere la o poetică în care muzicalitatea să se contureze tainic, ca un imn creat de Bernard de Ventadour. Arta sa "este

respirația Domnului iertător de păcate. E puterea iubirii dătătoare de viață şi moarte". (**D.M.**)

SENIORII de COLECȚIE ai muzicii uşoare româneşti

Ediția aniversară, a X-a, a Galei SENIORI de COLECȚIE, un eveniment de ținută, devenit tradiție şi

Petre Geambaşu

organizat de Asociația Institutul Național pentru Îmbătrânire Activă, i-a adus laolaltă pe Octavian Ursulescu şi pe cei patru invitați speciali ai săi, Doina Spătaru, Petre Geambaşu, Natalia Guberna şi Vasile Menzel. "Am ținut să îi am alături pe aceşti patru artişti diferiți ca stil, mari corifei care reprezintă Generația de Aur a muzicii uşoare româneşti" – a spus acesta.

Vasile Menzel

Împreună ne-au purtat prin lumea fascinantă a concertelor, spectacolului de divertisment şi de Revistă, confesiunile, amintirile, povestirile şi momentele artistice susținute de «Careul de Aşi» stârnind ropote de aplauze; spectatorii au aplaudat, au cântat şi au fredonat şlagărele pe care cei patru le-au interpretat pe scena Sălii Luceafărul.

"Mă bucur să văd atâția oameni dragi mie în sală, atâția seniori care au venit special la această gală dedicată lui Tavi al nostru, în semn de recunoaştere a meritelor sale..." - a spus cu emoție Doina Spătaru, care a cântat două piese minunate – „Până la lacrimi", de Ion Aldea Teodorovici, pe versurile lui Grigore Vieru şi, „Aşa începe

Doina Spătaru

dragostea" (compozitor Nicolae Kirculescu, versuri Puiu Maximilian). "Am trăit împreună momente de neuitat de-a lungul carierei, iar nouă, artiştilor ne este foarte drag pentru felul de a fi cald, prietenos, dar şi pentru ținuta sa artistică impecabilă şi profesionalismul său! Este un veritabil Senior de Colecție al României!". Din recitalul Nataliei Guberna nu au lipsit şlagărele „Valuri albe" (repertoriu internațional, versuri Aurel Felea), lansată în 1982, şi „Aşa sunt eu" (compozitor Emanuel Gheorghe, versuri Natalia Guberna).

„Pentru mine, această meserie de prezentator a fost o şansă unică în viață!" – mărturisea Octavian Ursulescu, cel care este, de cinci decenii un comentator avizat al

fenomenului muzical românesc şi internaţional, în presa scrisă, la radio şi televiziune. "Puţini sunt aceia care fac cu adevărat exact ceea ce le place, iar eu mulţumesc proniei cereşti că mi-a oferit bucuria marilor întâlniri cu cei mai importanţi artişti de aici şi de pretutindeni, dar şi imense satisfacţii profesionale, cu împliniri şi deziluzii, cu suişuri şi coborâşuri, aşa cum este în viaţa oricui! M-am bucurat de prezenţa şi căldura unui public minunat, a sutelor de seniori aflaţi în sală, care au avut privilegiul să trăiască şi vremurile frumoase ale muzicii uşoare româneşti, ale marilor festivaluri, concerte şi spectacole şi care au avut ocazia să se bucure de prezenţa scenică şi de vocile corifeilor muzicii uşoare. Pentru ei m-am gândit să îi invit pe câţiva seniori ai muzicii şi teatrului de Revistă, alături de care au trăit măcar o dată momente de neuitat, au fredonat, au dansat şi au iubit pe acordurile cântecelor lor".

Membru al UCMR, Octavian Ursulescu este de la primul număr, din 1990, redactor la revista "Actualitatea muzicală". Tot el a lansat cu mare succes cărţile apărute în colecţia Patrimoniul Muzical Românesc (Biblioteca Metropolitană Bucureşti), dedicate compozitorilor Temistocle Popa, Paul Urmuzescu şi Titel Popovici, volumele „Titus Munteanu, un lord al micului ecran" şi "Marina Voica, drum spre legendă", dar şi Albumul Aniversar dedicat Festivalului de la Amara – 50 de ani, volum premiat de Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor din România. A îngrijit şi cartea autobiografică „Zăpezile copilăriei" scrisă de Cornel Constantiniu. "Sunt zeci şi zeci artiştii care au scris istoria muzicii uşoare româneşti şi cărora le-am fost de nenumărate ori alături, în această categorie intrând şi marii noştri compozitori de gen. Am încercat să dau înapoi o parte din ce am primit, prin notorietatea dobândită alături de ei", mărturisea el.

La evenimentul găzduit în Sala "Luceafărul" şi moderat de jurnalista Mihaela Bîrzilă, preşedinta Asociaţiei, Alexandra Dobre, i-a acordat invitatului special o Plachetă Onorifică pe care era înscris: "Se acordă Domnului

OCTAVIAN URSULESCU, cel mai apreciat şi iubit prezentator de televiziune, de spectacole şi de festivaluri de muzică, reputat cronicar şi scriitor, pentru o carieră exemplară dedicată în primul rând muzicii uşoare româneşti şi pentru unicitatea unei meserii devenite crez"...

Octavian Ursulescu şi Alexandra Dobre în mijlocul Corului "Neamul românesc"

Un veritabil Senior de Colecţie este "veteranul" Vasile Menzel (83 ani), actor de teatru şi film, scriitor, poet, coregraf, regizor, dramaturg, profesor de actorie, compozitor de muzică uşoară, muzică de teatru şi de film, orchestrator şi instrumentist, Doctor în Teatru "Magna cum Laudae" şi Societar de Onoare al Teatrului Excelsior! Prin momentul său artistic – „Aşternutul tău" (muzica, versurile şi orchestraţia îi aparţin!) a ridicat sala în picioare, seniorii aplaudându-l minute în şir. Să nu uităm că Stagiunea 1959 – 1960 a Teatrului Satiric Muzical „Constantin Tănase" a fost marcată de

succesul şi debutul fulmimant al Fraților Menzel (Vasile şi Eugen, sau Pasy şi Puiu, aşa cum îi cunosc apropiații, se lansaseră prin 1957) în spectacolul „Do, Re, Mi, Fa… etcetera” de H. Nicolaide, muzica fiind semnată de Elly Roman, Aurel Giroveanu, Gelu Solomonescu şi Vasile Veselovschi.

“«Am aşteptat să vii» este piesa pe care am scris-o în 1994–1995 şi pe care o dedic şi lui Cornel Constantiniu, bunul nostru prieten, o voce mare a muzicii uşoare” – a spus Petre Geambaşu la începerea recitalului său, care a continuat cu celebra piesă a lui Nino Rota compusă pentru filmul “Naşul”. Să nu uităm că pe 6 noiembrie celebrul artist va împlini 80 de ani. Gala SENIORI de COLECȚIE s-a încheiat cu duetul Doina Spătaru – Petre Geambaşu, artişti care care au ținut să interpreteze prima lor piesă lansată în

Natalia Guberna

1978 – “N-am uitat”, după “Tu t’en vas”, succes Alain Barrière şi Noëlle Cordier din 1975.

SENIORI de COLECȚIE este un proiect care are scopul de a le aduce în centrul atenției pe marile personalități care au contribuit la promovarea şi valorificarea imaginii României; până în prezent au fost invitați, în ordine, Elisabeta Lipă, Marele Doamne a muzicii uşoare româneşti Corina Chiriac şi Stela Enache, Dumitru Prunariu, Maia Morgenstern, Grigore Leşe, Maria Dragomiroiu, Prof. Univ. Dr. Dan Mircea Enescu şi Academician Prof. Dr. Leon Dănăilă. Seria acestor gale va continua în fiecare lună cu alți invitați de marcă, personalități din toate domeniile de activitate.

Oana GEORGESCU

Protagoniştii, alături de Alexandra Dobre

Tony Bennett

Tony Bennett, ultimul mare crooner al generației de aur din prima jumătate a secolului XX, a murit la vârsta de 96 de ani.

Anthony Dominick Benedetto s-a născut pe 3 august 1926 în New York, într-o familie de imigranți italieni. A crescut în tumultoasa perioadă interbelică, în care Statele

Unite ale Americii erau frământate de tensiuni economice şi sociale. Tony Bennett s-a format ca tânăr artist ascultând discuri cu marii interpreți ai vremii precum Al Jolson, Eddie Cantor, Judy Garland, Bing Crosby sau Louis Armstrong. S-a lansat în industria muzicală americană într-o perioadă în care lumea jazz-pop era dominată de vocile unor artişti cu un statut aparte în rândul iubitorilor de muzică, aşa cum au fost Frank Sinatra, Nat King Cole, Sammy Davis Jr. sau Dean Martin.

Avertizat în 1951 de cei de la Columbia Records să nu-l imite pe Frank Sinatra, Tony Bennett s-a orientat către un stil vocal original şi astfel primul său single, „Because of You", lansat în acelaşi an, a devenit un succes comercial însemnat pentru tânărul crooner. „Because of You" a ajuns pe primul loc în topurile din Statele Unite ale Americii. Debutul lui Bennett s-a produs într-un moment de cotitură pentru muzica pop. În numai trei ani de la succesul cântecului „Because of You", America era asaltată de cutremurul numit rock'n'roll, iar vechii cântăreți populari pierdeau teren în fața noilor staruri ale momentului. Cu toate acestea, Tony Bennett s-a bucurat în continuare de succes în rândul publicului. Aşa cum a ştiut să se păstreze la înălțimea succesului comercial pe durata anilor '50, Bennett a reuşit să ducă mai departe spiritul muzicii lui Irving Berlin, George Gershwin, Cole Porter, Bing Crosby sau Frank Sinatra până în secolul XXI.

În mai bine de şapte decenii de carieră, Tony Bennett a lansat peste 60 de albume de studio, care s-au vândut în zeci de milioane de exemplare. A câştigat 19 trofee Grammy şi un premiu Grammy pentru întreaga carieră („Lifetime Achievement Award"). Bennett deține în palmares şi două premii Emmy cucerite în anul 1996, respectiv în 2007.

Tony Bennett a cântat împreună cu nume importante precum Frank Sinatra, Judy Garland, Dean Martin, Amy Winehouse, Michael Bublé, Barbra Streisand, Andrea Bocelli, Willie Nelson, Mariah Carey sau Aretha Franklin. În ultimii ani, Bennett a colaborat cu artista pop Lady Gaga la două albume de studio, care au înregistrat un imens succes în rândul fanilor. Primul album marca Bennett-Gaga, lansat în anul 2014, intitulat „Cheek to Cheek", a atins prima poziție în clasamentele din Statele Unite ale Americii şi a cucerit locul 1 în clasamentul american dedicat muzicii jazz. Odată cu lansarea celui de-al doilea album în colaborare cu Lady Gaga („Love for Sale") în anul 2021, Tony Bennett a doborât un nou record Guinness, devenind cel mai în vârstă interpret care să lanseze un nou album, la 95 de ani şi 60 de zile.

Diagnosticat cu Alzheimer în anul 2016, Tony Bennett a continuat să cânte pe scenă şi să înregistreze piese în studio, bucurându-se până în ultima clipă de cântecele care l-au consacrat şi care au inspirat de-a lungul ultimului secol generații întregi de americani.

Sinéad O'Connor

Sinéad Marie Bernadette O'Connor, cântăreață şi compozitoare irlandeză, s-a născut pe 8 decembrie 1966, în Dublin.

Albumul său de debut, intitulat „The Lion and the Cobra", a devenit încă de la lansarea sa în 1987 un succes internațional. Albumul a reuşit să pătrundă în topul Billboard 200 şi a atins locul 4 în clasamentele din Regatul Țărilor de Jos şi Noua Zeelandă, ajungând pe poziția a treia în Irlanda natală.

Cel mai mare succes internațional al artistei irlandeze a venit în anul 1990 odată cu lansarea celui de-al doilea

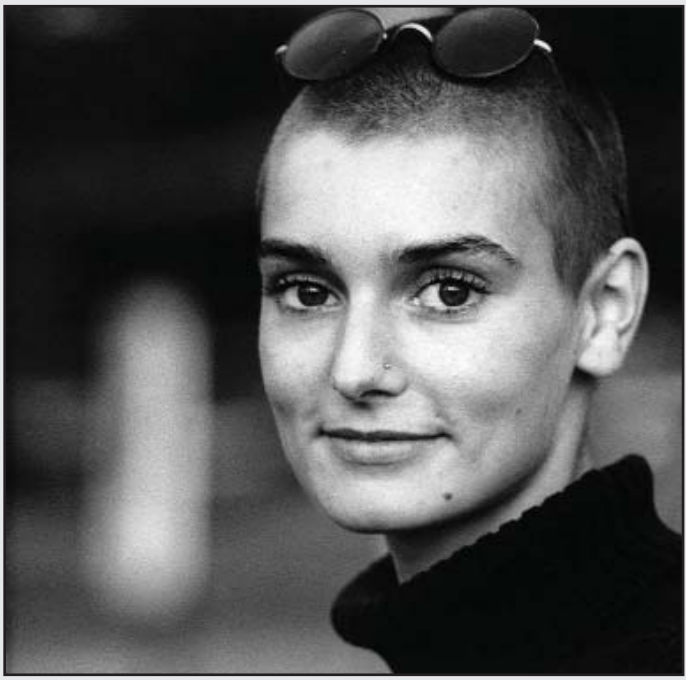

album intitulat „I Do Not Want What I Haven't Got". Discul a ajuns pe primul loc în țări precum Irlanda, Regatul Unit, Statele Unite ale Americii, Germania, Australia sau Noua Zeelandă, fiind certificat cu platină, după ce s-a vândut în peste 7 milioane de exemplare. „Nothing

Compares 2 U", single-ul extras de pe album, a devenit în scurtă vreme un hit. Cântecul scris de artistul american Prince în anul 1984 rămâne şi astăzi, în interpretarea lui Sinéad O'Connor, unul dintre cele mai cunoscute cântece pop ale anilor '90.

Sinéad O'Connor a lansat de-a lungul carierei zece albume de studio, ultimul denumit „I'm Not Bossy, I'm the Boss", făcându-şi apariția în anul 2014.

Artista irlandeză are în palmares 8 nominalizări Grammy, reuşind să cucerească trofeul o singură dată, în 1991, la categoria Best Alternative Music Performance cu albumul „I Do Not Want What I Haven't Got". Cu toate acestea, Sinéad O'Connor a refuzat să accepte premiul.

În anul 2017, Sinéad O'Connor şi-a schimbat numele în Magda Davitt, iar un an mai târziu, în urma convertirii la islam, a devenit Shuhada' Sadaqat.

Sinéad O'Connor a murit la vârsta de 56 de ani.

Randy Meisner

Randy Meisner, muzician american şi membru fondator al formației The Eagles, a murit la vârsta de 77 de ani.

Născut în Scottsbluff, Nebraska, în data de 8 martie 1946, Randall Herman Meisner a început să fie interesat de

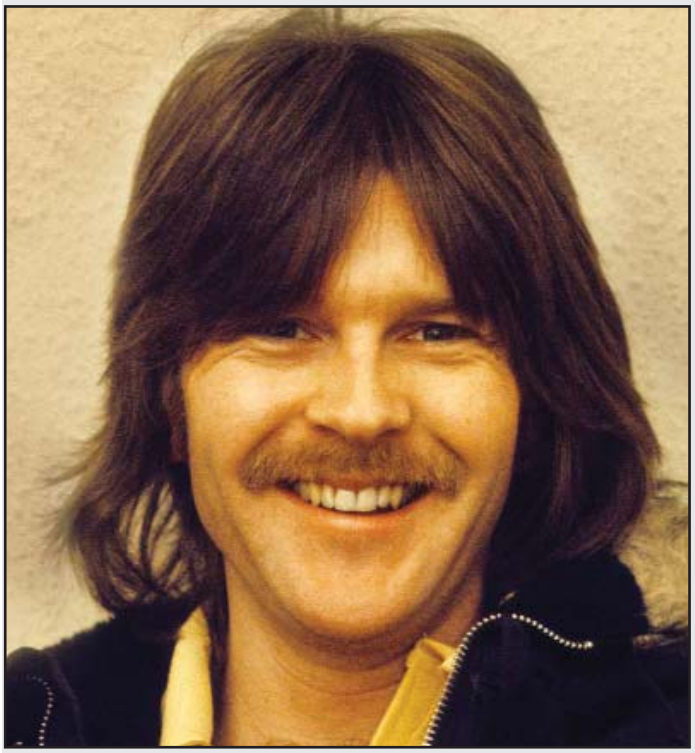

muzica rock and roll atunci când la vârsta de 10 ani l-a urmărit cântând pe Elvis Presley în cadrul emisiunii lui Ed Sullivan. S-a îndreptat mai întâi spre chitară, apoi către chitara bas, urmărind cu atenție interpretările muzicienilor R&B.

De-a lungul anilor '60, Randy Meisner a făcut parte din diverse formații, care însă au înregistrat un succes moderat, colaborând, în acelaşi timp în calitate de muzician de studio cu artişti precum James Taylor sau Waylon Jennings. În anul 1970, Meisner făcea parte din trupa cântărețului rock and roll Ricky Nelson.

La mijlocul anului 1971, Randy Meisner, împreună cu muzicienii Don Henley, Glenn Frey şi Bernie Leadon a pus bazele unei formații ce în scurtă vreme avea să devină un fenomen internațional. Trupa The Eagles rămâne şi astăzi una dintre cele mai de succes formații din lume, reuşind să vândă de-a lungul anilor peste 200 de milioane de discuri.

Randy Meisner a fost membru al formației din 1971 până în 1977, participând activ la succesul The Eagles în calitate de basist, vocalist şi compozitor. A participat la compunerea şi înregistrarea a cinci din cele şapte albume de studio lansate de formație, incluzând aici şi albumul „Hotel California" din 1976. Single-ul cu acelaşi nume a urcat în clasamentele din Statele Unite şi Canada până pe prima poziție, fiind premiat cu numeroase discuri de platină. Cântecul „Hotel California" a devenit de-a lungul timpului o melodie iconică în cadrul culturii pop internaționale.

La finalul turneului din 1977, în urma unor neînțelegeri cu ceilalți membri ai grupului, Meisner părăseşte formația The Eagles.

În 1998, Randy Meisner a fost inclus alături de The Eagles în prestigiosul Rock and Roll Hall of Fame.

Toto Cutugno

Salvatore „Toto" Cutugno s-a născut pe data de 7 iulie 1943 în Fosdinovo, în regiunea Toscana din Italia, însă la scurt timp, s-a mutat împreună cu familia în La Spezia, Liguria. Artistul italian, care şi-a început cariera ca toboşar, avea să devină una dintre personalitățile marcante ale muzicii uşoare europene, atât în calitate de compozitor, cât mai ales ca interpret.

În anul 1966, şi-a format propria trupă, „Toto e i Tati", ce avea un repertoriu alcătuit din piesele originale compuse de Toto Cutugno.

Următorul proiect muzical al lui Toto Cutugno a fost trupa disco Albatros, formată împreună cu Lino Losito şi Mario Limongelli. În 1976, alături de această trupă a participat pentru prima oară la festivalul Sanremo în calitate de interpret, reuşind să se plaseze pe locul al treilea.

Tot în această perioadă, la mijlocul anilor '70, Toto Cutugno începe să fie recunoscut pe plan internațional în calitatea sa de compozitor. Cântecul său „Africa" a fost înregistrat de interpretul francez Joe Dassin, în 1975. Lansată de Dassin sub numele de „L'été indien", piesa lui Toto Cutugno a devenit în scurta vreme un hit internațional. În acelaşi an, Toto Cutugno a compus pentru Joe Dassin şi cântecele „Et si tu n'existais pas" şi „Le Jardin du Luxembourg", piese care sunt şi astăzi, alături de „L'été indien", unele dintre cele mai cunoscute şi îndrăgite melodii din repertoriul artistului francez.

În 1979, Cutugno a compus pentru Dalida cântecul „Monday, Tuesday... Laissez moi danser", cântec ce s-a bucurat de un imens succes național şi internațional, obținând discul de platină. În calitate de compozitor, Toto Cutugno a colaborat cu marile nume ale muzicii uşoare europene ale secolului XX. Pe lângă colaborările cu Joe Dassin şi Dalida, a compus cântece pentru Ray Charles, Johnny Hallyday, Mireille Mathieu, Claude François, Adriano Celentano, Ricchi e Poveri, Ornella Vanoni, Domenico Modugno, Gigliola Cinquetti, Gérard Lenorman, Michel Sardou, Hervé Vilard sau Paul Mauriat.

Spre finalul anilor '70, Toto Cutugno a părăsit trupa Albatros, concentrându-se pe cariera de artist solo. În 1980,

revenit pe scena festivalului de la Sanremo, Toto Cutugno a cucerit marele premiu cu piesa „Solo noi”. Cu toate acestea, poate cea mai memorabilă dintre cele 15 prezenţe ale lui Cutugno la Sanremo a fost cea din 1983, atunci când muzicianul italian a interpretat cântecul „L’Italiano”. Compus iniţial pentru Adriano Celentano, care a refuzat să îl interpreteze, şi în ciuda faptului că

piesa a ocupat doar poziţia a cincea în cadrul festivalului, „L’Italiano” a devenit unul dintre cele mai de succes cântece din repertoriul lui Cutugno şi un hit internaţional, care ocupă şi astăzi un loc special în rândurile fanilor muzicii pop.

În anul 1990, Toto Cutugno a reprezentat Italia la concursul Eurovision, reuşind să câştige ediţia din acel an din Zagreb cu piesa originală „Insieme: 1992”. La vârsta de 46 de ani şi 302 zile, Cutugno a fost la acea dată cel mai în vârstă interpret care să câştige concursul Eurovision, iar Italia avea să recucerească trofeul abia peste 31 de ani, în 2021, atunci când trupa rock Måneskin a readus Eurovisionul înapoi în peninsulă.

În 2014 a fost creată o pagină de Facebook care a avut ca unic scop să posteze aceeaşi poză cu Toto Cutugno în fiecare zi. Ceea ce a început probabil ca o glumă, s-a transformat în scurt timp într-un fenomen pe internet, pagina respectivă de Facebook dedicată artistului italian fiind urmărită de zeci de mii de oameni, iar fiecare poză postată zilnic primind mii de comentarii şi de aprecieri din partea fanilor lui Cutugno. Acest fenomen a reprezentat şi tema unui studiu ştiinţific realizat de un institut prestigios din Italia.

Pe lângă Italia, Toto Cutugno a cântat deseori în Statele Unite ale Americii, concertând în New York City sau Atlantic City. Printre ţările în care artistul italian a fost foarte apreciat de către public se numără şi Germania, Rusia, Spania şi România.

În 1993, Toto Cutugno a concertat pentru prima oară în România, în cadrul festivalului Cerbul de Aur din Braşov. Publicul din România a fost profund impresionat de Toto Cutugno, iar sentimentul a fost reciproc. De atunci, muzicianul italian a revenit de multe ori în România, fie în concert, fie participând la emisiuni de televiziune. Printre personalităţile din ţară care l-au cunoscut personal pe Toto Cutugno se numără şi Octavian Ursulescu, care l-a prezentat nu de puţine ori pe scenele din România pe marele artist italian.

La Bucureşti, la Craiova, la Slatina, la Târgu Mureş, la Cluj, la Focşani, pe scena Sălii Palatului, a Sălii Polivalente sau a Circului Globus, Toto Cutugno s-a aflat în ultimii 30 de ani alături de publicul român, care aştepta mereu cu nerăbdare şi bucurie să se reîntâlnească cu legenda muzicii uşoare italiene.

De-a lungul carierei, Toto Cutugno a lansat 17 albume de studio (16 solo, unul împreună cu trupa Albatros) care s-au vândut în peste 100 de milioane de exemplare în întreaga lume.

La vârsta de 80 de ani, abia împliniţi, Toto Cutugno, unul dintre cei mai prolifici compozitori de muzică pop ai secolului XX şi unul dintre cei mai îndrăgiţi cântăreţi europeni, s-a stins la spitalul San Raffaele din Milano, în Italia sa natală.

David LAPADAT

Amintiri cu Toto

L-am prezentat de multe ori şi pot spune că am fost bun prieten cu el. Ne-am cunoscut la festivalul de la Sanremo, în 1990, şi ne-am revăzut la Braşov, la ”Cerbul de aur”, la prima sa apariţie în ţara noastră, atunci când, vă aduceţi aminte, a oferit un recital excepţional, în care a inclus ”Ciobănaş cu 300 de oi”. Îndrăgit la noi pentru şlagărele sale (ca în întreaga

Alături de Octavian Ursulescu

Europă de Est, de altfel, unde era un idol), normal că impresarii români au început să-l contacteze, dar nu toți erau corecți. Îmi aduc aminte că venise cu formația sa pentru un concert la Polivalenta bucureşteană şi nici urmă de gazde - stătea uimit în holul sălii. Bănuiam ceva, numele respectivului organizator mai fusese implicat în asemenea ticăloşii, aşa încât m-am dus la Sală (era dimineață) - Toto spera să repete. L-am întrebat dacă are contract, dacă a primit măcar o arvună şi am constatat atunci cât de naiv şi de încrezător este şi l-am sfătuit să fie atent în viitor. Nu mai ştiu ce s-a întâmplat (nici vorbă de vreun concert, fireşte), cum s-au întors în Italia... Din fericire următoarele noastre întâlniri au fost perfecte (pentru că această "țeapă" l-ar fi putut determina să ocolească țara noastră), dar ne-a îndrăgit şi a revenit adesea în România. L-am prezentat la Craiova, în parcul oraşului, într-un concert susținut alături de frumoasa Ramona Bădescu - după cum se ştie originară din Craiova şi care în Italia era vecina lui. La prânz am fost acasă la Ramona, unde mama artistei, Liana, o gospodină de primă mână, ne-a pregătit tot felul de specialități româneşti pe care Toto le-a apreciat din plin. Toto Cutugno a susținut un recital incendiar sub cupola Circului, la una din galele anuale ale companiei de modelling a lui Costin Mărculescu, dar de neuitat pentru mine a rămas prezența sa la celebrul concurs de frumusețe "Top Model România", de la Sala Palatului. Preşedinte al juriului a fost conaționalul său, la fel de celebru, actorul Franco Nero, amândoi curtându-le asiduu pe superbele surori Vlasov, Ingrid şi Vanda, implicate în realizarea vestimentațiilor concurentelor (a fost ediția unde a triumfat Valentina Pelinel, care avea doar 15 ani). Cu totul ieşit din comun a fost recitalul său din Piața Unirii din Focşani, într-un octombrie friguros,

cu ocazia Festivalului viei şi vinului. Aflasem deja că începuse să-l roadă o boală nemiloasă, dar n-a lăsat nicidecum să se vadă. Era tot cu managerul său în vârstă, pe care-l cunoscusem la Craiova, dar m-a uimit prestația sa artistică. Ploua, era frig, dar Toto a ținut să evolueze live, alături de orchestra sa, avansând adesea până în buza scenei, sub ploaia rece. Şi a mai fost ceva care mi-a confirmat ce om extraordinar este: deşi era căsătorit, venise cu femeia care i-a dăruit un băiat, a şi prezentat-o publicului. (Fotografia în care sunt în costum din piele este din acea seară, de la Focşani.) După concerte ne-am delectat cu o masă copioasă la care echipa italiană ce credeți că a comandat - ha, ha, surpriză!, spaghete toată lumea! Toto Cutugno vorbea perfect în franceză - la începutul carierei, când nu era cunoscut încă, şi-a câştigat pâinea ca pianist la Paris. Primele sale compoziții au fost încredințate solistului în ascensiune Joe Dassin, acestea devenind şlagărele care l-au impus pe fiul regizorului de film Jules Dassin. În final, un gând de compasiune pentru fiul lui Toto şi pentru mama acestuia, împreună cu o descriere a marelui artist: Toto Cutugno a fost un om simplu, prietenos, fără aere de vedetă. Un "italiano vero".

Octavian URSULESCU

Revistă lunară de informare, opinie şi dezbatere editată de UNIUNEA COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA şi finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor şef:
Mihai COSMA
Redactori: Octavian URSULESCU
Norela-Liviana COSTEA
Secretar de redacție: Costin ASLAM

Corespondenți:
Mariana POPESCU, Constantin-Tufan STAN,
Carmen STOIANOV, Alex VASILIU

Semnează în acest număr:
Teodora CONSTANTINESCU, Ilinca DUMITRESCU,
Oana GEORGESCU, Doru IONESCU, David LAPADAT,
Florian LUNGU, Carmen MANEA,
Constantin Tufan STAN, Carmen STOIANOV, Damian VULPE

https://ucmr.org.ro/revistele-ucmr/revista-actualitatea-muzicala/

Adresa redacției: Bucureşti, str. Ecaterina Teodoroiu nr. 19, sect. 1, 010971, România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67
E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL
TEL: 021-242.30.32 ISSN: 1220-742x